



Pedagogická  
fakulta  
Faculty  
of Education

Jihočeská univerzita  
v Českých Budějovicích  
University of South Bohemia  
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích  
Pedagogická fakulta  
Katedra anglistiky

Diplomová práce

Gramatické časy vyjadřující budoucnost  
v učebnicích pro II. stupeň ZŠ

Grammatical tenses expressing future in  
textbooks of English for lower secondary  
schools

Vypracovala: Eva Kořárová, 2. ročník AJn-OVn

Vedoucí práce: doc. PhDr. Lucie Betáková, MA, Ph.D.

České Budějovice 2017

Prohlašuji, že svoji diplomovou jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích, dne 14. 7. 2017

.....  
Bc. Eva Kořarová

Úvodem bych chtěla poděkovat paní doc. PhDr. Lucie Betákové, MA, Ph.D za odborné vedení, za poskytnutí cenných rad a připomínek pro zpracování diplomové práce. Také za vstřícný, trpělivý přístup a čas věnovaný konzultacím.

## Anotace

Diplomová práce se zabývá gramatickými strukturami vyjadřujícími budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka. Tato práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a empirickou, přičemž větší důraz je kladen na část empirickou.

V teoretické části je definována gramatika a vymezeny jednotlivé druhy gramatiky s důrazem na gramatiku vědeckou a pedagogickou. Stručně se věnujeme cílům gramatiky ve výuce cizího jazyka. Velký prostor je věnován přístupu vědeckých a pedagogických gramatik ke gramatickým strukturám vyjadřujícím budoucnost. Tato část poskytuje teoretický základ pro část praktickou.

Empirickou část tvoří výzkumem vybraných sérií učebnic anglického jazyka pro základní školy. Základem empirické části je hloubková analýza a srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve vybraných sériích učebnic. Cílem analýzy a srovnání je zjistit, jaké struktury odkazující na budoucnost jsou v sériích prezentovány, jaké je jejich pořadí a tematický kontext, zda série věnují prostor typickým chybám žáků v těchto strukturách, zda přístup sérií k těmto strukturám odpovídá jejich popisu ve vědeckých gramatikách. Budeme se snažit ověřit, zda jsou v učebnicích prezentovány shodné gramatické struktury vyjadřující budoucnost v obdobném pořadí a podobných tematických kontextech.

**Klíčová slova:** gramatické struktury vyjadřující budoucnost, učebnice anglického jazyka, vědecké gramatiky, pořadí gramatických jevů, tematický kontext, typické chyby žáků

## **Abstract**

This diploma thesis deals with grammatical structures expressing future, which are presented in series of English language textbooks. This thesis is divided into two parts – a theoretical and an empirical one. Emphasis is given on the empirical part.

There is defined grammar and particular types of grammar are also described in theoretical part. There is focus especially on the linguistic and pedagogical grammar. Particular attention is paid to the conception of grammatical structures expressing future which is presented in the linguistic and pedagogical grammars. This part functions as theoretical basis for empirical part.

The objective of the empirical part is to present research of chosen series of English language textbooks. The heart of the empirical part comprises an in-depth analysis and comparative study of grammatical structures expressing future which are presented in chosen series of English language textbooks. The aim of the analysis and comparison is to find out, which grammatical structures expressing future are presented in the series, what order they are presented in, what thematic context they are presented in, if there is paid attention to typical mistakes in these structures in the series, if the conception of grammatical structures expressing future which is presented in the linguistic grammars matches the presentation of these structures in the series. The aim is also to find out whether there are presented the same grammatical structures expressing future in similar orders and analogous thematic contexts in the chosen series of textbooks.

**Key words:** grammatical structures expressing future, textbooks of English language, linguistic grammars, order of grammatical structures, thematic context, typical mistakes of students

# Obsah

Úvod.....	9
1 Gramatika v anglickém jazyce.....	11
1.1 Pojetí a dělení gramatiky .....	11
1.2 Cíle gramatiky ve výuce cizího jazyka .....	13
3 Budoucí čas v anglickém jazyce .....	14
3. 1. Pojetí budoucího času v anglickém jazyce vědeckými gramatikami.....	15
3. 1. 1. A Comprehensive Grammar of the English Language .....	16
3. 1. 2. The Cambridge Grammar of the English Language .....	19
3. 1. 3. Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny .....	21
3. 1. 4 Shrnutí pojetí budoucího času v anglickém jazyce vědeckými gramatikami .....	23
3. 2. Pojetí budoucího času v anglickém jazyce pedagogickými gramatikami .....	25
3. 2. 1. Grammar for English Language Teachers .....	26
3. 2. 2. Teaching English Grammar: What to teach and when to teach it.....	28
3. 2. 3 Shrnutí pojetí budoucího času v anglickém jazyce pedagogickými gramatikami .....	30
3. 3. Srovnání pojetí budoucího času v anglickém jazyce vědeckými a pedagogickými gramatikami .....	32
4 Učebnice anglického jazyka .....	34
5 Cíle analýzy a srovnání prezentovaných gramatických struktur vyjadřujících budoucnost.....	36
5. 1 Hypotézy .....	36
6 Vymezení metod a postupu výzkumu.....	38
7 Výzkumný vzorek.....	41
7.1. Kritéria pro výběr výzkumného vzorku.....	41

7.2 Charakteristika výzkumného vzorku .....	42
7. 2. 1 Řady učebnic od zahraničních autorů .....	42
7. 2. 2 Řady učebnic od českých autorů .....	45
8 Analýza a srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	47
8. 1. Přehledy prezentovaných gramatických struktur vyjadřujících budoucnost a jejich tematických kontextů v řadách učebnic anglického jazyka .....	48
8. 2. Výběr gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	51
8. 2. 1 Analýza výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	51
8. 2. 2 Srovnání výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	62
8. 3 Pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	64
8. 3. 1. Analýza pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	68
8. 3. 2. Srovnání pořadí a pozice jednotlivých gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	75
8. 4 Tematický kontext gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	78
8. 4. 1 Analýza tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	80
8. 4. 2 Srovnání tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	90
8. 5 Prostor věnovaný typickým chybám žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	98
8. 5. 1. Typické chyby žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost .....	100

8. 5. 2. Analýza a srovnání typických chyb žáků v oblasti gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	102
8. 5. 3. Shrnutí analýzy a srovnání typických chyb žáků v oblasti gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	106
8.6 Shrnutí analýzy a srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka .....	109
9 Srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka s přístupem vědeckých gramatik .....	114
9. 1. Kontrast výběru struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách .....	116
9. 2. Kontrast pořadí struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách .....	119
9. 3. Kontrast pojetí struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách .....	121
9. 4. Shrnutí srovnání pojetí struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách .....	125
10 Závěr .....	128
11 Summary .....	133
Literatura.....	135
Seznam tabulek.....	140



## Úvod

*„Zajímám se o budoucnost, protože v ní hodlám strávit zbytek života.“*

*Charlie Chaplin*

Nezáleží na tom, jakým jazykem hovoříme, v jaké zemi žijeme, jaký je náš život. Věcí, kterou máme všichni společnou, je pohlížení do budoucnosti a přemýšlení o tom, jaká asi bude. Ráno vstaneme a uvažujeme, jaký bude náš den; zarezervujeme si dovolenou a plánujeme, co na ní podnikneme; žertujeme s přáteli o tom, jaké to bude a co budeme dělat, až budeme v důchodu.

Plánování budoucnosti je každodenní součástí našeho života a užíváme jej v jeho různých sférách. Vyjádření plánů v jazyce mateřském je pro nás hračka, jelikož to děláme od dětství. Ovšem jejich vyjádření v jazyce cizím, konkrétně anglickém, pro nás mnohdy tak lehké není.

Anglický jazyk je specifický tím, že nemá budoucí čas. Ovšem disponuje velkým množstvím způsobů vyjadřování budoucnosti. Nejen pro české žáky je obtížné si uvědomit dvě věci. Zaprvé, že struktura *will* není budoucím časem v anglickém jazyce a zadruhé, že struktura *will* není jediným způsobem vyjadřování budoucnosti. Vzhledem k tomu, že v českém jazyce neužíváme tolik struktur k odkazování na budoucnost, mají žáci často problém anglickém jazyce rozlišit, kdy je vhodné užít jakou strukturu. Někdy také sklouzávají k vyjadřování budoucnosti v angličtině pouze za pomoci jediné struktury a nevěnují pozornost limitacím v jejím užití.

V této diplomové práci se budeme zabývat tím, jak je vyjadřování budoucnosti pojímáno v řadách učebnic anglického jazyka, tedy jaké způsoby vyjadřování budoucnosti jsou autory učebnic upřednostňovány a jaké nikoliv. Rovněž se zaměříme na problematiku typických chyb žáků ve strukturách vyjadřujících budoucnost a zodpovězení otázky: „Jak k nim přistupují učebnice anglického jazyka?“

Práce je klasicky strukturována na část teoretickou a část empirickou.

V teoretické části se zabýváme vymezením definice gramatiky a jejích různých druhů s důrazem na gramatiku vědeckou a pedagogickou, krátce se věnujeme cílům gramatiky při výuce cizího jazyka. Ovšem důraz je kladen na vymezení způsobů vyjadřování budoucnosti dle vědeckých a pedagogických gramatik, a vzájemné srovnání obou přístupů. V případě vědeckých gramatik vycházíme z: *A Comprehensive Grammar of the English Language* (Quirk et al., 1985), *The Cambridge Grammar of the English Language* (Huddleston et al., 2002), *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* (Dušková a kol. 2012). V případě pedagogických gramatik jsme zvolili: *Grammar for English Language Teachers* (Parrott, 2000), *Teaching English Grammar: What to teach and when to teach it* (Scrivener, 2010). Krátce se také věnujeme podobě učebnic anglického jazyka.

Důraz je ovšem kladen na část empirickou, která je založena na výzkumu sérií učebnic anglického jazyka, které byly vybrány na základě předem daných kritérií. Byla vybrána jedna série od českých autorek (Way to Win) a dvě od zahraničních autorů (Project Fourth Edition, Your Space). Praktická část vychází z hloubkové analýzy a následné komparace gramatických struktur vyjadřujících budoucnost uvedených v různých sériích učebnic. Při této analýze a srovnání je kladen důraz na zjištění, zda je v sériích učebnic prezentována shodná škála gramatických jevů odkazujících na budoucnost v obdobném pořadí, zda se uvedené tematické kontexty opakují ve všech zkoumaných sériích, zda je v učebnicích věnována pozornost typickým chybám žáků v těchto jevech. Pozornost bude také věnována srovnání přístupu daných sérií učebnic ke gramatickým strukturám vyjadřujícím budoucnost s popisem vědeckých gramatik těchto struktur.

Původně jsme se chtěli také blíže zabývat prezentací gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve zkoumaných sériích učebnic. Ovšem při analýze jednotlivých sérií, jsme zjistili, že toto zkoumání by nebylo příliš přínosné. Ve všech zkoumaných sériích učebnic jsou gramatické struktury vyjadřující budoucnost prezentovány pomocí induktivní metody, většinou pomocí textu, a jsou v nich uváděna velmi podobná cvičení. Z těchto důvodů jsme od takového zkoumání upustili.

# 1 Gramatika v anglickém jazyce

## 1.1 Pojetí a dělení gramatiky

Předmětem této práce je studium struktur vyjadřujících budoucnost v anglickém jazyce, což je oblast anglického gramatického systému, proto považuji za přínosné krátce gramatiku jako oblast jazyka přiblížit. Jak uvádím již ve své bakalářské práci: „Gramatika neboli mluvnice je odvětví lingvistiky, které se zabývá studiem jazykových struktur a jejich významů. Gramatika se tedy zabývá studiem struktury slova a struktury věty, což koresponduje s jejím tradičním (vertikálním) dělením na morfologii a syntax. Morfologie a syntax jsou samostatnými oblastmi gramatické roviny jazyka, které spolu úzce spolupracují, a neexistuje mezi nimi jasná hranice“ (Hendrich, 1988 in Kořárová, 2015).

Na gramatiku je nahlíženo z různých úhlů pohledu a vzniká tedy nejen množství přístupů k ní, ale také mnoho jejích definic. Některé ji vymezují z hlediska čistě lingvistického, např. Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (2005, s. 620) ji charakterizuje jako: „Typ gramatiky, která popisuje jazyk pomocí sady pravidel, která mohou být použita k vytvoření všech možných větných struktur v daném jazyce“. Jiné definice se naopak více soustředí na didaktické (pedagogické) hledisko: „Studium slovních druhů, jejich skloňování a časování a jejich funkce a vztahy ve větě.“ (The Penguin dictionary 2005, s. 606).

Je zřejmé, že ke gramatice je možné přistupovat komplexně, zkoumat ji a popisovat ji v její úplnosti. Ovšem další možností je zaměřit se na určité aspekty gramatiky, které jsou dány účelem, kterému má její zkoumání a popis sloužit (Hendrich, 1988). V návaznosti na tyto specifické přístupy vznikají dělení gramatiky – vertikální, které je popsáno výše, a horizontální. Na základě horizontálního dělení vymezuje Crystal (2010) šest typů gramatiky v návaznosti na jejich povahu – deskriptivní, pedagogickou, preskriptivní, referenční, teoretickou a tradiční.

*Deskriptivní* gramatika popisuje, avšak dále nehodnotí, gramatické struktury daného jazyka. Často je užívána v lingvistice, kde je zkoumán konkrétní psaný či mluvený text v určeném jazyce a detailně popisovány, v textu uvedené, struktury. *Pedagogická* gramatika je zaměřená na výuku jazyka. Jde tedy o publikaci, která byla vytvořena s cílem výuky cizího jazyka, popřípadě rozvoje povědomí o gramatice rodného jazyka. *Preskriptivní* gramatika se zabývá těmi gramatickými strukturami, které se vyznačují více možnostmi v jejich užití. Stanovuje pravidla pro jejich společensky správné a vhodné užití. Cílem *referenční* gramatiky je komplexní popis jazyka. Referenční gramatika by měla sloužit jako studnice informací, současných i historických, o gramatice daného jazyka. *Teoretická* gramatika není zaměřena na gramatiku jednoho jazyka, ale na gramatiku všeobecně. Stanovuje konstrukty, které jsou nezbytné pro gramatickou analýzu. Pojem *tradiční* gramatika zahrnuje všechny přístupy a metody studia gramatiky, které vznikly v období před ustanovením lingvistiky jako vědy (Crystal, 2010).

Pro tuto práci ovšem bude stěžejní především dělení gramatiky na gramatiku pedagogickou (didaktickou) a vědeckou (lingvistickou). Jak je již naznačeno výše, vědecká a pedagogická gramatika se liší především ve svých cílech. *Vědecká* gramatika se snaží o co nejpřesnější a nejkompaktnější popis gramatických struktur daného jazyka. Jejím cílem je popis gramatiky jako celku (Hendrich, 1988). Je velmi odborná, uvádí zobecňující závěry a stanovuje pravidla.

*Pedagogickou* gramatiku je zjednodušeně možné charakterizovat jako vědeckou gramatiku, která byla upravená pro didaktické potřeby (Hrdlička, 2009). Gramatický systém jazyka je modifikován kvantitativně i kvalitativně, vzhledem k věku studentů, schopnostem, možnostem a potřebám. Výběr gramatických struktur je podřízen mnoha kritériím: frekvence gramatického jevu, jeho náročnost, využitelnost (Hendrich, 1988). Pedagogická gramatika zjednodušuje popis na úkor jazykovědné platnosti, proto z pohledu lingvistiky bude vždy považována za neúplnou (Mohammed, 1996). Cílem pedagogické gramatiky je poskytnout studentovi přehled vybraných gramatických jevů a pravidel, které jsou nutné pro komunikaci v cílovém jazyce, v podobě, která je přehledná, zjednodušená, ucelená a systematická. Je zaměřena zejména na praktické použití daných gramatických struktur (Hendrich, 1988).

## 1.2 Cíle gramatiky ve výuce cizího jazyka

Jak uvádím ve své bakalářské práci: „ Gramatika cizího jazyka se vyučuje, se záměrem zautomatizování schopnosti aplikovat nejen gramatické jevy a struktury, ale také jejich významy, což je základní předpoklad pro získání schopnosti dorozumět se v cizím jazyce.“ (Hendrich, 1988, in Kořarová, 2015, s. 12) Komunikace v cizím jazyce v zásadě probíhá na dvou úrovních – receptivní a produktivní. Cíle ve výuce gramatiky cizího jazyka jsou také zaměřeny těmito dvěma směry.

„Produktivní osvojení gramatiky nezahrnuje pouze schopnost žáka tvořit gramaticky správné věty, ale také věty, které jsou adekvátní z hlediska žákovy úrovně a dané situace. Při receptivním osvojení gramatiky je žákova znalost gramatiky tak velká, že je schopen správně chápat význam písemných i mluvených sdělení v rámci jeho úrovně. Žák by měl mít větší rozsah receptivních znalostí než těch produktivních. Při poslechu či čtení si totiž žák nevybírá, jaké jazykové prostředky budou užity a musí se vypořádat s těmi, které pisatel či mluvčí užil. Ovšem produktivní a receptivní osvojení gramatiky jsou pouze jednou složkou ze všech jazykových prostředků, proto se jim při výuce věnuje pouze určitý prostor. Je nutné pracovat s dalšími jazykovými prostředky, které vedou k zisku řečových dovedností. Mezi tyto prostředky dále patří slovní zásoba, zvukové prostředky a grafické prostředky.“ (Hendrich, 1988, in Kořarová, 2015, s. 13)

### 3 Budoucí čas v anglickém jazyce

Je nutné si uvědomit, že je rozdíl mezi vyjádřením budoucnosti a budoucím časem jako gramatickou kategorií. Někteří jazykovědci (např. Quirk, Huddleston) odmítají tradiční gramatické pojetí systému časů, kde je budoucí čas tvořen za pomoci slovesa *will* (*will swim, will get*) (Huddleston, 2002) a zaujímají premisu, že anglický jazyk vůbec nemá budoucí čas. Veškeré odkazování na budoucnost vysvětlují pomocí způsobových významů sloves. I když na budoucnost odkazují všechna modální slovesa, u některých z nich (*shall, will*) lze striktně oddělit způsobový a časový význam. Tento fakt uvedené ideji odporuje (Dušková, 2012).

Vyjádřování budoucnosti v anglickém jazyce je velmi specifické, jelikož v budoucnosti je velmi tenká hranice mezi rovinou času a slovesného způsobu. Je ovšem důležité zdůraznit, že propojení času a slovesného způsobu vychází ze samotného charakteru budoucnosti. Budoucí děje totiž není možné obvykle chápat jako jisté a platné. Naopak jsou tyto děje zamýšlené, možné, žádané a nutné (Dušková, 2012).

Quirk et al. (1985) dodává, že budoucnost, způsob a vid jsou v jazyce neoddělitelně propojené, což reflektuje fakt, že budoucnost je v anglickém jazyce mimo jiné vyjádřena přítomným časem, přítomným průběhovým časem a modálními pomocnými slovesy.

Huddleston et al. (2002) zdůrazňuje, že v anglickém jazyce existuje mnoho způsobů, jak vyjádřit budoucnost a jak na ni odkazovat, ovšem neexistuje žádná gramatická kategorie, kterou by bylo možné analyzovat jako budoucí čas. Je očividné, že vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce je problematické a má mnoho podob. Proto se v této kapitole budeme zabývat tím, jak se k otázce budoucího času a vyjádření budoucnosti staví vybrané vědecké a pedagogické gramatiky a jaké způsoby jejího vyjádření vykládají. Posléze se zaměříme na to, zda jsou v jejich výkladu rozdíly a případně jaké.

### 3. 1. Pojetí budoucího času v anglickém jazyce vědeckými gramatikami

Vědecké gramatiky poskytují velmi podrobný a ucelený přehled možných forem vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce, jejich tvorby i užití. Navzdory tomu, že se autoři vědeckých gramatik v mnohém shodují, mohou jejich díla obsahovat drobné nuance v přehledu způsobů vyjádření budoucnosti. Tyto nuance vychází z jejich rozličného přístupu k jazyku.

V této podkapitole se pokusíme o poskytnutí přehledu možností vyjádření budoucnosti, které uvádí vybrané vědecké gramatiky. V přehledu se budeme snažit zachytit rozdíly v pojetí vyjádření budoucnosti jednotlivými gramatikami.

Za účelem tohoto přehledu a srovnání byly vybrány tři publikace, dvě zahraniční a jedna domácí. Knihy byly vybrány vzhledem k jejich častému využití pedagogy a studenty, kteří studují anglický jazyk do hloubky. Jako stěžejní publikace bude chápána *A Comprehensive Grammar of the English Language* (Quirk et al., 1985). Pro porovnání byla zvolena publikace *The Cambridge Grammar of the English Language* (Huddleston et al., 2002). Přehled doplňuje dílo *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* (Dušková a kol. 2012), které je výjimečné díky srovnání gramatického systému anglického a českého jazyka.

### 3. 1. 1. A Comprehensive Grammar of the English Language

Quirk et al. (1985), je zastáncem premisy, že se budoucí čas v anglickém jazyce nevyskytuje a zdůrazňuje, že pouze uvádí struktury, které budoucí čas v anglickém jazyce simulují.

Nejčastěji užívaným způsobem vyjádření budoucnosti jsou struktury *will, shall*. Způsobové sloveso *will* vyjadřuje budoucnost v první, druhé i třetí osobě čísla jednotného a množného. Oproti tomu *shall* nese význam budoucího děje pouze v první osobě. Užití *shall* v 1. osobě je rovněž chápáno formálnější a zdvořilejší alternativa než užití *will* v 1. osobě. *Will a shall* je možné chápat jako nejbližší možné ekvivalenty budoucího času v anglickém jazyce, avšak tato slovesa v sobě zahrnují i silné modální zabarvení (Quirk et al., 1985).

Quirk et al. (1985) se velmi podrobně věnuje dalším možným užitím *will*. Přičemž říká, že u *will* pro vyjádření předpovědi musí být rozlišeny tři možná užití. Budoucí předpověď („You will feel better after this medicine.“ (Quirk et al, 1985, 228)); přítomná předpověď, která se objevuje zřídka („That will be the postman.“ Quirk et al, 1985, 228)); předpověď vyplývající z podmínkových souvětí („If litmus paper is dipped in acid, it will turn red.“ Quirk et al, 1985, 228)).

Další možné užití *will* je pro vyjádření záměru („I will write as soon as I can.“ Quirk et al, 1985, 229)), naléhání („ If you will go out without your overcoat, what can you expect?“ Quirk et al, 1985, 229)) či jím můžeme vyjádřit ochotu („I will do it, if you like). Poslední řečený význam je běžný pro vyjádření nabídek a žádostí (Quirk et al, 1985).

Další hojně užívanou alternativou vyjádření dějů budoucích je struktura *be going to + infinitiv*. Tato struktura má v zásadě dva významy. Quirk et al. (1985, s. 214) jako jeden z nich uvádí: „budoucí naplnění příslibu v přítomnosti (např. When is Jane going to get married?)“, a jako druhý: „ budoucí výsledek současné příčiny (It is going to freeze)“. Oba významy struktury *be going to + infinitiv* naznačují úzké propojení budoucnosti a přítomnosti. Proto je struktura často užívána k vyjádření budoucnosti velmi blízké (Quirk et al., 1985).



**Přítomný čas průběhový** nemusí odkazovat pouze na činnosti, aktivity a děje odehrávající se v přítomnosti, ale také na děje, které se odehrají v budoucnosti, avšak předvídáme je již v daném momentu v přítomnosti. Quirk et al. (1985, s. 215) jako základní význam *přítomného času průběhového* v tomto kontextu uvádí: „budoucnost vycházející ze současného uspořádání, plánu či programu (The orchestra is playing a Mozart symphony after this).“ Stejně jako *be going to + infinitiv* i přítomný čas průběhový ve většině případů odkazuje na bezprostřední budoucnost (Quirk et al., 1985).

Velmi častým způsobem vyjádření budoucnosti je **přítomný čas prostý**. Je důležité zdůraznit, že přítomný čas prostý je k vyjádření budoucnosti užíván velmi často, ale pouze ve větách vedlejších, a to zejména ve větách a souvětích podmínkových („What will you say if I go to university?“ (Quirk et al., 1985, s. 215)).

Zřídka je k vidění užití **přítomného času prostého** s významem budoucího děje ve větě hlavní. Přítomný čas prostý lze takto užít, pokud hovoříme o budoucnosti se stejnou jistotou, s jakou bychom hovořili o přítomných či minulých dějích. Je takto užíván například k oznámení termínů („School finishes on 21st March“ (Quirk et al., 1985, s. 216)) či popisu neměnných událostí („What time does the match begin?“ (Quirk et al., 1985, s. 216)).

Struktura **will/shall + infinitiv v průběhové podobě** rovněž vyjadřuje budoucnost, což vychází ze samotného charakteru *will/shall* („When you reach the end of the bridge, I will be waiting there for you.“ (Quirk et al., 1985, s. 216)). Quirk et al. (1985, s. 216) dále uvádí, že užití této struktury ve významu budoucího děje má jeden specifický význam, a to: „budoucnost jako samozřejmost (We will be flying at 30 000 feet.)<sup>1</sup>“.

Dalšími způsoby vyjádření budoucnosti jsou konstrukce **be to + infinitiv** a **be about to**. Struktura **be to + infinitiv** je poměrně často užívána ve vztahu k budoucímu plánu či uspořádání („Their daughter is to be married soon.“ (Quirk et al., 1985, s. 217)). K vyjádření blízké budoucnosti je užíváno **be about to** („The train is about to leave.“ (Quirk et al., 1985, s. 217)). Struktura *be about to* může být v textu nahrazena

---

<sup>1</sup> Pokud by místo „We will be flying at 30 000 feet.“ bylo řečeno „We will fly at 30 000 feet.“ nejednalo by se o konstatování faktu, ale o okamžité rozhodnutí (Quirk, 1985).

konstrukcemi *be on the point of + sloveso s koncovkou ing* nebo *be going to + příslovce just* („I am just going to read your essay.“ (Quirk et al., 1985, s. 217)).

Quirk et al. (1985) ovšem udává, že výše popsané způsoby nejsou jedinými možnými variantami vyjádření budoucnosti. K vyjádření budoucích dějů je rovněž možné užít modální slovesa *may*, *must*; Zdůrazňuje, *may/might* nesou při vyjadřování budoucnosti význam možnosti. Struktury jsou tedy užívány k vyjadřování plánu nejistých. Dále je možné užít pro odkázání na budoucnost struktury *be sure to*, *be bound to* či plnovýznamová slovesa *hope* a *intend*.

Quirk et al. (1985) dodává, že většina struktur uvedených pro vyjádření budoucnosti může být užita v minulém čase k vyjádření děje, který se odehrává v budoucnosti, ovšem je předvídan z minulosti (např.: „You were going to give me your adress.“ (Quirk et al., 1985, s. 218)). Zmiňuje zejména konstrukce: *be going to + infinitiv*, *minulý čas průběhový*, *be to + infinitiv*, *be about to + infinitiv*, *be on the point of + infinitiv* (Quirk et al., 1985).

### 3. 1. 2. The Cambridge Grammar of the English Language

Huddleston et al. (2002) souhlasí s Quirkem, že anglický jazyk nemá budoucí čas a má pouze způsoby vyjadřování budoucnosti. Huddleston se ve velké míře věnuje odůvodnění tohoto tvrzení. Tvrdí, že *will* nemůže být chápáno jako budoucí čas, protože se pojí s budoucností stejně jako s přítomností („That will be the doctor. X They will meet in the final in May.“ (Huddleston, 2002, s. 209)). Také zdůrazňuje, že *will* jak z gramatického, tak ze sémantického hlediska patří do stejné kategorie jako způsobová slovesa *may*, *can*, *must*, která je stěží možné chápat jako slovesa vyjadřující budoucnost.

Huddleston se stejně jako Quirk věnuje možným způsobům vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce. Jako první z nich samozřejmě uvádí strukturu *will*, která je následovaná konstrukcí *be going to* + *infinitiv*, kterou označuje jako velmi idiomatickou. A detailně se věnuje oběma strukturám zejména v rámci jejich vzájemného porovnání a uvedení jejich rozdílů.

Soustředí se na rozdíly v oblasti stylu (*will* je neutrální, *be going to* je spojené s neformálním stylem), časování (*be going to* je použitelné ve více prostředích než *will*, vzhledem k tomu, že sloveso *to be* má širokou škálu forem), jistoty a blízkosti (struktura *be going to* vyjadřuje vyšší míru jistoty budoucího děje a jeho blízkost než struktura *will*), záměru a vůle (*be going to* vyjadřuje spíše záměr a *will* naopak vůli).

Huddleston (2002) také souhlasí s vyjádřením budoucnosti v podobě *přítomného času prostého*, a to jak ve formě věty hlavní („The match starts tomorrow.“ (Huddleston, 2002, s. 210)) i věty vedlejší („If she goes, I will go too.“ (Huddleston, 2002, s. 210)), a *přítomného času průběhového* („I am seeing her tomorrow.“ (Huddleston, 2002, s. 210)). Také se zmiňuje o vyjádření budoucnosti za pomoci slovesa *intend* („I intend to see her tomorrow. I intend seeing her tomorrow.“ (Huddleston, 2002, s. 210)). Oproti Quirkovi et al. (1985) ještě doplňuje vyjádření budoucnosti za pomoci *rozkazovacího způsobu* („Give her my regards.“ (Huddleston, 2002, s. 210)).

Stejně jako Quirk et al. (1985) se rovněž zmiňuje o možnosti odkázání na budoucnost za pomoci konstrukcí *be about to*, *be on the point of*. Také dodává, že struktury typu *be going to* mohou být modifikovány za pomoci *already* a *just* („She was

already going/about to tell us.“ (Huddleston, 2002, s. 212)). Ovšem zdůrazňuje, že u struktury *will* tato modifikace možná není.

### 3. 1. 3. Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny

Dušková (2012) se oproti Quirkovi et al. (1985) a Huddlestonovi (2002) příliš nezaobírá existencí či neexistencí budoucího času v anglickém jazyce, ale naopak se soustředí na možné odkazování na budoucnost v anglickém jazyce. Tento fakt, může být ovlivněn tím, že se Dušková (2012) soustředí na srovnání dvou gramatických systémů – anglického a českého. Přístupuje tedy k oběma systémům, jak jsou a nezaměřuje se na vytváření domněnek ohledně jejich podoby a funkce.

Rozlišuje dva typy vyjadřování budoucnosti. Prvním typem jsou budoucí děje, které jsou součástí plánu či programu existujícího v současnosti. Tyto budoucí děje mohou být vyjadřovány tvary prezentními; tedy *přítomným časem prostým*, *přítomným časem průběhovým*, strukturou *be going to + infinitiv*, atd. Druhým typem je tzv. neutrální budoucnost, která nemá přímý vztah k přítomnosti a je vyjadřována za pomoci sloves *will* a *shall*.

Dušková (2012) shodně s Quirkem et. al (1985) jako základní formu vyjádření budoucího děje v anglickém jazyce označuje *shall* a *will*, tedy tzv. neutrální futurum. Zdůrazňuje, že je velmi často užíváno pro vyjádření budoucnosti ve větě hlavní kondicionálních souvětí. Zároveň dodává, že vztah podmínky uvedené ve větě vedlejší a budoucího děje ve větě hlavní vytváří ideální předpoklad právě pro neutrální futurum.

Stejně jako Quirk et al. (1985) i Dušková (2012) jako nejčastější prostředek pro vyjádření budoucnosti, která je součástí přítomného plánu uvádí strukturu *be going to + infinitiv*. Oba se shodují ve významu struktury i frekvence jejího užití. Podobně jako Huddleston (2002) se i Dušková (2012) podrobně věnuje rozdílům v užití struktur *be going to + infinitiv* a *will/shall*. Zdůrazňuje přitom, že rozlišování blízké a vzdálené budoucnosti je až sekundární hledisko pro užití dané struktury. Mnohem důležitější se zdá být, zda je budoucí děj součástí plánu, který existuje v přítomnosti.

Shodně s Quirkem et al. (1985) a Huddlestonem (2002) i Dušková (2012) jako další způsob vyjádření budoucích dějů uvádí *přítomný čas průběhový*, přičemž dodává, že *přítomný čas průběhový* je k vyjádření budoucích dějů užíván zejména v případě pohybových sloves a akčních sloves, která vyjadřují záměrnou činnost. Dušková (2012)

zdůrazňuje, že užití *přítomného času průběhového* pro vyjádření budoucnosti je výrazně omezenější než užití struktury *be going to + infinitiv*. Rovněž zmiňuje odkazování zejména na bezprostřední budoucnost pomocí skupiny vazeb, která zahrnuje např. *be about to, be on the point of, on the verge of*.

Oproti Huddlestonovi (2002) uvádí Dušková (2012) jako možnost odkázání na děj budoucí konstrukci způsobového významu slovesa *to be* s významem „mít“ („The prime minister is to visit Japan.“ (Dušková 2012, s. 230)). O tomto jevu se rovněž zmiňuje Quirk et al. (1985).

Stejně jako Quirk et al. (1985) a Huddleston (2002), Dušková (2012) se rovněž zmiňuje o užití *přítomného času prostého* ve významu budoucího děje. Uvádí ovšem, že jeho užití je v tomto kontextu omezeno pouze na malou skupinu sloves (slovesa pohybová a slovesa označující počáteční a konečnou fázi děje) např. „When does the match take place?“ (Dušková, 2012, s. 230). Shodně s Quirkem et al. (1985) Dušková (2012) dodává, že velmi často je přítomný čas prostý užit ve vedlejších větách podmínkových a časových.

Dušková (2012) výčet možností vyjádření budoucnosti doplňuje o *předbudoucí čas*, který odkazuje na budoucnost předcházející před pozdější dobou budoucí. Předbudoucí čas se často vyskytuje s časovým určením (např. *how long*), v tom případě jde o vyjádření děje, který začal před uvedenou dobou a trvá až do ní (např. „Next year we shall have been married for twenty years.“ (Dušková, 2012, s.231)). Pokud předbudoucí čas nezahrnuje časové určení, odkazuje na děj, který před příslušnou dobou skončil („Shall we wait for Charles? – No, let’s have tea now, he’ll have had it when he comes.“ (Dušková, 2012, s. 231)).

### 3. 1. 4 Shrnutí pojetí budoucího času v anglickém jazyce vědeckými gramatikami

V předchozích podkapitolách jsme se snažili poskytnout přehled možností vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce, jak je vykládán vybranými vědeckými gramatikami. Tedy publikacemi: *A Comprehensive Grammar of the English Language* (Quirk et al., 1985), *The Cambridge Grammar of the English Language* (Huddleston et al., 2002), *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* (Dušková a kol. 2012). Nyní se pokusíme o stručné shrnutí pojetí budoucnosti daných publikací, soustředíme se zejména na vyložené možnosti vyjadřování budoucnosti v anglickém jazyce.

Quirk et al. (1985), Huddleston (2002) a Dušková (2012) shodně označují jako velmi frekventované struktury vyjadřující budoucnost *will/shall* a *going to + infinitiv*. Pouze Quirk et al. (1985) se zmiňuje o zřejmé variantě vyjádření budoucnosti za pomoci struktury *will + infinitiv v průběhovém tvaru*. Také dodává, že ve stejném významu jako *will* je možné užít další *modální slovesa* jako např. *may*. Rovněž se věnuje specifikaci dalších jazykových funkcí *will*.

Autoři se ovšem shodují na možnosti užití *přítomného času průběhového a přítomného času prostého* ve významu budoucího děje. Přičemž Quirk et al. (1985) a Dušková (2012) dodávají, že užití přítomného času průběhového je v tomto významu možné, avšak silně omezené. Všichni tři autoři udávají možnost užití přítomného času prostého k vyjádření budoucnosti, a to jak ve větě hlavní a vedlejší (zejména věty podmínkové a časové).

Dušková (2012), Huddleston (2002) a Quirk et al. (1985) jsou zajedno i ohledně dalších způsobů odkazování na budoucnost v anglickém jazyce. Strukturu *be about to* shodně uvádí jako možný prostředek odkázání na bezprostřední budoucnost. Oba dodávají možná synonyma této struktury jako např. *be on the point of*, *be on the verge of*. Dušková (2012) a Quirk et al. (1985) rovněž zmiňují konstrukci *be to* jako možnou, ne příliš častou, variantu odkázání na budoucí děj.

Quirk et al. (1985) rovněž uvádí slovesa, která svým samotným významem vyjadřují budoucnost (např. *intend* či *hope*), v čemž s ním souhlasí Huddleston (2002).

Huddleston (2002) jako jediný zmiňuje možnost vyjádření budoucnosti za pomoci imperativu.

Quirk et al. (1985) uvádí možnost užití struktur vyjadřujících budoucnost (be going to, be about to) v minulém čase k vyjádření děje, který se odehrává v budoucnosti, ovšem je předvídan z minulosti. Dušková (2012) zmiňuje *předbudoucí čas* užívaný k vyjádření budoucnosti předcházející před pozdější dobou budoucí.

Z tohoto shrnutí je zřejmé, že zkoumané vědecké gramatiky uvádí víceméně shodné prostředky vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce. Při porovnání možností odkazování na budoucnost v anglickém jazyce popsané jednotlivými jazykovědci byly zřejmé pouze drobnější rozdíly, které jsou primárně dané rozdílným přístupem badatelů.



### 3. 2. Pojetí budoucího času v anglickém jazyce pedagogickými gramatikami

Pedagogické gramatiky jsou v mnohém podobné gramatikám vědeckým. Pedagogické gramatiky se tolik nesoustředí na popis všech možných alternativ vyjádření (v tomto případě vyjádření budoucího děje), jako spíše na stanovení nejčastějších možností vyjádření a dále definují jeho správnou formu a užití. Což má za důsledek, že nejsou tak rozsáhlé a komplexní jako gramatiky vědecké. Navzdory tomu poskytují ucelený přehled gramatiky jazyka, který je dostatečný pro praktické užití jazyka.

Ovšem hlavním cílem pedagogických gramatik je poskytnout přehled studentům anglického jazyka a také podporu učitelům anglického jazyka, jejichž úkolem je vysvětlit žákům daný gramatický jev a řádně jej s žáky procvičit. Pedagogické gramatiky tedy srozumitelně prezentují gramatiku jazyka a upozorňují na možné problémy, se kterými se mohou žáci potýkat.

Stejně jako v případě vědeckých gramatik, je pravděpodobné, že se i autoři gramatik pedagogických budou v mnohém shodovat, ovšem my se v následujících podkapitolách pokusíme o zachycení jejich specifického pojetí vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce a zejména rozdílů mezi jednotlivými pedagogickými gramatikami v jejich pojetích.

V pedagogických gramatikách se jejich autoři u každé struktury věnují vysvětlení, jak danou strukturu vytvořit (tedy jaká je její forma) a také uvádí významy struktury a možnosti jejího užití. V přehledu se nebudeme zabývat tím, jak jednotliví badatelé popisují formu struktury, ale budeme se soustředit primárně na to, jaké struktury pro vyjádření budoucnosti zmiňují a jaké je jejich správné užití.

Budeme se snažit vytvořit přehled možností vyjádření budoucnosti, které uvádí vybrané pedagogické gramatiky. Za účelem tohoto přehledu a srovnání byly vybrány dvě zahraniční publikace. Knihy byly vybrány vzhledem k jejich častému využití zejména učiteli anglického jazyka: *Grammar for English Language Teachers* (Parrott, 2000), *Teaching English Grammar: What to teach and when to teach it* (Scrivener, 2010).

### 3. 2. 1. Grammar for English Language Teachers

Parrott (2000) zdůrazňuje, že anglický jazyk má mnoho forem vyjádření budoucnosti a pro studenty je často velmi obtížné zvolit tu správnou formu. Studenti často hledají zevšeobecňující pravidlo, které by jim vyjádření budoucnosti ulehčilo. Tato pravidla jim velmi často příliš nepomohou, protože jsou velmi nejasná.

Jako nejčastější způsob vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce označuje strukturu *be going to + infinitiv* a popisuje dvě možná užití této struktury. Prvním je: „vyjádření plánovaných událostí. (We are going to spend a few days with my Mother.)“ (Parrott, 2000, s. 201) Jako druhé možné užití struktury uvádí: „předpovědi založené na současných nebo minulých situacích či dějích (It's going to rain.)“ (Parrott, 2000, s. 201) Parrott (2000) zdůrazňuje, že tato dvě užití struktury *be going to + infinitiv* jsou většinou vyučovány izolovaně.

Parrott (2000) dále uvádí možnost vyjádření budoucnosti za pomoci *přítomného času průběhového* a uvádí, že je ve významu budoucího děje užíván, pokud je budoucí děj daný a plánovaný. „The hospital is closing next week.“ (Parrott, 2000, s. 202)

Jako další možnost odkazování na budoucnost uvádí Parrott (2000) strukturu *will*. Zdůrazňuje, že nezkrácená forma je užívána spíše v psaném projevu a při formálních příležitostech a učitelé by se měli snažit žákům toto pravidlo vštípit. Stejně jako u struktury *be going to + infinitiv* i u *will* uvádí Parrott (2000) její dvě možná užití. *Will* může být užito pro vyjádření neplánovaných událostí, které jsou velmi často spojené se spontánními rozhodnutími. „I will do that for you.“ (Parrott, 2000, s. 203). Dále jej můžeme užít k vyjádření předpovědí, které se nezakládají na současných či minulých situacích či dějích. Tyto předpovědi jsou velmi často založené na typickém chování či víře např. „I bet he will bring his mother.“ (Parrott, 2000, s. 203)

V návaznosti na strukturu *will* věnuje Parrott (2000) pozornost *shall*. Podobně jako u *will* popisuje její užití ve větě (1. osoba čísla jednotného i množného), tvorbu záporu a otázky. Zdůrazňuje, že vhodné je užití *shall* v případě nabídky či návrhu (Shall I open a window?).

Jako další způsob vyjádření budoucnosti uvádí **přítomný čas prostý**. Stanovuje, že je možné jej užit k odkázání na budoucí děje v případě předvídání věci na základě rozvrhu či programu a dodává, že často jsou k tomuto záměru užívána slovesa pohybová a slovesa označující počáteční a konečnou fázi děje (leave, come, arrive a další). „The train leaves at 6.30.“ (Parrott, 2000, s. 204) Jako další možný případ užití přítomného času prostého v tomto kontextu stanovuje, jeho použití po spojkách (zejména těch časových) např. „I'll get back to you when he arrives.“ (Parrott, 2000, s. 204)

Další možností odkazování na budoucnost je struktura **am/is/are + infinitiv**. Parrott (2000) popisuje, že tato struktura je užívána pro vyjádření aktivit, činností a událostí, které se nám zdají být nevyhnutelné a často jsou ovlivněné zvenčí např. „The whole cast is to assemble on stage after the performance.“ (Parrott, 2000, s. 205)

Parrott (2000) dále věnuje pozornost **průběhovým formám sloves následujících po strukturách will, shall, going to** např. „I will be working late.“ (Parrott, 2000, s. 205). Uvádí, že průběhové formy mají dvě možné užití. Prvním významem je, že začátek určitého děje či aktivity je předvídán či naplánován před určitým okamžikem v budoucnosti. „I will be working then.“ (Parrott, 2000, s. 205). Parrott (2000, s. 205) tento význam souhrnně označuje jako: „budoucí události v průběhu“. Dále je možné tuto formu užívat jako odkázání na budoucnost, v případě, že se chceme vyhnout vyjádření jakéhokoliv záměru, předpovědi, plánu či vůle např. „They will be bringing the children.“ (Parrott, 2000, s. 206).

Dále se zmiňuje o **předbudoucím času prostém** a **předbudoucím času průběhovém**. Popisuje, že předbudoucí čas prostý je užíván, v případě, když chceme vyjádřit stav věci či událostí z určitého momentu v budoucnosti a hovoříme o nich, jako kdyby se již odehrály např. „She will have finished work by 6.00.“ (Parrott, 2000, s. 206). Zdůrazňuje, že s touto strukturou se velmi často pojí výrazy typu: *by* či *before*.

Předbudoucí čas průběhový je užíván, pokud chceme vyjádřit stav věci či událostí z určitého momentu v budoucnosti a zajímá nás, jak dlouho se již odehrávají např. „She will have been working there for over twenty-five years whe she retires.“ (Parrott, 2000, s. 207). Zmiňuje, že se s touto konstrukcí pojí výraz *for* (Parrott, 2000).

### 3. 2. 2. Teaching English Grammar: What to teach and when to teach it

Scrivener (2010) se nevěnuje vyjadřování budoucnosti jako celku, ale pouze uvádí několik samostatných kapitol, které se věnují některým ze struktur, pomocí kterých je možné vyjadřovat budoucnost v angličtině. Ovšem nijak blíže nespécifikuje, zda je možné odkazovat na budoucnost i jiným způsobem či nikoliv. V zásadě se věnuje stejným strukturám jako Parrott (2000), proto uvedené struktury pouze krátce shrneme a případně upozorníme na odlišnosti v jejich výkladu oproti Parrottovi.

Scrivener (2010) se věnuje se struktuře *will* a stejně jako Parrott (2000) uvádí základní možnosti jejího užití. Doplnuje je o jazykové funkce spojené s užitím *will*, a to zejména vyjádření: slibů; žádostí (přímých i nepřímých); potvrzení úmyslů, rozhodnutí, plánů; nabídek a průjevů vůle; pozvání a návrhů; přijetí návrhu; rad; varování a výhrůžek; žádostí a objednávek; navigování.

Stejně jako Parrot (2000) se i Scrivener (2010) zabývá strukturou *shall*, ovšem poskytuje jí velmi málo prostoru. Uvádí její možné užití k vyjádření žádosti, povolení či návrhu. Rovněž dodává, že je možné v některých situacích *will* nahradit *shall* a zdůrazňuje, že většinou je změna ve významu opravdu nepatrná.

Velkou pozornost ovšem věnuje struktuře *going to*, o které tvrdí, že je nejvšeobecnějším vyjádřením budoucnosti a pro studenty by teda měla být nejpřirozenějším vyjádřením budoucího děje. Obdobně jako Parrot (2000) uvádí základní možná užití struktury (vyjádření událostí, které započaly v minulosti -před momentem „ted“; vyjádření předpovědí, které jsou založeny na přítomných či minulých dějích) a doplňuje, že je konstrukci možné užít k vyjádření silného a jasného rozhodnutí či odhodlání k aktivitě (Scrivener, 2010). Velký prostor Scrivener (2010) věnuje vysvětlení rozdílu v užití a významu struktur *going to a will*.

Jako další způsob vyjádření budoucího děje udává *přítomný čas průběhový* a zdůrazňuje, že pokud je užít v tomto významovém kontextu, má většinou jeden ze čtyř významů: odkázání na konkrétní čas („We are going there tomorrow.“ (Scrivener, 2010, s. 204)); odkázání na časový údaj skrze určitou událost („We’re having the meeting before lunch.“ (Scrivener, 2010, s. 204)); odkázání na místo („I’m flying out from

Heathrow.“ (Scrivener, 2010, s. 204)); jasná signalizace, že jde o odkázání na budoucnost a ne na přítomnost. Avšak dodává, že někdy je v kontextu reference k času, na který je odkazováno („A says: Are you sure it’s OK for you to stay? The last bus leaves in five minutes. B replies: Sure, my dad’s picking me up!“ (Scrivener, 2010, s. 205)).

Při výkladu *přítomného času prostého* se krátce zmiňuje o možnosti jeho užití k odkázání na děje budoucí, kde se v užití struktury shoduje s Parrottem (2000) (Scrivener, 2010).

Rovněž se zabývá *průběhovou formou sloves následujících po struktuře will*, kdy v zásadě souhlasí s Parrotovým (2000) pojetím, ovšem zdůrazňuje, že vždy odkazujeme na děj, u kterého očekáváme, že bude probíhat po nějakou dobu, tedy že se nejedná o děj chvilkový. Často tuto formu užíváme k vysvětlení, co bude nějaká osoba dělat v určitém momentu („We’ll be waiting for you when you get off the train.“ (Scrivener, 2010, s. 209)) (Scrivener, 2010).

Jako poslední způsob odkazování na budoucnost zmiňuje *předbudoucí čas*, kdy uvádí, že zahrnuje tři koncepty: obrácení se do určitého momentu v budoucnosti; z tohoto momentu nahlížení zpět do přítomnosti; uvědomování si, jaké činnosti a děje proběhnou mezi danou budoucností a přítomností. V souvislosti s tímto časem upozorňuje, že je třeba žáky naučit, že některé způsoby vyjadřování budoucnosti jsou užívány mnohem častěji (going to, will, present simple) než formy jiné (průběhová forma sloves následujících po struktuře will, předbudoucí čas) (Scrivener, 2010).

### 3. 2. 3 Shrnutí pojetí budoucího času v anglickém jazyce pedagogickými gramatikami

V předchozích podkapitolách jsme se snažili poskytnout základní přehled budoucího času v anglickém jazyce v podobě, jakou poskytují pedagogické gramatiky - tedy publikace: *Grammar for English Language Teachers* (Parrott, 2000), *Teaching English Grammar: What to teach and when to teach it* (Scrivener, 2010). Nyní se zaměříme na stručné shrnutí pojetí budoucího času daných publikací, budeme se soustředit zejména na vyložené možnosti vyjadřování budoucích časů v anglickém jazyce.

Je nutné říci, že Parrott (2000) a Scrivener (2010) uváděli téměř shodné způsoby vyjadřování budoucích dějů, pouze se v některých případech lišili v možnostech jeho vyjádření.

Oba uvedli strukturu *be going to + infinitiv* jako velmi časté odkazování na budoucí děje, přičemž se i shodují na základních možnostech jejího užití. Scrivener (2010) zdůrazňuje, že je možné její užití k vyjádření silného odhodlání k činnosti. Parrot (2000) a Scrivener (2010) se rovněž věnovali struktuře *will*, kde opět uvedli základní možnosti jejího užití, které Scrivener (2010) doplnil o možná funkční užití *will* (vyjádření slibů, žádostí, nabídek, atd.). V návaznosti na *will* se oba autoři krátce věnují struktuře *shall*. Scrivener (2010) také věnuje velkou pozornost rozdílům v užití struktur *be going to* a *will*.

Oba autoři rovněž shodně označují *přítomný čas průběhový* za častý způsob vyjádření budoucnosti v anglickém jazyce. Parrot (2000) a Scrivener (2010) udávají možnosti jeho užití ve významu budoucího děje, ovšem Scrivener (2010) se těmto možnostem věnuje podrobněji a více je rozpracovává. Krátce se oba badatelé zmiňují o možnosti vyjádření budoucnosti za pomoci *přítomného času prostého*.

Scrivener (2010) se věnuje vyjádření budoucnosti s *průběhovou formou sloves následujících po struktuře will*, v čemž s ním Parrot (2000) souhlasí a doplňuje možnosti užití *průběhových forem sloves následujících po strukturách shall a going to*. Parrot

(2000) rovněž uvádí jako možnost odkázání na budoucnost strukturu am/is/are + infinitiv, o té se Scrivener (2010) nezmiňuje.

Oba badatelé připomínají možnost odkázání na budoucnost pomocí *předbudoucího času*, kdy uvádí význam struktury a způsoby jejího užití. Parrot (2000) výčet doplňuje o další způsob vyjádření budoucího děje, kterým je *předbudoucí čas průběhový*.

Stejně jako u vědeckých gramatik i u těch pedagogických se ukázalo, že zkoumané gramatiky uvádí víceméně shodné prostředky odkazování na budoucnost v anglickém jazyce. Při porovnání možností vyjadřování budoucnosti v anglickém jazyce popsané jednotlivými badateli byly zřejmé pouze rozdíly drobnějšího rázu.

### 3. 3. Srovnání pojetí budoucího času v anglickém jazyce vědeckými a pedagogickými gramatikami

V podkapitolách 3.1 a 3. 2 jsme se věnovali možnostem vyjádření budoucnosti v rozsahu, v jakém je prezentují vybrané vědecké a pedagogické gramatiky. V této podkapitole se zaměříme na jejich srovnání, tedy uvedeme, zda vědecké a pedagogické gramatiky měly stejné pojetí odkazování na budoucnost či se jejich pohled lišil, a případně v jakých bodech.

Při zkoumání vybraných gramatik se ukázalo, že přístup vědeckých a pedagogických gramatik k vyjadřování budoucnosti je v zásadě stejný. Ovšem přístup gramatik vědeckých byl mnohem podrobnější, což se ale dalo předpokládat.

Vědecké i pedagogické gramatiky shodně jako frekventovanou možnost vyjádření budoucího děje uváděly strukturu *be going to + infinitiv*, stejně jako struktury *will* a *shall*. Rovněž se autoři shodli na užití přítomného času prostého a průběhového ve významu budoucího děje.

Shoda rovněž nastala u některých autorů vědeckých gramatik (Quirk et al., 1985) a autorů pedagogických gramatik (Parrott (2000) a Scrivener (2010)) v případě odkázání na děj budoucí za pomoci struktury *will + infinitiv* v průběhovém tvaru. Parrot (2000) uvedl, že *infinitiv* v průběhovém tvaru je možné užít i se strukturami *be going to* a *shall*.

Někteří autoři gramatik vědeckých (Quirk et al. (1985) a Dušková (2016)) a pedagogických (Parrott (2000)) rovněž uvádí jako možnost vyjádření budoucnosti strukturu *be to + infinitiv*. Pedagogické gramatiky se také zmiňují o předbudoucím čase jakožto nástroji odkázání na budoucí děje. Této možnosti se krátce věnuje i Dušková (2016).

Vědecké gramatiky dále uváděly jako možnost vyjádření budoucnosti strukturu *be about to* (Quirk et al (1895) a Dušková (2012) zmiňovali i další alternativy struktury jako: *be on the verge of*, *be on the point of*), ovšem pedagogické gramatiky se této možnosti vyjádření budoucnosti nevěnovaly.



Některé vědecké gramatiky (Quirk et al. (1985), Huddleston (2002)) uvádí slovesa, která svým samotným významem vyjadřují budoucnost (hope, intend). Huddleston také zmiňuje možnost vyjádření budoucnosti za pomoci imperativu.

Ze srovnání je zřejmé, že pedagogické i vědecké gramatiky uváděly stejné způsoby odkazování a budoucnost a různily se pouze v několika málo bodech (struktura be about to, slovesa hope či intend). Samozřejmě všechny gramatiky neobsahovaly stejný výčet prostředků pro vyjádření budoucnosti. Ovšem daným prostředkem se vždy (až na dvě zmíněné výjimky) zabývala alespoň jedna vědecká a jedna pedagogická gramatika. Není tedy možné říci, že by určité prostředky odkazování na budoucí děje byly uváděny pouze vědeckými gramatikami a naopak. Rozdílnosti v přehledech prostředků vyjadřujících budoucnost tedy vychází z přístupu daného badatele a nikoliv z typu gramatiky.

## 4 Učebnice anglického jazyka

Učebnice jsou dnes chápány jako součást (nejen) školní výuky a také jako jeden z hlavních prostředků vyučování gramatiky cizího jazyka. Průcha a kolektiv (2001, s. 258-259) definuje učebnici jako: „druh knižní publikace uzpůsobené k didaktické komunikaci svým obsahem a strukturou.“ Učebnice je především edukačním konstruktem, neboli produktem, který byl vytvořen pro vzdělávací účely. Pro žáky je učebnice zdrojem informací, které se mají naučit a pro učitele jsou materiálem, pomocí kterého připravují obsah učiva a jeho prezentaci ve výuce (Průcha, 1998).

V základě jsou učebnice cizího jazyka tvořeny jazykovým a tematickým obsahem. Jazykový obsah zahrnuje všechny jazykové jevy, které jsou v učebnici zahrnuty. Patří do něj tedy nejen gramatika, ale i slovní zásoba a zvuková podoba slov. Jazykový obsah je utvářen vzhledem k jazykové úrovni žáků (počáteční i cílové) (Cunningsworth, 1995). V případě jazykových jevů jsou uplatňována určitá kritéria pro výběr jevů, které budou prezentovány v dané učebnici cizího jazyka. Při výběru gramatických struktur je užíváno kritérium frekvence užití jevu a míry užitečnosti jevu. Je důležité si uvědomit, že tyto dva principy nemohou být zaměňovány. Struktura, která je užívána nejčastěji, nemusí zároveň být tou nejužitečnější (Thornbury, 1999).

V návaznosti na výběr gramatických jevů musí být určeno pořadí, ve kterém budou v učebnici prezentovány. Hendrich (1988) uvádí, že toto pořadí by mělo gradovat a prezentované gramatické struktury by na sebe měly navazovat.

Thornbury (1999) stanovuje tři možná hlediska pro uspořádání gramatických struktur v učebnici. Jedná se o hledisko komplexnosti, naučitelnosti a vysvětlitelnosti. Hledisko komplexnosti říká, že jevy jednodušší (např. struktura *be going to*) by měly být prezentovány před jevy komplexnějšími (předbudoucí čas). Hledisko naučitelnosti vychází z předpokladu, že některé gramatické struktury jsou pro žáka jednodušší si osvojit než struktury jiné, a proto by tyto struktury měly být prezentovány dříve. Na základě hlediska vysvětlitelnosti by dříve měly být prezentovány ty struktury, které jsou jednodušeji vysvětlitelné.

Jak již uvádím ve své bakalářské práci:„, v učebnicích anglického jazyka je prezentován také tematický obsah. Učebnice tedy obsahují témata a v jejich kontextu jsou dané jazykové struktury prezentovány. Díky tomu studenti nerozvíjí pouze znalost anglického jazyka, ale také své všeobecné znalosti, z nichž specifickou skupinu tvoří znalosti o kultuře a zvycích v zemi cílového jazyka, které jsou pro efektivní komunikaci v cizojazyčném prostředí nepostradatelné. Užívání reálných témat (jako např. umělecká díla) motivuje studenty více než užívání těch smyšlených (jako např. text o neexistující zemi Outland). Výsledky studentů mohou být lepší, pokud se nesoustředí pouze na studium jazyka, ale také na nabývání informací pomocí tohoto jazyka. (Cunningsworth, 1995).

Podle Urové (1996) Existují různé okruhy témat v učebnicích. *Nulová neboli triviální témata* se zabývají smyšlenými událostmi a pouze povrchově zajímavými tématy, jako jsou stereotypní rodinné příhody nebo např. téma „John a Mary dělají každodenní aktivity“. *Jazyková témata* poskytují informace o jazyku jako takovém, např. o jeho historii a vývoji. Dalšími užívanými okruhy témat jsou *domácí kultura a kultura anglicky mluvících zemí*. Kulturní témata zahrnují např. historii, významná literární a umělecká díla, památky a zajímavá místa, významné osobnosti. Zejména anglická a americká literatura je zajímavým tématem. Obtížnějšími tématy jsou *všeobecné znalosti* (zahrnuje např. náboženská, filosofická, geografická, témata) a *morální, politické a sociální problémy*. Velice zajímavé je také téma *vědy* (Ur, 1996).

Témata v učebnicích vždy korespondují s jazykovou a intelektuální úrovní studentů. Žáci základní školy nemají ještě dostatečně rozvinuté jazykové znalosti, proto se v učebnicích anglického jazyka pro základní školy ve velké míře objevují především triviální témata, jako je např.: domov, rodina, bydlení, škola, volný čas a zájmová činnost, nákupy, zdraví, oblékání, cestování; která by jim měla být dostatečně známá z jazyka mateřského. V menší míře jsou v učebnicích témata zabývající se reáliemi České republiky a anglicky mluvících zemí (RVP, 2013).“ (Kotřarová, 2015, s. 28)

## **5 Cíle analýzy a srovnání prezentovaných gramatických struktur vyjadřujících budoucnost**

Empirická část diplomové práce se zabývá analýzou a srovnáním gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve vybraných učebnicích anglického jazyka pro druhý stupeň základní školy. Pro tuto část byly stanoveny čtyři dílčí výzkumné cíle.

Prvním cílem je analyzovat struktury vyjadřující budoucnost prezentované ve vybraných učebnicích anglického jazyka. Důraz bude kladen na zjištění, jaké struktury jsou prezentované ve vybraných učebnicích a také na srovnání jejich pořadí. Záměrem druhého cíle je srovnání tematického kontextu, ve kterém se dané struktury v učebnicích anglického jazyka vyskytují, aby bylo možné zjistit, zda existují typická témata, v jejichž kontextu jsou konkrétní gramatické struktury vyjadřující budoucnost opakovaně prezentovány. Náplní třetího cíle je zhodnotit, zda autoři učebnic počítají s možnými problémy žáků při osvojování gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Čtvrtým cílem je srovnat způsob prezentace gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve zvolených řadách učebnic s jejich popisem ve vědeckých gramatikách.

Vytyčené cíle budou naplněny hloubkovou analýzou vybraných částí gramatického kurikula učebnic anglického jazyka a následným porovnáním získaných informací. Výsledky zkoumání budou přehledně prezentovány v podobě tabulek.

### **5.1 Hypotézy**

K popsáním výzkumným cílům byly přiřazeny následující hypotézy:

- 1) Ve zkoumaných sériích učebnic budou prezentovány shodné gramatické struktury vyjadřující budoucnost ve velmi podobném pořadí.
- 2) Autoři učebnic anglického jazyka užívají pro prezentaci daných gramatických jevů nezávisle na sobě podobný tematický kontext. Existuje tedy spojení

konkrétní struktury vyjadřující budoucnost a tematického kontextu, které se v různých učebnicích opakuje.

- 3) Autoři učebnic anglického jazyka budou počítat s možnými problémy žáků při osvojování gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Ovšem v učebnicích, jejichž autoři jsou rodilí mluvčí, bude této problematice věnován menší prostor než v učebnicích, které napsali čeští autoři.
- 4) Pojetí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka bude odpovídat jejich popisu v odborných gramatikách

## 6 Vymezení metod a postupu výzkumu

### Užité metody výzkumu

Za účelem zisku informací o prezentaci gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka pro druhý stupeň základní školy budou užity následující výzkumné metody. S cílem zjištění struktur vyjadřujících budoucnost, jejich pořadí a tematického kontextu bude užita hloubková analýza vybraných učebnic anglického jazyka. Hloubková analýza učebnic se rovněž zaměří na zkoumání faktu, nakolik autoři učebnic počítají s typickými chybami studentů v těchto gramatických strukturách. Porovnání vybraných učebních materiálů ve výše zmíněných bodech proběhne na základě komparativní metody. Komparativní metoda bude rovněž užita ke srovnání prezentace gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích s jejich popisem ve vědeckých gramatikách.

### Postup výzkumu

V úvodní etapě výzkumu budou uvedeny přehledy gramatických struktur vyjadřujících budoucnost prezentovaných ve vybraných řadách učebnic anglického jazyka. Jako gramatické struktury vyjadřující budoucnost budou chápány takové struktury, jejichž jazyková funkce bude v učebnicích popsána jako odkazování na budoucnost. Tyto přehledy budou přehledně prezentovány v podobě tabulek. Posléze se zaměříme na srovnání těchto přehledů, k čemuž bude užita komparativní metoda. Cílem srovnání je zjistit, zda jsou v řadách učebnic prezentovány stejné gramatické struktury odkazující na budoucnost. Vznikne souhrn gramatických struktur odkazujících na budoucnost, který je možné nalézt ve všech zkoumaných řadách učebnic. Tento souhrn bude stěžejní pro další etapy výzkumu.

Dále bude pozornost zaměřena na sekvenci gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicových řadách. Budeme se soustředit na pořadí gramatických struktur, které jsou obsažené v souhrnu z předchozí části. Důraz bude kladen nejen na umístění gramatické struktury v konkrétním díle řady učebnic, ale také na jeho pozici

v gramatickém kurikulu dané série – tedy na jeho pozici vzhledem k ostatním gramatickým strukturám vyjadřujícím budoucnost. Z toho důvodu bude každé gramatické strukturu vyjadřující budoucnost přiděleno pořadové číslo, které bude reprezentovat její pozici v kurikulu.

Následně dojde ke srovnání sérií učebnic na základě komparativní metody. Záměrem tohoto srovnání bude zjistit, zda jsou v řadách učebnic gramatické struktury odkazující na budoucnost uváděny ve stejném či velmi podobném pořadí. Budeme se snažit určit, zda je možné vysledovat typické pořadí těchto struktur a zda jsou konkrétní struktury uváděny ve shodných dílech učebnicových řad.

V další části výzkumu se zaměříme na tematický kontext prezentovaných gramatických struktur odkazujících na budoucnost. Budeme se snažit vypořádat, zda existují typická témata, v jejichž kontextu jsou konkrétní gramatické struktury vyjadřující budoucnost opakovaně prezentovány či nikoliv. Bude využít přehled gramatických struktur vyjadřujících budoucnost prezentovaných v řadách učebnic anglického jazyka a bude následně doplněn o tematický kontext dané struktury. Přehled gramatických struktur odkazujících na budoucnost a jejich tematického kontextu bude opět uveden v podobě tabulek. Posléze bude užita komparativní metoda k porovnání tematického kontextu dané struktury ve vybraných učebnicích.

Ve čtvrté etapě výzkumu se rovněž budeme snažit zhodnotit, zda autoři učebnic počítají s typickými chybami žáků ve zkoumaných strukturách. Využijeme přehledu struktur vyjadřujících budoucnost uvedených ve zkoumaných učebnicích, doplníme jej o informaci, zda je v učebnicích věnována pozornost chybám žáků a budeme se snažit specifikovat, jakou podobu tato pozornost má. Za užití metody komparace poté jednotlivé učebnicové řady dle tohoto kritéria porovnáme. Při srovnání se budeme soustředit na otázku, zda se v tomto ohledu liší učebnice, jejichž autoři jsou rodilí mluvčí a učebnice, které napsali čeští autoři

Záměrem závěrečné etapy výzkumu je zjistit, zda prezentace vybraných gramatických struktur ve vybraných řadách učebnic odpovídá jejich popisu vědeckými gramatikami. Toto zhodnocení proběhne v návaznosti na hloubkovou analýzu vybraných učebnic a poznatky popsané v teoretické části práce. Budeme se soustředit na škálu

prezentovaných gramatických jevů odkazujících na budoucnost a také na jejich způsob prezentace v učebnicích.



## 7 Výzkumný vzorek

### 7.1. Kritéria pro výběr výzkumného vzorku

Pro hloubkovou analýzu a srovnávací studii byly vybírány učební materiály na základě předem stanovených kritérií.

Primárním kritériem pro výběr učebnic byla schvalovací doložka udělená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Základním zdrojem pro výběr učebnic byl tedy seznam učebnic pro základní vzdělávání se schvalovací doložkou, který je platný od 30. 3. 2017. Aktualizovaný seznam je dostupný na stránkách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Schvalovací doložka učebnic byla zárukou jejich souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, jisté aktuálnosti učebnic a také předpokladem jejich užívání na základních školách. Přesto byly ze seznamu záměrně voleny učebnice, se kterými jsem se během svojí praxe setkala či jsem od kolegů věděla, že se na základních školách hojně užívají.

Dalším významným kritériem bylo určení učebnice anglického jazyka. Byly voleny publikace primárně určené pro II. stupeň základní školy. Nebyly ovšem vybírány izolované učebnice, které by byly určeny pro konkrétní ročník. Naopak jsme volili ucelené řady učebnic, které jsou zacíleny na výuku anglického jazyka po celý druhý stupeň základní školy. Analýza celých sérií učebnic, nám poskytne ucelený pohled na prezentaci gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích. Zkoumání pouze učebnic anglického jazyka určené např. pro 7. ročník základní školy, by vedlo k zisku velmi nekompletních informací o této prezentaci. V podstatě bychom pracovali s informacemi vytrženými z kontextu. Díky kritériu série učebnic nebylo důležité, pro jakou hodinovou dotaci jsou jednotlivé díly učebnicové řady koncipovány. Stěžejní byl fakt, že řada učebnic pokryje výuku anglického jazyka na II. stupni ZŠ.

Sekundárním kritériem rovněž bylo zahrnout do výzkumu učebnicové řady, které byly zpracovány rodilými mluvčími i ty zpracovány českými autory.

## 7.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Pro empirickou část byly zvoleny tři řady učebnic anglického jazyka určené pro II. stupeň základní školy. Každá z těchto řad zahrnuje jednu učebnici pro každý ročník. Zvolené řady učebnic získaly schvalovací doložku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Vybrané řady učebnic jsou velmi frekventovaně užívány na základních školách v České republice. Jedna řada učebnic byla vytvořena českými autory a zbylé dvě řady učebnic autory zahraničními.

Všechny tři řady učebnic odpovídají svým pojetím komunikační metodě výuky. V učebnicích jsou ve velké míře simulovány reálné situace. Celkově jsou publikace orientovány na jazykové funkce, nikoliv na jazykové struktury, a tomu je podřízena jejich celá struktura. Navzdory tomu, že důraz není kladen primárně na gramatiku, je ve zkoumaných učebnicích prezentována systematicky. Jednotlivé řady učebnic budou v následujících podkapitolách blíže představeny.

### 7.2.1 Řady učebnic od zahraničních autorů

Byly vybrány následující řady učebnic od zahraničních autorů:

- Project Fourth Edition (1, 2, 3, 4,5)
- Your Space (1, 2, 3, 4)

#### **Project Fourth Edition**

Autorem série učebnic Project Fourth Edition je Tom Hutchinson a byla vydána nakladatelstvím Oxford University Press v roce 2014. Vzhledem k tomu, že tato řada zahrnuje pět dílů (a nikoliv čtyři), odlišuje se od ostatních zvolených řad učebnic anglického jazyka. Na většině základních škol je Project Fourth Edition 1 užíván v pátém ročníku a na druhém stupni, v šestém ročníku, je na něj poté navázáno učebnicí Project

Fourth Edition 2. Ovšem některé základní školy preferují pomalejší tempo výuky, a proto je publikace Project Fourth Edition 1 užívána až v ročníku šestém.

Učebnice této řady; které jsou doplněny o kvalitní metodiku, pracovní sešit a online materiály, jsou velmi oblíbené v mnoha zemích. V České republice je užívána na většině základních škol. Oblíbenosti řady napovídá i fakt, že se jedná o její čtvrté vydání. Vzniku učebnic přispěly i komentáře učitelů anglického jazyka z mnoha zemí.

Každá z učebnic série zahrnuje krátkou úvodní kapitolu (čtyři strany) a šest hlavních dvanáctistránkových kapitol. Kapitoly mají pevně danou strukturu. Nová gramatika a slovní zásoba je postupně prezentována v prvních čtyřech částech kapitoly. Tyto části jsou přehledně značeny písmeny (např. 1A, 1B, 1C, 1D). Následuje část „Culture“, která je zaměřena reálie anglicky mluvících zemí. Šestou částí je „English Across Curriculum“, která navazuje na gramatiku a slovní zásobu prezentovanou v lekci. Představuje doplňující materiál k upevnění nabytých znalostí. Má podobu textu se zajímavým tématem a s ním spojenými aktivitami. Toto téma se vždy vztahuje k dalším vyučovací předmětů – proto i název „angličtina napříč kurikulem“. Následuje „Revison“ tedy opakování nabytých vědomostí a dovedností. Poslední částí lekce je „Project“, tedy pokyny a návod pro vlastní projekt žáků v anglickém jazyce. Jeho téma koresponduje s tématem lekce.

Série učebnic směřuje žáky k postupu od jazykové úrovně A1 k úrovni A2 (až B1) dle Společného evropského referenčního rámce (SERR). Učebnice jsou připraveny na tempo výuky 3 hodiny týdně (cca 90 vyučovacích hodin). Ovšem při využití pracovního sešitu a doplňkových materiálů dostupných online pokryje výuku 5 hodin týdně. Celá řada učebnic Project Fourth Edition je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. V učebních materiálech je uvedeno, jak díky jejich užívání dochází k rozvoji klíčových kompetencí žáků.

Schvalovací doložka Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, s dobou platnosti šest let, byla této řadě učebnic udělena 20. 11. 2013.

## **Your Space**

Řada učebnic Your Space byla publikována ve dvou vydáních. Vydání první, z roku 2012, bylo zpracováno pouze zahraničními autory. Jeho autory jsou Martyn Peter Hobbs a Julia Starr Keddle. Jedná se o globální vydání učebnice, které vydalo nakladatelství Cambridge University Press. Oproti tomu druhé vydání učebnice bylo upraveno pro český trh a vydáno nakladatelstvím Fraus. Proto je také druhé vydání řady zpracováno širším kolektivem autorů. Na učebnicích Your Space 1, Your Space 2, Your Space 3 se podíleli Martyn Peter Hobbs, Julia Starr Keddle, Helena Wdowczynová, Lucie Betáková. Autory učebnice Your Space 4 jsou Martyn Peter Hobbs, Julia Starr Keddle, Martina Holková, Lucie Betáková. Druhé vydání učebnic Your Space 1 a Your Space 2 bylo publikováno v roce 2014. Druhé vydání učebnice Your Space 3 vyšlo v roce 2015 a Your Space 4 v roce 2016.

Druhé vydání učebnic je zpracováno v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání a zahrnuje informace o naplňování očekávaných výstupů, o naplňování a rozvoji klíčových kompetencí žáků. V této verzi řady je možné nalézt odlišnosti od původního vydání např. pozměněná cvičení či důraz na české realie.

Jak je zmíněno výše, série učebnic Your Space zahrnuje čtyři učebnice pro žáky. Každá učebnice odpovídá jednomu ročníku II. stupně základní školy (a odpovídajícím ročníkům víceletých gymnázií). Série komplexně rozvíjí žákovy řečové dovednosti a vede je od úrovně A1 k úrovni A2.

Druhá vydání učebnic Your Space 1, Your Space 2 a Your Space 3 jsou shodně tvořena krátkou úvodní kapitolou, osmi hlavními kapitolami (každá po deseti stránkách), závěrečnou opakovací kapitolou a extra aktivitami. Your Space 4 zahrnuje krátkou úvodní kapitolu, šest hlavních kapitol (každá po deseti stránkách), závěrečnou opakovací kapitolu a extra aktivity. I v této řadě učebnic jsou kapitoly jasně strukturovány a děleny na tři části, které jsou označeny písmeny (1A, 1B, 1C).

Každá z učebnic je koncipována přibližně na 80 vyučovacích hodin, s použitím doplňkových materiálů (např. interaktivní učebnice Flexibooks, online materiály, pracovní sešity) je možné užití až na 120 vyučovacích hodin.

Schvalovací doložku Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, s dobou platnosti šest let, získala učebnice Your Space 1 18. 3. 2014, Your Space 2 10. 10. 2014, Your Space 3 22. 6. 2015 a Your Space 4 21. 3. 2016.

### **7. 2. 2 Řady učebnic od českých autorů**

Byly zvoleny následující řady učebnic od českých autorů:

- Way to Win - Angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia (6, 7, 8, 9)

#### **Way to Win – Angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia**

Za publikací této řady učebnic stojí dvojice autorek – Lucie Betáková a Kateřina Dvořáková. Série zahrnuje čtyři učebnice, každá z nich je koncipována pro jeden ročník druhého stupně základní školy. Učebnice vydalo nakladatelství Fraus – Way to Win 6 v roce 2005, Way to Win 7 v roce 2006, Way to Win 8 v roce 2007 a Way to Win 9 v roce 2008. Ve stejných letech jako byly učebnice vydány, jim byla udělena schvalovací doložka Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy s platností šesti let. Tato doložka byla prodloužena na období dalších šesti let.

Řada učebnic je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání. V učebnicích Way to Win 7, 8, 9 můžeme najít očekávané výstupy v oblasti receptivních, produktivních a interaktivních řečových dovedností. Série systematicky rozvíjí žákovy řečové dovednosti od úrovně A1 k úrovni A2 dle SERR.

Učebnice Way to Win 6, 7 a 8 jsou shodně tvořeny deseti hlavními kapitolami, které jsou ovšem nestejně dlouhé. Učebnice Way to Win 9 obsahuje kapitol 7. V závěru každé z učebnic můžeme najít doplňující texty ke čtení a slovníček. Kapitoly mají jasně danou strukturu, ovšem nejsou děleny na části, jako tomu bylo u předchozích publikací.

Každá učebnice je koncipována na přibližně 100 vyučovacích hodin, přičemž je možné užít další výukové materiály (např. pracovní sešit), který tuto dotaci navýší.

## **8 Analýza a srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka**

Jak bylo uvedeno v popisu metodologie výzkumu, v této části dojde k analýze a srovnání prezentace gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka.

Nejprve budou uvedeny přehledy struktur vyjadřujících budoucnost s jejich tematickými kontexty v podobě, ve které jsou uváděny ve vybraných řadách učebnic anglického jazyka. Dále se zaměříme na analýzu a srovnání výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka. Cílem bude zjistit, zda jsou v učebnicích anglického jazyka prezentovány shodné způsoby vyjadřování budoucnosti. Toto srovnání bude pro výzkum stěžejní, jelikož se v dalších etapách budeme zabývat analýzou a srovnáním prezentace souboru struktur, který je obsažen ve všech zvolených sériích učebnic.

Následně dojde k analýze a srovnání pořadí prezentace jednotlivých struktur odkazujících na budoucnost v jednotlivých řadách učebnic anglického jazyka. Záměrem tohoto zkoumání je vysledovat, zda existují typická pořadí, v nichž jsou dané gramatické struktury prezentovány.

Dále se budeme snažit pomocí hloubkové analýzy a srovnání zjistit, zda mohou být vysledována stereotypní spojení gramatické struktury vyjadřující budoucnost a tematického kontextu.

V další části se budeme snažit vysledovat, zda se autoři učebnic věnují typickým chybám žáků a jakým způsobem se jim snaží předcházet.

Poznatky získané analýzou a srovnáním budou prezentovány v tabulkách, ve kterých bude užito barevné značení pro větší přehlednost.

## 8. 1. Přehledy prezentovaných gramatických struktur vyjadřujících budoucnost a jejich tematických kontextů v řadách učebnic anglického jazyka

Tabulka 1 – Řada Project Fourth Edition

PROJECT FOURTH EDITION				
Díl	Lekce	Gramatická struktura vyjadřující budoucnost	Jazyková funkce struktury	Tematický kontext
2.	6.	Be going to Shall, let's Will	Vyjadřování plánu Vyjadřování návrhu Vyjadřování budoucích dějů	Vyjadřování plánu na večer (sledování televizního programu, televize a zábava) Vyjadřování návrhu ohledně možných aktivit (fiktivní příběh) Mluvení o budoucí cestě do vesmíru
	2.	Will	Vyjadřování rozhodnutí v okamžiku rozhovoru	Mluvení o okamžitých rozhodnutích (fiktivní příběh o udělení ceny) Mluvení o plánech ohledně mého života v době za 20 let
4	0 (Introduction)	Be going to (+ kontrast s will) Will/Be going to	Vyjadřování záměru (vyjadřování rozhodnutí v okamžiku rozhovoru u will) Vyjadřování budoucnosti	Mluvení o plánech ohledně zřejmější oslavy narozenin Mluvení o plánech na praxibrigádu
	6	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové	Vyjadřování se stane v budoucnosti, za splnění podmínky Vyjadřování budoucích plánu	Mluvení o následcích jednání (přítelek sponzářují) Mluvení o plánech na dovolenou
5	2	Will Be going to Přítomný čas příběhový	Vyjadřování všeobecných budoucích plánu a spontánních rozhodnutí Vyjadřování budoucích plánu a záměrů Vyjadřování budoucích plánu	Mluvení o mém budoucím povolání a životě
	5	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové Will v trpném rodu	Vyjadřování se stane v budoucnosti, za splnění podmínky Vyjadřování budoucnosti	Mluvení o podmínkách úspěchu Mluvení o budoucích dějích (nakupování)



Tabulka 2 – Řada Your Space

YOUR SPACE				
Díl	Lekce	Gramatická struktura vyjadřující budoucnost	Jazyková funkce struktury	Tematický kontext
2	3	Přítomný čas průběhový	Vyjádření budoucích plánů	Mluvení o plánech na zítřek/na víkend
	7	Přítomný čas průběhový May/might May/might vs přítomný čas průběhový	Vyjádření jistých budoucích plánů Vyjádření nejistých plánů Vyjádření nejistých plánů a vyjádření jistých plánů	Mluvení o plánech na odpoledne a příští víkend Mluvení o plánech na dnes a na víkend
3	2	Be going to Be going to	Vyjádření budoucích zájměrů Vyjádření předpokladu	Mluvení o mých plánech týkajících se povolání Mluvení o předpovědi týkající se dnešního koncertu
	3	Will	Vyjádření předpokladu	Mluvení o životě v roce 2100, tak jak si ho představují (život na Měsíci)
		Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření následků současného jednání (vytváření internetové stránky)
4	0 (Welcome)	Will	Vyjádření předpokladu	Vyjádření předpovědi o tom, jaká bude škola v roce 2030
		Will	Vyjádření nabídky, slibu a rozhodnutí	Mluvení o okamžité nabídce, slibu či rozhodnutí (ekologické bydlení)
		Přítomný čas průběhový	Vyjádření budoucnosti a plánů	Mluvení plánek na období jednoho roku (Ekologické bydlení)
		Be going to	Vyjádření budoucnosti a plánů	Mluvení plánek na období jednoho roku (Ekologické bydlení)
4		Will, might	Vyjádření předpokladu/předpovědi	Mluvení o plánech na zlepšení mojí znalosti anglického jazyka
	1	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Mluvení o následcích současného jednání ohledem na problémy teenagerů

Tabulka 3 – Řada Way to Win

WAY TO WIN - ANGLIČTINA PRO ZÁKLADNÍ ŠKOLY A VÍCELETÁ GYMNÁZIA				
Díl	Lecke	Gramatická struktura vyjadřující budoucnost	Jazyková funkce struktury	Tematický kontext
2.	6.	Be going to	Vyjádření plánů a záměrů	Mluvení o konkrétních plánech
	9.	Will	Vyjádření domněnky či předpovědi	Vyjádření předpovědi o životě v budoucnosti (rok 2040)
3.	2.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření následků rozhodnutí v současnosti při výletu na kolech
	6.	Přítomný čas průběhový	Vyjádření plánů	Mluvení o plánech na zítřek
		Will	Vyjádření nabídky a rozhodnutí v okamžiku rozhovoru	Mluvení o okamžitém rozhodnutí
4.	4.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové	Vyjádření budoucích plánů	Mluvení o mém životě v budoucnosti
	7.	Will/Be going to	Vyjádření budoucnosti	Mluvení o životě v daleké budoucnosti (20 až 50 let)

## **8. 2. Výběr gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka**

### **8. 2. 1 Analýza výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka**

Při analýze budeme vycházet ze sérií učebnic anglického jazyka a jako doplňkový materiál budou sloužit tabulky (1, 2, 3, ), ve kterých jsou uvedeny gramatické struktury vyjadřující budoucnost s jejich tematickými kontexty v takové podobě, ve které jsou prezentovány právě ve vybraných třech řadách učebnic anglického jazyka pro druhý stupeň základní školy. Rovněž bude užitá tabulka č. 4, do které jsou zaneseny gramatické struktury odkazující na budoucnost ze všech zvolených řad učebnic.

Ve výzkumu se zabýváme takovými gramatickými strukturami, které byly v učebnicích prezentovány jako gramatické struktury vyjadřující budoucnost. Jejich jazyková funkce tedy byla popsána jako vyjadřování či odkazování na budoucí děje, plány či záměry.

Budeme se snažit popsat, jaké gramatické jevy vyjadřující budoucnost jsou ve zvolených učebnicích prezentovány. Především se budeme soustředit na fakt, zda jsou v učebnicích prezentovány stejné struktury vyjadřující budoucnost. Pomocí tabulek bude demonstrována přítomnost či nepřítomnost dané gramatické struktury v učebnicích. Tabulky budou doplněny o slovní komentář.

V tabulkách, které jsou prezentovány v této části práce, se soustředíme na to, zda je daná gramatická struktura vyjadřující budoucnost prezentována ve všech vybraných řadách učebnic, zda je prezentována opakovaně, a jaká jazyková funkce struktury je u každé prezentace struktury zdůrazněna. Rovněž je v tabulkách užito barevné značení s cílem upozornit na odlišnosti v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic. V případě, že zvolená gramatická struktura není v dané sérii prezentována, je k signalizaci tohoto faktu v tabulce užívána oranžová barva,

V této části výzkumu není důležité umístění gramatického jevu v konkrétním díle řady učebnic ani jeho pozice v sekvenci gramatických jevů v dané učebnici. Pořadím gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka se budeme zabývat v další fázi výzkumu.

Tabulka 4 – Gramatické struktury vyjadřující budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

PROJECT FOURTH EDITION	YOUR SPACE	WAY TO WIN
<b>Gramatický jev</b>	<b>Gramatický jev</b>	<b>Gramatický jev</b>
Be going to	Přítomný čas průběhový	Be going to
Shall, let's	Přítomný čas průběhový	Will
Will	May/might	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové
Will	May/might vs přítomný čas průběhový	Přítomný čas průběhový
Be going to (+ kontrast s will)	Be going to	Will
will/going to	Be going to	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové
Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	Will	Will and Going to
Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	
Will	Will	
Going to	Will	
Přítomný čas průběhový	Přítomný čas průběhový	
Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	Be going to	
Will v trpném rodě	Will, might	
	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	

## *be going to*

Tabulka 4. 1. – struktura *be going to*

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ano	Ano, 4x	První prezentace, vyjádření plánů.
			Druhá prezentace, vyjádření záměrů.
			Opakování, will vs going to
			Opakování, vyjádření plánů a záměrů.
Your Space	Ano	Ano, 3x	První prezentace, vyjádření plánů.
			Druhá prezentace, vyjádření záměrů.
			Opakování, going to a přítomný čas průběhový
Way to Win	Ano	Ano, 2x	První prezentace, vyjádření plánů a záměrů.
			Opakování, will/ be going to.

Struktura *be going to* byla prezentována jako způsob vyjádření budoucnosti ve všech zvolených řadách učebnic. V každé z nich byla prezentována několikrát. Při prvotních (až dvou) prezentacích byl obsah zaměřený zejména na formu struktury a její základní funkce. Její následné uvedení bylo zaměřeno zejména na demonstrování kontrastu *will/be going to* (řady učebnic Project Fourth Edition, Way to Win) a případně na specifičtější významy struktury. Výjimkou v tomto bodu byla série učebnic Your Space, kde nenajdeme zdůraznění kontrastu *will/ be going to*, naopak je *be going to* opakováno v kontextu *přítomného času průběhového*.

## Will

Tabulka 4. 2. – struktura will

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ano	Ano, 5x	První prezentace, vyjádření budoucích dějů
			Druhá prezentace, vyjádření rozhodnutí v okamžiku rozhovoru
			Opakování, will vs going to
			Opakování, will vs going to
			Opakování, vyjádření všeobecných budoucích plánů a spontánních rozhodnutí
			Opakování ve spojení s trpným rodem struktury will
Your Space	Ano	Ano, 4x	První prezentace, vyjádření předpokladu
			Opakování, vyjádření předpokladu
			Druhá prezentace, vyjádření nabídky, slibu a rozhodnutí
			Třetí prezentace, kontrast will/might
Way to Win	Ano	Ano, 3x	První prezentace, vyjádření předpokladu
			Druhá prezentace, vyjádření nabídky a spontánního rozhodnutí
			Opakování, will vs going to

Jak vyplývá z tabulky 4. 2. gramatická struktura *will* byla uvedena ve všech zkoumaných řadách učebnic anglického jazyka jako možnost odkazování na budoucnost. Stejně jako struktura *be going to* i struktura *will* byla prezentována opakovaně. V učebnicích byla většinou prezentována dvakrát, přičemž při každé prezentaci byl kladen důraz na specifický význam struktury *will*. Obecně byly ve všech učebnicích zmíněny stejné jazykové funkce této struktury.

Dále byl věnován prostor opakování struktury. Opakování bylo v řadě učebnic *Way to Win* spojeno s kontrastem struktur *be going to* a *will*. V sérii *Project Fourth Edition* byl také k opakování struktury užít tento kontrast, ovšem rovněž byl opakování struktury *will* věnován samostatný prostor. Ojedinelá byla opět řada učebnic *Your Space*, kde nebyl kladen důraz na kontrast struktur *will* a *be going to*. Naopak se zaměřila na rozdíl ve významu a užití struktur *will* a *might*. Této problematice v žádné jiné sledované řadě učebnic nebyla věnována pozornost.

Je poměrně zajímavé sledovat, jaký prostor je v jednotlivých řadách věnován kontrastu dvou struktur vyjadřujících budoucí čas a zejména, jak se tomuto kontrastu věnují. Samotný fakt, že je věnován prostor pro upozornění na rozdíl mezi dvěma strukturami, svědčí o tom, že autoři počítají s typickými chybami žáků a snaží se jim předcházet. Této problematice se budeme blíže věnovat v kapitole 8. 5.

V řadě učebnic Project Fourth Edition bylo zmíněno užití struktury *will v trpném rodě*, tedy možnost vyjádření budoucnosti v trpném rodě. Navzdory tomu, že trpný rod byl prezentován i v ostatních řadách učebnic, v žádné z nich nebyla zmíněna forma odkázání na budoucnost v trpném rodě. Zde je opět otázkou, nakolik se autoři při této problematice věnují typickým chybám žáků. Jelikož se jedná o oblast pro českého žáka velmi problematickou.



### ***Přítomný čas průběhový***

*Tabulka 4. 3. – Přítomný čas průběhový*

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ano	Ne	Vyjádření budoucích plánů
Your Space	Ano	Ano	Vyjádření budoucnosti
			Opakování, kontrast s <i>may</i> a <i>might</i> , vyjádření jistých budoucích plánů
			Opakování, kontrast s <i>be going to</i> , vyjádření budoucích plánů
Way to Win	Ano	Ne	Vyjádření plánů

Rovněž přítomný čas průběhový ve významu odkazování na budoucnost byl prezentován ve všech zkoumaných řadách učebnic. Ovšem je zřejmé, že na tento způsob vyjadřování budoucnosti nekladou autoři zvolených učebnic takový důraz jako na *will* a *be going to*. Nebyl mu totiž ve zvolených řadách učebnic poskytnut příliš velký prostor. Bude jistě zajímavé porovnat, jaký je přístup vědeckých gramatik k této problematice.

V sériích Project Fourth Edition a Way to Win byl přítomný čas průběhový prezentován pouze jednou a nebyl věnován prostor pro opakování této gramatické struktury. Je zajímavé, že v sérii Project Fourth Edition je přítomný čas průběhový uveden spolu se strukturami *will* a *be going to*, žáci tedy vidí rozdíl v užití jednotlivých struktur vyjadřujících budoucnost a můžeme tedy předpokládat, že se tato série snaží o předcházení chyb žáků v této problematice. V řadě učebnic Your Space byl věnován větší prostor, a došlo i k opakování struktury. V této sérii byl uveden kontrast struktur *be going to* a *přítomného času průběhového*, *may/might* a *přítomného času průběhového*. Ve zvolených učebnicích byly u přítomného času průběhového prezentovány shodné jazykové funkce struktury.

### *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*

*Tabulka 4. 4. – Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ano	Ano, 2x	První prezentace, vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
			Opakování, vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
Your Space	Ano	Ano, 2x	První prezentace, vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
			Opakování, vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
Way to Win	Ano	Ne	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky

Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové je poslední gramatickou strukturou vyjadřující budoucnost, která byla prezentována ve všech zkoumaných učebnicích anglického jazyka. V učebnicích anglického jazyka je tuto strukturu možné nalézt také pod termínem kondicionál (či podmínkové souvětí) 1. typu.

V sériích Project Fourth Edition a Your Space byl tento gramatický jev prezentován opakovaně. První prezentace byla zaměřena na uvedení formy a funkce struktury, druhá prezentace na zopakování její tvorby a užití. V řadě učebnic Way to Win byla struktura prezentována pouze jednou.

### *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové*

*Tabulka 4. 5. – Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové*

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ano	Ne	První prezentace, vyjádření budoucích plánů
Your Space	Ne		
Way to Win	Ano	Ne	První prezentace, vyjádření budoucích plánů

Jak vyplývá z tabulky 4. 5., přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové byl prezentován jakožto způsob vyjádření budoucnosti ve dvou sériích učebnic – Way to Win a Project Fourth Edition. Mohli bychom samozřejmě polemizovat proč do série Your Space tato struktura nebyla zařazena. Je možné, že ji autoři nepovažovali za natolik frekventovanou a užitečnou, aby mohla být zařazena do gramatického kurikula. Další možností by mohlo být, že je pro rodilého mluvčího chápána jako velmi jednoduchá až samozřejmá, a proto není nutné ji do série zařazovat.

V obou řadách publikací byla tato gramatická struktura prezentována pouze jednou. Autoři se tedy nevěnovali opakování této struktury. V řadách Project Fourth Edition a Way to Win byly prezentovány stejné možnosti užití a významy této struktury.

## *May, might*

Tabulka 4. 6. – struktury *may, might*

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ne		
Your Space	Ano	Ano	První prezentace, vyjádření nejistých plánů
			Opakování, kontrast s přítomným časem průběhovým, vyjádření nejistých plánů
			Opakování, kontrast s will, vyjádření nejistých plánů
Way to Win	Ne		

Modální slovesa *may* a *might* byla prezentována jako možnosti odkázání na budoucnost pouze v řadě učebnic *Your Space*. V ostatních sériích této problematice nebyla věnována pozornost. V sérii *Your Space* byly tyto struktury s jazykovou funkcí vyjádření nejistých plánů prezentovány opakovaně, s cílem prezentovat kontrast dvou struktur vyjadřujících budoucnost.

Jednalo se o kontrast mezi strukturami *may/might* a *přítomným časem průběhovým*. Je ukázáno, že *may/might* je užito pro plány nejisté a *přítomný čas průběhový* pro plány jisté. Dále se autoři věnují kontrastu *will* a *might*, kde je opět demonstrováno, že *might* je užito pro plány nejisté a *will* pro plány obecné a jistější. Je zajímavé, že pozornost není věnována rozlišení užití *will* a *přítomného času průběhového*.

Odborné gramatiky struktury *may* a *might* uváděly jako způsob vyjadřování budoucnosti, proto jeho zařazení do gramatického kurikula série můžeme chápat jako jejich reflexi a také snahu o zařazení autentického jazyka do učebnic.

## *Let's, shall*

Tabulka 4.7. – struktury *let's, shall*

Řada učebnic	Prezentována	Prezentována opakovaně	Jazyková funkce dané prezentace
Project Fourth Edition	Ano	Ne	První prezentace, vyjadřování návrhu
Your Space	Ne		
Way to Win	Ne		

Jazykovou funkcí struktur *let's* a *shall* je tvorba návrhů, nikoliv přímo odkazování na budoucí děje. Ovšem návrhy zasahují budoucnosti, proto byly zařazeny do gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Rovněž je *shall* chápáno jako zdvořilejší alternativa struktury *will*, která byla ve zkoumaných učebnicích prezentována jako způsob vyjadřování budoucnosti.

Tyto gramatické struktury byly prezentovány pouze v řadě učebnic Project Fourth Edition a nebyl poskytnout žádný prostor pro sekundární prezentaci či opakování.

## 8. 2. 2 Srovnání výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

V předchozí podkapitole jsme se zabývali analýzou gramatických struktur odkazujících na budoucnost ve zvolených řadách učebnic anglického jazyka pro druhý stupeň základní školy. Při této analýze jsme vycházeli z gramatických kurikul daných učebnic, jejich potřebné části byly přehledně demonstrovány v tabulkách 1, 2, 3, 4.

Z těchto tabulek a z celé kapitoly 8. 2. 1 jasně vyplývá, že ve vybraných sériích učebnic byla prezentovaná velmi podobná škála gramatických struktur vyjadřujících budoucnost.

Ve všech zkoumaných řadách učebnic byly prezentované tyto gramatické struktury vyjadřující budoucnost:

- Be going to
- Will
- Přítomný čas průběhová
- Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové

Série se lišily pouze v prostoru, který jednotlivým strukturám věnovaly. V některých řadách učebnic byla daná gramatická struktura uvedena pouze jednou a v jiných opakovaně (např. v rámci opakování struktury).

Gramatický jev „přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové“ byl prezentován pouze v sériích Way to Win a Project Fourth Edition. V žádné z těchto řad nebyl věnován prostor pro sekundární prezentaci struktury.

Struktury „*may, might*“ a „*let's, shall*“ byly ojedinělé, jelikož byly prezentovány pouze v izolovaných sériích učebnic. Gramatické struktury *may, might* byla prezentována v sérii Your Space a struktury *let's, shall* v sérii Project Fourth Edition. Zmíněné struktury byly prezentovány v dané řadě pouze jednou a autoři se již nevěnovali opakování struktur. Toto shrnutí je přehledně demonstrováno v tabulce 4. 8.

Tabulka 4. 8. – Shrnutí výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka

GRAMATICKÝ JEV	ŘADA UČEBNIC		
	Project Fourth Edition	Your Space	Way to Win
be going to	ANO	ANO	ANO
will	ANO	ANO	ANO
přítomný čas průběhový	ANO	ANO	ANO
přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	ANO	ANO	ANO
přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové	ANO	NE	ANO
may, might	NE	ANO	NE
let's, shall	ANO	NE	NE

### **8. 3 Pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka**

Hlubková analýza pořadí gramatických struktur odkazujících na budoucnost bude vycházet řad učebnic anglického jazyka určených pro druhý stupeň základní školy. Jako podpůrný materiál budou užity i tabulky 1, 2, 3 a 4. Do analýzy pořadí gramatických struktur budou zařazeny pouze gramatické struktury, které jsou prezentovány ve dvou a více z vybraných řad učebnic anglického jazyka.

Problematické je, že jeden gramatický jev vyjadřující budoucnost je v sériích učebnic prezentován vícekrát (většinou za účelem opakování). Vzhledem k tomu, že nás zajímá především pozice gramatického jevu vyjadřujícího budoucnost v gramatickém kurikulu dané řady a jeho návaznost na další gramatické jevy vyjadřující budoucnost, které jsou v řadě uvedeny, bude v této části práce pozornost zaměřena zejména na první prezentaci jevu. Při první prezentaci jevu je uvedena stěžejní jazyková funkce jevu a kompletní forma jevu, což je pro naše zkoumání zásadní. Opakovaným prezentacím se budeme blíže věnovat v kapitole zaměřené na tematické kontexty gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. U sekundárních prezentací gramatických struktur je většinou prezentována jiná jazyková funkce struktury. Jazykové funkce struktur mají velmi blízko právě k tematickému kontextu.

Nejprve bude prezentována tabulka (tabulka 5), ve které bude každý gramatický jev označen barvou, aby bylo přehledně demonstrováno, jaká je pozice daného gramatického jevu v gramatickém kurikulu každé řady učebnic. V této tabulce budou uvedeny pouze první prezentace daných gramatických jevů. Cílem této tabulky je přehledné srovnání pořadí gramatických jevů odkazujících na budoucnost ve vybraných učebnicích.

Pouze pro doplnění přehledu bude uvedena tabulka 6, do které budou zaneseny i opětovné prezentace gramatických jevů. V této tabulce bude užito obdobné barevné značení jako v tabulce 5. Účelem této tabulky je poskytnout komplexní přehled potřebných částí gramatických kurikul daných učebnicových sérií.



V rámci každé učebnicové řady bude ke každému gramatickému jevu vyjadřujícímu budoucnost přiřazeno pořadové číslo, které bude sloužit jako doplňující faktor pro srovnání pozice gramatického jevu v gramatických kurikulech různých učebnicových řad. Tato pořadová čísla budou zanesena do tabulek 5 a 6. Samozřejmě v každé z tabulek bude brán v úvahu jiný počet gramatických jevů, jelikož v jedné budou brány v potaz opětovné prezentace a v druhé nikoliv, proto každému gramatickému jevu budou náležet dvě pořadová čísla. Ovšem důležité bude pouze pořadové číslo jevu z tabulky 5, jelikož se soustředíme na primární prezentace gramatických jevů.

Ve slovním komentáři se zaměříme na obecné srovnání gramatických jevů vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka. Zdůrazníme jejich podobnosti a rozdílnosti.

Posléze se zaměříme na srovnání pořadí a pozice konkrétních gramatických struktur odkazujících na budoucnost v učebnicích anglického jazyka. Tato srovnání budou přehledně prezentována v tabulkách. Pro každý gramatický jev bude vytvořena samostatná tabulka, která bude demonstrovat pozici první prezentace dané gramatické struktury v rámci učebnicové série. V tabulkách bude užita oranžová barva k označení shodného pořadí gramatického jevu v sérii či označení umístění daného jevu ve stejných dílech různých řad. Zaměříme se na to, v kterých dílech řad je gramatická struktura uvedena, zda je struktura prezentována vícekrát a jaké je její případné umístění. Dále se zaměříme na srovnání pořadových čísel daného gramatického jevu v rámci různých sérií učebnic. Celkově se zaměříme okomentování pozice gramatického jevu v různých řadách učebnic. Sledovat budeme i pozici gramatického jevu vzhledem k ostatním gramatickým jevům vyjadřujícím budoucnost.

V závěru se pokusíme o zhodnocení a komplexní srovnání pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka.

Tabulka 5 – Pořadí gramatických jevů v řadách učebnic anglického jazyka (první prezentace)

PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
Pořadí	Gramatický jev a jeho jazyková funkce	Pořadí	Gramatický jev a jeho jazyková funkce	Pořadí	Gramatický jev a jeho jazyková funkce
1.	Be going to (vyjádření plánu)	1.	Přítomný čas průběhový (vyjádření budoucích plánů)	1.	Be going to (vyjádření plánů a záměrů)
2.	Will (vyjádření budoucích dějů)	2.	Be going to (vyjádření budoucích záměrů)	2.	Will (vyjádření domněnky či předpovědi)
3.	Will/Be going to (srovnání užití různých struktur pro vyjádření budoucnosti)	3.	Will (vyjádření předpokladu)	3.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)
4.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)	4.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)	4.	Přítomný čas průběhový (vyjádření plánů)
5.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové (vyjádření budoucích plánů)			5.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové (vyjádření budoucích plánů)
6.	Přítomný čas průběhový (vyjádření budoucích plánů)			6.	Will/Be going to (srovnání užití různých struktur pro vyjádření budoucnosti)

Tabulka 6 – Pořadí gramatických jevů v řadách učebnic anglického jazyka (všechny prezentace)

PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
Pořadí	Gramatický jev a jeho jazyková funkce	Pořadí	Gramatický jev a jeho jazyková funkce	Pořadí	Gramatický jev a jeho jazyková funkce
1.	Be going to (vyjádření plánu)	1.	Přítomný čas průběhový (vyjádření budoucích plánů)	1.	Be going to (vyjádření plánu a záměrů)
2.	Will (vyjádření budoucích dějů)	2.	Přítomný čas průběhový (vyjádření jistých budoucích plánů)	2.	Will (vyjádření domněnky či předpovědi)
3.	Will (vyjádření rozhodnutí v okamžiku rozhovoru)	3.	Be going to (vyjádření budoucích záměrů)	3.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)
4.	Be going to	4.	Be going to (vyjádření předpokladu)	4.	Přítomný čas průběhový (vyjádření plánu)
5.	Will/Be going to (srovnání užití různých struktur pro vyjádření budoucnosti)	5.	Will	5.	Will (vyjádření nabídky a rozhodnutí v okamžiku rozhovoru)
6.	Will/Be going to (srovnání užití různých struktur pro vyjádření budoucnosti)	6.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)	6.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové (vyjádření budoucích plánů)
7.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)	7.	Will (vyjádření předpokladu)	7.	Will/Be going to (srovnání užití různých struktur pro vyjádření budoucnosti)
8.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové (vyjádření budoucích plánů)	8.	Will (vyjádření nabídky, slibu a rozhodnutí)		
9.	Will (vyjádření všeobecných budoucích plánů a spontánních rozhodnutí)	9.	Přítomný čas průběhový (vyjádření budoucnosti a plánů)		
10.	Be going to (vyjádření budoucích plánů a záměrů)	10.	Be going to (vyjádření budoucnosti a plánů)		
11.	Přítomný čas průběhový (vyjádření budoucích plánů)	11.	Will, might (srovnání užití různých struktur vyjadřujících budoucnost)		
12.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)	12.	Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové (vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky)		
13.	Will v trpném rodě (vyjádření budoucnosti)				

### 8. 3. 1. Analýza pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

Již při prvním pohledu na tabulku 5 je více než zřejmé, že ve zvolených řadách učebnic se objevují shodné gramatické struktury ve velmi podobném pořadí. Můžeme tedy říci, že autoři zvolených sérií následují určitý vzorec tvorby gramatického kurikula, hovoříme-li pouze o samotném pořadí gramatických jevů odkazujících na budoucnost a jejich návaznosti, nikoliv o jejich zasazení o jednotlivých dílů sérií.

Pokud se soustředíme na počet gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v sériích (a počítáme pouze jednu prezentaci struktury), zjistíme, že je víceméně stejný<sup>2</sup>. Nejméně jich nalezneme v sérii *Your Space*, ve které není prezentován *přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* a přímo uvedený *kontrast struktur will a be going to*. Je zajímavé, že řada *Your Space* zahrnuje největší počet znovu uvedení (opakování) prezentovaných struktur (viz tabulka 6). Naopak v řadě *Way to Win* najdeme minimum prostoru pro opakovávání již uvedených struktur. Jediným příkladem opakování je struktura *will*.

Z tabulky 5 vyplývá, že pořadí zkoumaných gramatických struktur je ve zvolených řadách učebnic anglického jazyka velmi podobné a dané gramatické struktury se nacházejí na velmi obdobných pozicích. Podobou svého gramatického kurikula, a to škálou gramatických jevů a jejich pořadím, jsou si velmi blízké řady *Way to Win* a *Project Fourth Edition*. Kromě jiného obsahují tři z šesti zkoumaných jevů na zcela shodné pozici v kurikulu. Řada *Your Space* se této podobnosti vymyká. Ovšem i v ní můžeme najít velmi podobné pořadí gramatických jevů.

Hodnotíme-li pouze škálu struktur vyjadřujících budoucnost a jejich pořadí není možné najít rozdíly mezi řadami, které napsali čeští autoři a řadami jejichž autory jsou rodilí mluvčí.

---

<sup>2</sup> Hovoříme pouze o gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost, které byly prezentovány ve dvou a více ze zkoumaných sérií učebnic. Do této analýzy a srovnání nebyly zařazeny ty struktury, které byly uvedeny pouze v jedné řadě učebnic.

## *be going to*

Tabulka 5. 1 – Pozice první prezentace gramatické struktury „*be going to*“ ve vybraných řadách učebnic

BE GOING TO		
Učebnice	Díl	Pořadí
Project Fourth Edition	2.	1. z 6
Your Space	3.	2. ze 4
Way to Win	2.	1. z 6

Struktura *be going to* byla prezentována ve všech zkoumaných řadách učebnic anglického jazyka. V sérii *Your Space* byla prezentována ve třetím dílu a v řadách *Project Fourth Edition* a *Way to Win* v dílu druhém. V těchto dvou řadách byla struktura *be going to* vybrána jako první gramatický jev vyjadřující budoucnost, se kterým jsou žáci v rámci série seznámeni. Oproti tomu v řadě *Your Space* byl jako první gramatický jev prezentující budoucnost uveden přítomný čas průběhový.

Jak již bylo zmíněno, řada *Your Space* je specifická tím, že jsou v ní opětovně uváděny gramatické jevy (pravděpodobně nejen) odkazující na budoucnost a na druhé straně v sérii *Way to Win* nejsou uváděny téměř vůbec. V sérii *Your Space* byla struktura *be going to* poprvé prezentována ve třetím díle v druhé lekci a poté byla opětovně uvedena v lekci šesté, kde byl rovněž uveden její kontrast s *přítomným časem průběhovým*.

V sérii *Project Fourth Edition* byla struktura prezentována poprvé ve druhém díle a poté opětovně v díle třetím a pátém (pokaždé jednou)<sup>3</sup>.

---

<sup>3</sup> Do opětovné prezentace v této části práce neřadíme „kontrast struktur *will* a *going to*“, jelikož této problematice bude věnován samostatný prostor.

## Will

Tabulka 5. 2 – Pozice první prezentace gramatické struktury „will“ ve vybraných řadách učebnic

WILL		
Učebnice	Díl	Pořadí
Project Fourth Edition	2.	2. z 6
Your Space	3.	3. ze 4
Way to Win	2.	2. ze 6

Stejně jako struktura předchozí i struktura *will* byla uvedena ve všech vybraných sériích učebnic. V řadách Project Fourth Edition a Way to Win byla uvedena v jejich druhém díle a v řadě Your Space až v díle třetím. V prvních dvou zmíněných řadách byla struktura prezentována jako druhá v pořadí při uvádění způsobů vyjadřujících budoucnost v rámci ucelené řady. V řadě Your Space byla až na pozici třetí.

Ovšem ve všech třech sériích učebnic anglického jazyka byla struktura *will* prezentována až po struktuře *be going to* a v návaznosti na ní. Autoři učebnic se tedy v tomto případě shodli na pořadí struktur, které mimo jiného vychází z jejich frekventovanosti a užitečnosti.

Tento gramatický jev byl opětovně prezentován ve všech sériích učebnic. V řadách Your Space a Way to Win byl shodně znovu uveden ve třetím díle série. V případě řady Your Space se jednalo o opakování v rámci téhož dílu, kde byl poprvé prezentován. Oproti tomu v sérii Way to Win byl poprvé uveden a poté opakován v odlišných dílech.

### **Kontrast Will a Be going to**

Tabulka 5. 3 – Pozice první prezentace kontrastu *will a be going to* ve vybraných řadách učebnic

<b>WILL vs GOING TO</b>		
<b>Učebnice</b>	<b>Díl</b>	<b>Pořadí</b>
Project Fourth Edition	3.	3. z 6
Your Space		
Way to Win	4.	6. z 6

Vzhledem k tomu, že naším kritériem pro zařazení kontrastu dvou struktur vyjadřujících budoucnost do analýzy pořadí struktur bylo, aby byl kontrast prezentován v alespoň dvou sériích učebnic anglického jazyka, je jediným kontrastem, který můžeme do tohoto zkoumání zahrnout *will* versus *be going to*. Ostatní kontrasty (např. *will* a *might*) byly prezentovány pouze v jedné sérii a pouze jednou.

Kontrast *will* a *be going to* byl prezentován jako samostatný gramatický jev pouze v sériích učebnic Project Fourth Edition a Way to Win. Při bližším zkoumání obsahu učebnice Your Space 3 zjistíme, že v šesté lekci je opětovně prezentována struktura *will*, *be going to* a *přítomný čas průběhový*. Ovšem pozornost není primárně věnována rozdílu mezi *be going to* a *will*, proto jsme tuto prezentaci nezačlenili do výčtu uvedení kontrastu *will* a *going to*.

Kontrast *be going to* a *will* nebyl ovšem v řadách Way to Win a Project Fourth Edition prezentován na shodných ani obdobných pozicích. V řadě Way to Win je totiž tento kontrast poslední prezentovanou strukturou vyjadřující budoucnost. Jeho prezentace v učebnici může být tedy považována za jakési shrnutí vyjadřování budoucnosti. Ovšem v sérii Project Fourth Edition je kontrast struktur uveden v bezprostřední návaznosti na struktury *will* a *going to*, plní tedy rovněž funkci opakování. Ovšem po prezentaci tohoto kontrastu jsou struktury *will* a *going to* uvedeny samostatně či ve srovnání ještě několikrát. Z tabulky 5. 3 rovněž vyplývá, že je tento kontrast prezentován v odlišných dílech sérií.

### *Přítomný čas průběhový*

*Tabulka 5. 4 – Pozice první prezentace gramatické struktury „přítomný čas průběhový“ ve vybraných řadách učebnic*

<b>PŘÍTOMNÝ ČAS PRŮBĚHOVÝ</b>		
<b>Učebnice</b>	<b>Díl</b>	<b>Pořadí</b>
Project Fourth Edition	5.	6. z 6
Your Space	2.	1. ze 4
Way to Win	3.	4. z 6

Z tabulek 5 a 5. 4 jasně vyplývá, že pozice *přítomného času průběhového* jakožto způsobu vyjadřování budoucnosti v kurikulech jednotlivých řad učebnic anglického jazyka byla velmi různorodá. Zajímavé je jeho umístění v řadě Your Space, jelikož byl zvolen jako první způsob vyjadřování budoucnosti, který je žákům prezentován. Autoři pravděpodobně počítali se znalostí žáků této struktury a rozhodli se ji využít i vzhledem k frekvencovanosti použití *přítomného času průběhového* pro vyjádření budoucnosti. V řadě Your Space, v jako jediné, byla tato struktura prezentována opakovaně. Byla uvedena i v kontrastu s gramatickými strukturami *be going to* a *might*.

Ve zbylých řadách učebnic byla struktura prezentována až mezi posledními a v obou případech byla prezentována pouze jednou. Můžeme usuzovat, že v řadách Project Fourth Edition a Way to Win byla struktura uvedena spíše pro doplnění přehledu.



### *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*

*Tabulka 5. 5 – Pozice první prezentace gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové“ ve vybraných řadách učebnic*

<b>PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ PODMÍNKOVÉ</b>		
<b>Učebnice</b>	<b>Díl</b>	<b>Pořadí</b>
Project Fourth Edition	4.	4. z 6
Your Space	3.	4. ze 4
Way to Win	3.	3. z 6

*Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové* je možnou formou vyjadřování budoucnosti, která mnohdy činí žákům obtíž, jako taková byla logicky zařazena do všech zkoumaných řad učebnic. Ve dvou z nich (Your Space a Project Fourth Edition) byla prezentována opakovaně, zejména za účelem opakování struktury.

Při pohledu na tabulku 5. 5 je očividné, že se tato gramatická struktura nachází ve zkoumaných řadách učebnic na velmi podobných pozicích. V řadách Your Space a Way to Win se gramatický jev shodně nachází ve třetím díle série. Ovšem pokud se zaměříme na pozici jevu v gramatickém kurikulu řady a pozici vzhledem k dalším jevům vyjadřujícím budoucnost jsou si bližší série Project Fourth Edition a Way to Win, ve kterých je gramatický jev na téměř shodné pozici. V řadě Your Space je totiž struktura prezentována jako poslední ze všech jevů vyjadřujících budoucnost, ale ve zbylých řadách následují po této struktuře i jiné způsoby vyjadřování budoucnosti.

### *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové*

*Tabulka 5. 6 – Pozice první prezentace gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové“ ve vybraných řadách učebnic*

<b>PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ ČASOVÉ</b>		
<b>Učebnice</b>	<b>Díl</b>	<b>Pořadí</b>
Project Fourth Edition	4.	5. z 6
Your Space		
Way to Win	4.	5. z 6

*Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* byl prezentován pouze ve dvou zkoumaných řadách učebnic anglického jazyka a byl v nich prezentován pouze jedenkrát. Při pohledu na tabulku 5.6 by se mohlo zdát, že pozice tohoto gramatického jevu je zcela shodná v obou sériích. Zaměříme-li se pouze na pozici struktury v gramatickém kurikulu řad, můžeme říci, že stojí na zcela shodné pozici – a to na předposlední. Ovšem je důležité si uvědomit, že „rozvržení“ mezi jednotlivé díly sérií je nestejně. Jelikož čtvrtý díl série *Way to Win* je dílem posledním, a naopak čtvrtý díl *Project Fourth Edition* je dílem předposledním. Pro naše zkoumání není stěžejní, v jakém díle série je gramatická struktura prezentována, ale spíše jaká je její pozice v gramatickém kurikulu řady.

### 8. 3. 2. Srovnání pořadí a pozice jednotlivých gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

V kapitole 8. 3 jsme se zabývali hloubkovou analýzou částí gramatických kurikul sérií učebnic s cílem zjistit, zda jsou gramatické struktury vyjadřující budoucnost v učebnicích prezentovány v typických sekvencích, tedy je-li možné vysledovat jejich typické pořadí. Dále nás zajímalo, jaké je rozložení těchto struktur mezi jednotlivé díly sérií a zda je možné nalézt určité podobnosti v tomto bodě mezi jednotlivými sériemi.

Z tabulky 5, která je uvedena v úvodu kapitoly 8. 3 je očividné, že pořadí gramatických jevů odkazujících na budoucnost je obdobné ve všech zkoumaných řadách učebnic. Ovšem bližší jsou si v tomto ohledu série Project Fourth Edition a Way to Win. V nich se tři ze šesti zkoumaných gramatických struktur nacházejí na zcela shodné pozici. A zbylé tři na pozicích obdobných.

V řadách Way to Win a Project Fourth Edition byla struktura *be going to* zvolena jako první prezentovaný jev vyjadřující budoucnost. Oproti tomu v sérii Your Space byl na první pozici prezentován *přítomný čas průběhový*. Autoři zde pravděpodobně vycházejí ze znalosti žáků *přítomného času průběhového* pro vyjádření přítomného děje. Žáci si tedy nemusí osvojovat formu nové gramatické struktury, ale pouze novou jazykovou funkci již známé struktury. Je otázkou, zda je tento postup pro žáka ideální – ulehčí mu osvojení vyjadřování budoucnosti nebo naopak způsobí jeho zmatení a chyby ve správném užití této gramatické struktury. Bezesporu je ovšem pro žáka velmi výhodné, pokud může stavět na svých předchozích znalostech. Na druhé pozici je poté v řadě Your Space uveden jev *be going to*, jehož forma je v mnohém velmi blízká *přítomnému času průběhovému*, a tak je její osvojení pro žáka v mnohém jistě jednodušší.

Ve všech třech zkoumaných sériích je na další pozici (v Your Space na pozici třetí, v Project Fourth Edition a Way to Win na pozici druhé) prezentována struktura *will*. Všechny řady učebnic mají tedy společný znak, a to prezentaci jevu *be going to* před *will*.

Řady se ovšem rozcházejí v pozici prezentace *kontrastu will a be going to*, tato pozice do jisté míry ovlivní i další pořadí gramatických struktur odkazujících na budoucnost ve vybraných řadách učebnic. Zatímco v sérii Way to Win je tento kontrast

prezentován až jako poslední, naopak v sérii Project Fourth Edition je prezentován na pozici třetí – tedy v těsné návaznosti na strukturu will. V sérii Your Space není tento kontrast prezentován vůbec.

Na další pozici (v sériích Way to Win a Your Space v návaznosti na strukturu *will*, v sérii Project Fourth Edition v návaznosti na *kontrast will a going to*) je v řadách učebnic uveden *přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*. Tato gramatická struktura je v učebnicích prezentována jako kondicionál 1. typu. Jedná se o gramatický jev, který činí žákům mnohdy obtíže, proto se na něj blíže zaměříme v kapitole 8. 5, která se věnuje prostoru, který je v učebnicích věnován typickým chybám žáků.

Poslední prezentovanou strukturou byl *přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* a byl v řadách Way to Win a Project Fourth Edition shodně prezentován na páté pozici. V řadě Project Fourth Edition byl uveden v návaznosti na *přítomný čas prostá ve vedlejší větě podmínkové* a v řadě Way to Win v návaznosti na *přítomný čas průběhový*, který následoval po *přítomném času prostém ve vedlejší větě podmínkové*. V řadě Your Space tento gramatický jev opět nebyl uveden.

Z tohoto srovnání je zřejmé, že pozice jednotlivých gramatických struktur vyjadřujících budoucnost byly v řadách velmi obdobné a stejně tak jejich sekvence. V zásadě je možné říci, že z celkové shody v těchto bodech vybočovaly pozice *přítomného času průběhového* a *kontrastu will a be going to*, které byly velmi různorodé.

Navzdory tomu, že jsme se nezabývali sekundárními prezentacemi gramatických struktur, je nezbytné zdůraznit, že zjištěná shoda platí, pouze pokud bereme v úvahu prvotní uvedení daných gramatických struktur. Z tabulky 6 je více než zřejmé, že dané série učebnic jsou velmi rozdílné z hlediska znovu uvedení struktur, jelikož některé z nich znovu uvádějí struktury za účelem opakování velmi často (Your Space), jiné téměř vůbec (Way to Win). Tato diskrepance má logicky za následek různá pořadí struktur. Ovšem my jsme cílili na srovnání pouze prvotních prezentací, a proto platí, že pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost jsou ve zvolených učebnicích velmi podobná.

Je ovšem nutné konstatovat, že rozložení jednotlivých gramatických struktur mezi díly řad už tak stejné nebylo. Shodným znakem se ukázalo být, že první gramatický jev

odkazující na budoucnost byl prezentován až ve druhých dílech jednotlivých řad. V některých řadách (např. Way to Win) byly dané gramatické jevy rovnoměrně rozloženy mezi tři díly řady, v jiných (Your Space) bylo velké množství jevů prezentováno v jednom díle a ve zbytku dílů byl uveden pouze jeden jev. Výjimečně se stejný gramatický jev nacházel ve stejných dílech různých řad (např. přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové). Ovšem není možné o tom hovořit jako o pravidlu.

Při komplexním zhodnocení můžeme říci, že pořadí gramatických jevů ve vybraných řadách anglického jazyka je velmi podobné. Pozice jednotlivých gramatických jevů i jejich sekvence byly v rámci daných sérií téměř shodné. Ovšem shodu nebylo možné objevit v oblasti rozložení jevů do dílů sérií.

## **8. 4 Tematický kontext gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka**

Předmětem zkoumání v této kapitole bude hloubková analýza a následná komparace tematických kontextů gramatických struktur odkazujících na budoucnost prezentovaných ve zvolených sériích učebnic. Budeme se snažit vysledovat, zda existují typická témata, v jejichž kontextu jsou konkrétní struktury prezentovány.

Při této analýze a srovnání vycházíme zejména z řad učebnic anglického jazyka a druhotně také z přehledů gramatických struktur vyjadřujících budoucnost prezentovaných právě ve vybraných řadách učebnic, tedy z tabulek 1, 2, 3, 4. Jako doplňkový podklad budou užity tabulky 5 a 6.

Jak již bylo popsáno dříve, v učebnicích je mnohdy jedna struktura prezentována opakovaně. Další uvedení struktury je většinou spojeno s opakováním její formy a také s prezentací nové jazykové funkce struktury. Jelikož k sobě mají tematický kontext a jazyková funkce struktury velmi blízko, budeme se v této etapě práce věnovat oběma atributům.

Rovněž budeme věnovat pozornost všem prezentacím struktur, nikoliv pouze té první. Naším cílem bude zjistit, jaký tematický kontext a jaká jazyková funkce je uvedena u první, druhé a třetí prezentace struktury. Zaměříme svou pozornost na to, zda je u první (a samozřejmě i druhé a třetí) prezentace uveden podobný tematický kontext. Stejně tak budeme analyzovat, zda je u jednotlivých prezentací v rámci sérií uvedena shodná jazyková funkce gramatického jevu. Pokud tuto obdobnost nenalezneme, budeme se snažit zjistit, zda celková prezentace dané gramatické struktury v řadách učebnic tyto podobnosti vykazuje. Tedy se nebudeme soustředit pouze na druhé prezentace jevu v sériích, ale na všechny prezentace jevu v rámci sérií.

Pochopitelně bude pro zkoumání důležité, zda je v řadě učebnic gramatická struktura prezentována opakovaně či pouze jednou. Rovněž budeme věnovat pozornost faktu, zda je při první prezentaci struktury uvedeno více jazykových funkcí a další prezentace jsou cíleny na opakování či je při každé prezentaci uvedena nová jazyková funkce struktury.

Stejně jako v kapitole 8. 3 i do této části výzkumu, jsou zahrnuty pouze ty struktury vyjadřující budoucnost, které byly prezentovány v alespoň ve dvou zkoumaných řadách učebnic. Za tematický kontext je považováno jakékoliv téma, v jehož kontextu je daná gramatická struktura prezentována. V analýze rozlišujeme obecný a specifický tematický kontext. Obecný tematický kontext je všeobecnější téma či zaměření (např. plány na dnešní večer) a specifický tematický kontext je více konkrétní (plány na dnešní večer – jaký televizní program budu sledovat).

Pro každý gramatický jev odkazující na budoucnost, který je zahrnut do této etapy výzkumu, bude vytvořena tabulka. V ní bude přehledně demonstrováno, kolikrát byl jev v dané sérii uveden, jaký je tematický kontext a jazyková funkce každé prezentace. V tabulkách bude užito obdobné barevné značení, jako v předchozích kapitolách. Oranžová barva bude signalizovat shodu v jazykové funkci a zelená barva shodu v tematickém kontextu dané prezentace. Fialovou barvou bude označeno písmo u specifického kontextu, obecný kontext bude ponechán neoznačený.

Ve slovním komentáři se budeme mimo jiného snažit upozornit i na to, k jak dalekému odkazování do budoucnosti je daná struktura užívána a zda v tomto ohledu panuje shoda mezi jednotlivými učebnicovými řadami.

V závěru této kapitoly se pokusíme o komplexní shrnutí získaných poznatků a vyvození určitých závěrů.

## 8. 4. 1 Analýza tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

### *Be going to*

Tabulka 7. 1 – Tematický kontext gramatické struktury „be going to“

Prezentace	PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce
1.	Vyjádření plánů na večer ohledně sledování televizního programu ( <b>televize a zábava</b> )	Vyjádření plánu	Mluvení o mých plánech týkajících se <b>povolání</b>	Vyjádření budoucích záměrů	Mluvení o konkrétních plánech	Vyjádření plánů a záměrů
2.	Mluvení o plánech ohledně zítřejší <b>oslavy narozenin</b>	Vyjádření záměru	Mluvení o předpovědi týkající se <b>dnešního koncertu</b>	Vyjádření předpokladu		
3.	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>	Vyjádření budoucích plánů a záměrů	Mluvení plánech v období jednoho roku ( <b>ekologické bydlení</b> )	Vyjádření budoucnosti a plánů		

Při pohledu na tabulku je očividné, že stejné jazykové funkce a obecný tematický kontext se opakuje ve všech zkoumaných řadách učebnic. Ovšem není pravdou, že u první (druhé či třetí) prezentace struktury *be going to* by v učebnicích byla uvedena pokaždé stejná jazyková funkce či téma.“

Ve všech třech řadách je uvedena jazyková funkce „vyjádření plánů a záměrů“, ovšem v každé řadě je daná funkce (tedy „vyjádření plánů“ a „vyjádření záměrů“) přiřazena k jiné prezentaci. V řadách Your Space a Project Fourth Edition jsou tyto dvě jazykové funkce uvedeny izolovaně v rámci dvou prezentací struktury. Oproti tomu v sérii Way to Win jsou uvedeny společně v rámci jedné prezentace struktury. Výjimečná je řada Your Space, ve které je struktura prezentována s jazykovou funkcí „vyjádření předpokladu“.



Zaměříme-li se na srovnání obecného tematického kontextu struktur, zjistíme, že je velmi obdobný ve všech zkoumaných řadách učebnic. Můžeme říci, že všechny prezentace této struktury jsou doplněny tématem „vyjádření plánů“. Při první prezentaci v řadách Project Fourth Edition a Way to Win se jedná o plány blízké a bezprostřední (plán na večer). Naopak v řadě Your Space se jedná o plány vzdálenější (plány týkající se povolání). Ovšem při dalších prezentacích je v řadách Your Space a Project Fourth Edition uvedeno vyjádření plánů krátkodobých (plánování zítřejší oslavy narozenin) i dlouhodobých (mé budoucí povolání, plány v rozmezí jednoho roku). Můžeme tedy říci, že v obou řadách je užita tato struktura k odkazování na blízkou i vzdálenou budoucnost.

Shodný specifický tematický kontext se opakuje v řadách Your Space a Project Fourth Edition. Jedná se o téma plánů týkajících se povolání. V sérii Your Space je toto téma uvedeno při první prezentaci jevu a v sérii Project Fourth Edition při prezentaci třetí. Již bylo řečeno, že se v řadách stále opakuje téma plánů. Další specifický tematický kontext jevu se v jednotlivých řadách velmi liší, jsou uváděna témata: „sledování televize a zábavy“, „oslava narozenin“, „hudba a koncert“, „ekologie“.

## Will

Tabulka 7. 2 – Tematický kontext gramatické struktury „will“

Prezentace	PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce
1.	Mluvení o budoucí cestě do vesmíru	Vyjádření budoucích dějů	Mluvení o životě v roce 2100, tak jak si ho představuji (život na Měsíci)	Vyjádření předpokladu	Vyjádření předpovědi o životě v budoucnosti (rok 2040)	Vyjádření domněnky či předpovědi
2.	Mluvení o okamžitých rozhodnutích (fiktivní příběh o udělení ceny)	Vyjádření rozhodnutí v okamžiku rozhovoru	Vyjádření předpovědi o tom, jaká bude škola v roce 2030	Vyjádření předpokladu	Mluvení o okamžitém rozhodnutí (společná tvorba internetové stránky)	Vyjádření nabídky a rozhodnutí v okamžiku rozhovoru
3.	Mluvení o mém budoucím povolání a životě	Vyjádření všeobecných budoucích plánů a spontánních rozhodnutí	Vyjádření nabídky, slibu a rozhodnutí (ekologické bydlení)	Mluvení o okamžité nabídce, slibu či rozhodnutí		
4.	Mluvení o budoucích dějích (nakupování)	Vyjádření budoucnosti				

Stejně jako u struktury *be going to* i u struktury *will* je očividné, že ve zkoumaných řadách učebnic byly uváděny stejné jazykové funkce a mnohdy i obdobné tematické kontexty. Podobně jako u *be going to* i u tohoto gramatického jevu se ukázalo, že u konkrétních prezentací (první, druhé či třetí) neexistuje shoda v tematickém kontextu či jazykové funkci u všech zkoumaných řad.

Ve všech zkoumaných sériích se bez ohledu na pořadí jejich prezentace objevovaly jazykové funkce: „vyjádření budoucích dějů“, „vyjádření nabídky a okamžitého rozhodnutí“. V řadách *Your Space* a *Way to Win* také „vyjádření předpovědi či domněnky“.

U první prezentace struktury *will* byla právě ve dvou výše zmíněných uvedena jazyková funkce: „vyjádření předpovědi či domněnky“. Oproti tomu v řadě *Project Fourth Edition* se jednalo o téma: „vyjádření budoucích dějů“. U druhé prezentace tohoto

gramatického jevu byla prezentována shodná jazyková funkce v řadách Project Fourth Edition a Way to Win, a to: „vyjádření rozhodnutí v okamžiku rozhovoru“. V obou případech shody nastala shoda i v oblasti tematického kontextu. U třetí prezentace byla uvedena obdobná jazyková funkce v sériích Your Space a Project Fourth Edition, kterou opět bylo „vyjádření spontánního rozhodnutí“. Můžeme tedy říci, že obdobné jazykové funkce se opakovaly ve všech zkoumaných řadách učebnic. Mnohdy bylo tato obdoba zjevná i u konkrétních prezentací (např. u první prezentace).

V případě této gramatické struktury je zřejmá i shoda v oblasti tematického kontextu, obecného i specifického. U první prezentace je shodně užit kontext daleké budoucnosti. V případě sérií Your Space a Project Fourth Edition se jedná o cestu/život na Měsíci, ve vesmíru. V sérii Way to Win je tématem: „život v roce 2040“. Ve všech sériích je tato struktura užitá k vyjádření daleké budoucnosti. Ovšem v sériích Project Fourth Edition a Your Space se jedná budoucnost mnohem vzdálenější (rok 2100) než v sérii Way to Win (rok 2040).

U druhé prezentace se v řadách Way to Win a Project Fourth Edition objevuje velmi obdobný obecný tematický kontext, a to: „mluvení o okamžitých rozhodnutích“. Tuto podobu ovšem nenalezneme v případě specifického tematického kontextu této prezentace. Objevují se zde témata: „tvorba internetové stránky“ a „fiktivní příběh o udělení ceny“. Při třetí prezentaci tohoto gramatického jevu není zřejmá shoda v tematickém kontextu, obecném ani specifickém. V sérii Project Fourth Edition se objevuje téma odkazující na vzdálenou budoucnost (moje budoucí povolání) a rovněž na budoucnost bližší (nakupování). V sérii Your Space nalezneme při třetí prezentace vyjádření budoucnosti v horizontu jednoho roku, tedy poměrně blízké.

## Kontrast *will a be going to*

Tabulka 7. 3 – Tematický kontext kontrastu struktur *Will a Be going to*

Prezentace	PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce
1.	Mluvení o plánech ohledně ztřejší <b>oslavy narozenin</b>	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti			Mluvení o životě v daleké budoucnosti ( <b>20 až 50 let</b> )/ Moje budoucnost - <b>svatba</b>	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti
2.	Mluvení o plánech na <b>praxi/brigádu</b>	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti				
3.	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti				

Kontrast struktur *will a be going to* byl v řadě Way to Win prezentován pouze jedenkrát, ovšem v sérii Project Fourth Edition celkem třikrát. Na druhé straně byla v obou z nich uvedena shodná jazyková funkce, kterou bylo možné očekávat, a to „srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti“.

Podobnou shodu ovšem nenalezneme při analýze tematického kontextu tohoto kontrastu. V sérii Project Fourth Edition byl kontrast uveden v kontextu mluvení o plánech na oslavu, praxi/ brigádu a budoucí povolání. Uvedení kontrastu struktur je v této sérii pojato opravdu komplexně. *Will* je užito k vyjádření okamžitého rozhodnutí i vyjádření vzdálené budoucnosti, *be going to* je užito k vyjádření budoucích plánů.

V sérii Way to Win je kontrast prezentován pro nás velmi zajímavě. Nejprve je v kontextu tématu „ můj život za 20 až 50 let“ prezentována struktura *will*, je zde vyjádřena její jazyková funkce: „odkazování na vzdálenou budoucnost“. Bezprostředně po ní je prezentována struktura *be going to* v kontextu „moje budoucnost, svatba, dospělý život“, jde tedy o vyjádření plánů, které jsou velmi vzdálené (odkazování na vzdálenější

budoucnost). Poté je užití obou struktur porovnáno (ovšem bez tematického kontextu) a je demonstrován rozdíl v jejich užití. V sériích byl užit odlišný specifický tematický kontext (povolání, svatba, život v budoucnosti).

## Přítomný čas průběhový

Tabulka 7. 4 – Tematický kontext gramatické struktury „přítomný čas průběhový“

Prezentace	PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce
1.	Mluvení o mém budoucím povolání a životě	Vyjádření budoucích plánů	Mluvení o plánech na zítřek/na víkend	Vyjádření budoucích plánů	Mluvení o plánech na zítřek	Vyjádření plánů
2.			Mluvení o plánech na odpoledne a příští víkend	Vyjádření jistých budoucích plánů		
3.			Mluvení plánech na období jednoho roku (Ekologické bydlení)	Vyjádření budoucnosti a plánů		

Při první prezentaci *přítomného času průběhového* byla uvedena jazyková funkce „vyjádření budoucích plánů“ ve všech zvolených řadách učebnic. V řadách Your Space a Way to Win byl prezentován shodný tematický kontext, a to „mluvení o plánech na zítřek.“ V sérii Project Fourth Edition byla struktura prezentována v kontextu „mluvení o budoucím povolání a životě“.

Jedinou řadou, ve které byl tento gramatický jev prezentován opakovaně, byla Your Space. Při těchto prezentacích šlo víceméně o opakování, jelikož uvedenými jazykovými funkcemi bylo vyjádření jistých budoucích plánů, kde byla pouze zdůrazněna jistota plánů, a vyjádření budoucnosti a plánů. Při sekundární prezentaci je rovněž uveden stejný tematický kontext jako při první prezentaci. Při třetí prezentaci se objevuje kontext nový, a to „mluvení o plánech na období jednoho roku.“ Specifický kontext této struktury nebyl v řadách učebnic příliš podobný. Bylo uvedené pouze téma „zaměstnání“ a „ekologické bydlení“.

Je zajímavé sledovat, jak daleko do budoucnosti může tato struktura odkazovat a jak tyto možnosti prezentují vybrané řady učebnic. Zatímco řady Way to Win a Your Space při první prezentaci uvádí odkazování na blízkou budoucnost (odpoledne, večer,

víkend), řada Project Fourth Edition odkazuje na budoucnost mnohem vzdálenější (jakou práci budu dělat, až vyrostu; jaký bude můj život). Možnost vyjádření vzdálenější budoucnosti pomocí této struktury prezentuje Your Space až při třetím uvedení. Vzhledem k tomu, že v řadách Project Fourth Edition a Way to Win není struktura prezentována opakovaně, můžeme pouze hádat, v jakém kontextu by byla prezentována při dalších uvedeních (na jak vzdálenou budoucnost by odkazovala). Je ovšem pravděpodobné, že by byla doplněna o odkázání na blízkou (v Project Fourth Edition) a vzdálenou budoucnost (ve Way to Win). Je rovněž otázkou, proč byla v Project Fourth Edition zvolena možnost odkazování na vzdálenou budoucnost.

## *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*

*Tabulka 7. 5 – Tematický kontext gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové“*

Prezentace	PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce
1.	Mluvení o následcích jednání (přítelé si pomáhají)	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření následků současného jednání (vytváření internetové stránky)	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření následků rozhodnutí v současnosti (výlet na kolech)	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
2.	Mluvení o podmínkách úspěchu	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Mluvení o následcích současného jednání (problémy teenagerů)	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky		
3.						

*Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové* byl prezentován ve všech řadách učebnic, ale pouze ve dvou z nich (Project Fourth Edition a Your Space) byl uveden opakovaně. Ovšem cílem těchto opětovných prezentací bylo pouze opakování formy a užití této gramatické struktury, nikoliv uvedení nové jazykové funkce. Při všech prezentacích byla uvedena stejná jazyková funkce: „vyjádření, co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky“ a ve většině z nich i stejný obecný tematický kontext, a to „mluvení o následcích jednání“. Pouze v případě druhé prezentace v sérii Project Fourth Edition byl uveden kontext „mluvení o podmínkách úspěchu“. Specifický tematický kontext nebyl shodný ani v jednom případě.



***Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové***

Tabulka 7. 6 – Tematický kontext gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové“

Prezentace	PROJECT FOURTH EDITION		YOUR SPACE		WAY TO WIN	
	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce	Tematický kontext	Jazyková funkce
1.	Mluvení o plánech (dovolená)	Vyjádření budoucích plánů			Mluvení o mých plánech a životě v budoucnosti	Vyjádření budoucích plánů
2.						
3.						

Vzhledem k tomu, že tato struktura byla uvedena pouze ve dvou zkoumaných řadách a v každé z nich pouze jednou, není příliš překvapivé, že byla prezentována s důrazem na stejnou jazykovou funkci, a to: „vyjádření budoucích plánů“. S tím koresponduje i obecný tematický kontext, v němž byla struktura v sériích uvedena, tím je: „mluvení o plánech“. Ovšem rozdíl lze nalézt v tom, že v sérii Project Fourth Edition je struktura užita k vyjádření blízkých plánů (plánuji dovolenou a jdu ji zaplatit do cestovní kanceláře) oproti tomu v sérii Way to Win je zaměřena na dlouhodobé plány (např. můj život za deset let). Specifický kontext je explicitně prezentován pouze v řadě Project Fourth Edition a jedná se o téma dovolené.

#### 8. 4. 2 Srovnání tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

Hovoříme-li o tematickém kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost, je předvídatelné, že se v učebnicích bude objevovat velmi podobný nejen tematický kontext, ale také jazykové funkce struktur. Je pravděpodobné, že se objeví téma plánů (blízkých a vzdálených, jistých a nejistých) i určitých očekávání týkajících se budoucnosti (např. Jaký bude život v roce 2100?). Z toho důvodu nebylo naším primárním záměrem zkoumat tematický kontext struktur vyjadřujících budoucnost celkově, ale naopak jsme se zaměřili na jednotlivé struktury a jejich tematický kontext.

Zabývali jsme jak tematickým kontextem, ve kterém byly dané struktury prezentovány, tak jazykovou funkcí, která byla u dané prezentace struktury popsána. Tento záběr jsme volili z důvodu provázanosti obou charakteristik. Rovněž jsme se rozhodli pro rozdělení tematického kontextu na obecný a specifický, jelikož jsme nabyli dojmu, že popis „mluvení o plánech na víkend“ není dostatečně vypovídající. Tam, kde bylo možné specifický kontext popsat, jsme proto tak učinili.

Naším původním cílem bylo porovnávat tematický kontext a jazykové funkce u konkrétního pořadí prezentace dané struktury (tedy např. porovnat tematický kontext a jazykové funkce pouze u prvních prezentací struktury *will* ve všech zkoumaných sériích učenic). Předpokládali jsme, že v této oblasti narazíme na shodu. Tato představa se ukázala být velmi naivní. V této oblasti se samozřejmě jistá shoda projevila, ovšem nebyla velmi rozsáhlá. Ukázalo se, že jsou si v tomto bodě nejpodobnější řady *Way to Win* a *Project Fourth Edition*.

Zjistili jsme, že jediným případem, kdy se objevila shoda v oblasti obecného tematického kontextu u konkrétní prezentace, byla první prezentace *přítomného času prostého ve vedlejší větě podmínkové*. Tímto tematickým kontextem bylo „mluvení o následcích jednání“. Celkem ve třech případech byla zřejmá obdoba v tematickém kontextu u sérií *Way to Win* a *Project Fourth Edition*. Jednalo se o struktury: *přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* (téma mluvení o plánech), *will* (mluvení o okamžitých rozhodnutích) a *be going to* (mluvení o konkrétních plánech). Celkem dvakrát byl prezentován shodný tematický kontext u prvních prezentací v sériích *Way to Win* a *Your*

Space. Tentokrát šlo o struktury *will* (mluvení o životě daleké budoucnosti, tak jak si ho představuji) a *přítomný čas průběhový* (mluvení o plánech na zítřek).

Ovšem při zkoumání specifického tematického kontextu u konkrétních prezentací struktur byla shoda zjištěna pouze u první prezentace struktury *will* v sériích Project Fourth Edition a Your Space. Jednalo se o téma vesmíru.

Pokud se neustředíme na pořadí prezentace a zajímá nás pouze shoda tematického kontextu u konkrétní struktury, zjistíme, že se u jednotlivých gramatických struktur prezentovaných v různých sériích tematický kontext velmi často opakuje (viz tabulka 8 na konci této podkapitoly).

V případě struktury *be going to* se jedná o téma „mluvení o plánech.“ V rámci jednotlivých prezentací v sériích je rozdíl zejména v časové vzdálenosti těchto plánů. Toto téma se v obměnách vyskytuje ve všech zkoumaných sériích. V případě struktury *will* se objevuje téma „mluvení o vzdálené budoucnosti“, které je uvedeno opět ve všech uvedených řadách učebnic anglického jazyka. Dále bylo ve všech sériích prezentováno téma „mluvení o okamžitých rozhodnutích“, které bylo v sérii Your Space doplněno o „vyjádření slibu, nabídky“. V případě *kontrastu struktur be going to a will* nebyl prezentován shodný či obdobný tematický kontext. Ovšem při prezentaci *přítomného času průběhového* bylo uvedeno téma „mluvení o plánech.“ Přičemž byla opět vidět rozdílnost ve vzdálenosti těchto plánů (plány na dnešek, zítřek, příští rok, plány týkající se budoucího povolání). Shoda nastala i v případě tematického kontextu struktur: *přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové* (mluvení o následcích jednání) a *přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* (mluvení o plánech).

Z tabulky 9 (viz konec podkapitoly) jasně vyplývá, že podobnou shodu jsme bohužel nemohli pozorovat u specifického tematického kontextu struktur vyjadřujících budoucnost. Jediná obdobnost ve specifickém tematickém kontextu byla zřejmá u struktur *be going to* a *will*. V případě struktury *be going to* se jednalo specifický tematický kontext „povolání“ a u struktury *will* šlo o téma vesmíru a života ve velmi vzdálené budoucnosti.

Již bylo zmíněno, že vedle zkoumání tematického kontextu struktur vyjadřujících budoucnost, jsme se věnovali i jazykovým funkcím, které byly uvedeny u těchto struktur. Při porovnání jednotlivých sérií se ukázala poměrně velká shoda v této oblasti.

Celkem ve třech případech se objevila shoda v oblasti obecného tematického kontextu u konkrétních prezentací daných struktur odkazujících na budoucnost. Jednalo se o gramatické jevy: *přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*, *be going to a přítomný čas průběhový*. V případě *přítomného času prostého ve vedlejší větě podmínkové* šlo o shodu v rámci všech prezentací struktury, uvedenou jazykovou funkcí bylo „vyjádření, co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky.“ U struktury *be going to* se jednalo o jazykovou funkci u prvního uvedení struktury, a to: „vyjádření plánů a záměrů“. Tato funkce se více méně opakovala u prvních prezentací této struktury ve všech zkoumaných sériích. Jazykovou funkcí uvedenou u prvních prezentací *přítomného času průběhového* bylo ve všech sériích „vyjádření budoucích plánů“.

V případě tří gramatických jevů byla očividná shoda v uvedených jazykových funkcích u konkrétních prezentací v sériích Project Fourth Edition a Way to Win. Jednalo se o *přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* (jazyková funkce: vyjádření budoucích plánů), *kontrast will a be going to* (jazyková funkce: srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti), *will* (vyjádření rozhodnutí v okamžiku rozhovoru). Celkem dvakrát byla taková shoda zjevná v sériích Project Fourth Edition a Your Space. Šlo o třetí prezentaci struktur *be going to* (jazyková funkce: vyjádření budoucích plánů) a *will* (jazyková funkce: vyjádření spontánních rozhodnutí).

Zaměříme-li se na jazykové funkce uvedené u daných jazykových struktur, bez ohledu na pořadí prezentací, zjistíme, že jsou ve všech vybraných řadách učebnic až na výjimky uvedeny shodné jazykové funkce (viz tabulka 10).

U struktury *be going to* jsou uvedeny funkce „vyjádření plánů a záměrů“; u *will* „vyjádření budoucnosti“, „vyjádření předpokladu a vyjádření spontánního rozhodnutí či nabídky“; u *kontrastu* těchto struktur je uvedena funkce „srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti“. Při prezentaci *přítomného času průběhového a přítomného času prostého ve vedlejší větě časové* byla uvedena funkce „vyjádření budoucích plánů“. V případě *přítomného času prostého ve vedlejší větě*

*podmínkové* byla prezentována funkce: „vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky“.

Zvolené série učebnic se ovšem poměrně lišily v aspektu uvedení jednotlivých jazykových funkcí. Série *Way to Win* je charakteristická tím, že v ní byly struktury vyjadřující budoucnost prezentovány pouze jednou (nebyly opětovně prezentovány), proto i všechny jazykové funkce struktur byly uvedeny najednou. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla byla struktura *will*, která byla v sérii uvedena dvakrát. Při první prezentaci byla uvedena funkce „vyjádření domněnky a předpovědi“, při druhé funkce „vyjádření nabídky a rozhodnutí v okamžiku rozhovoru“.

Dalo by se říci, že naprostým opakem je řada *Your Space*, kde struktury byly prezentovány opakovaně velmi frekventovaně. Nejočividnější je tento fakt u prezentace *přítomného času průběhového, will a be going to*. Ve většině případů je jazyková funkce uvedena při první prezentaci struktury a další prezentace slouží k opakování této funkce, případně k užšímu zaměření funkce (viz *přítomný čas průběhový*; první prezentace: „vyjádření budoucích plánů“, druhá prezentace: „vyjádření jistých budoucích plánů, vyjádření budoucnosti a plánů“). Výjimkou je struktura *be going to*, kdy je u každé prezentace uvedena jiná jazyková funkce.

Řada *Project Fourth Edition* přistupuje k jazykovým funkcím u znovu uvedení struktur mírně odlišně než série *Your Space*. Většinou jsou v prvních dvou prezentacích struktury v sérii *Project Fourth Edition* uvedeny odlišné jazykové funkce a v dalších prezentacích (jedné až dvou) dochází k jejich opakování (zejména u struktur *be going to* a *will*).

Celkově ovšem můžeme říci, že jsou si série *Your Space* a *Project Fourth Edition* v tomto bodě velmi blízké a přistupují ke znovu uvádění jazykových funkcí obdobně.

Při analýze tematického kontextu a jazykových funkcí konkrétních gramatických struktur vyjadřujících budoucnost jsme se rovněž okrajově věnovali tomu, k jak dalekému odkazování na budoucnosti je daná struktura užívána a zda je tento „rozsah“ obdobný v rámci všech zkoumaných sérií. K jak daleké budoucnosti struktura odkazuje, jsme

usoudili právě na základě tematického kontextu, ve kterém byla prezentována. Můžeme říci, že přibližně v polovině případů byly série v této oblasti jednotné a ve zbytku se rozcházely.

Očividný rozpor je zřejmý zejména u *přítomného času prostého ve vedlejší větě časové, přítomného času průběhového a will*. *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* byl v sérii Project Fourth Edition prezentován v kontextu dovolené, která je velmi blízká, naopak v sérii Way to Win je užit k vyjádření plánů do budoucnosti (blízké i daleké). Rozpor tedy tkví v tom bodě, že v sérii Project Fourth Edition je žákům ukázána pouze možnost užití této vedlejší věty k vyjádření blízké budoucnosti.

Zatímco v sériích Your Space a Way to Win je u přítomného času průběhového uveden kontext zejména blízkých plánů: „plány na zítřek či na víkend“. V sérii Project Fourth Edition bylo užitó téma „můj budoucí život a povolání“, tedy mnohem vzdálenější budoucnost.

Podobná situace nastává i v případě *will*. Kdy je ve všech sériích užit kontext velmi daleké budoucnosti (rok 2100) a okamžitých rozhodnutí. V sérii Project Fourth Edition je uvedeno téma povolání a budoucího života. Toto téma je zajímavé, protože v porovnání s ostatními tematickými kontexty odkazuje na „středně“ vzdálenou budoucnost, podobně „vzdálené“ téma není v kontextu této struktury uvedeno v žádné jiné řadě.

Je poměrně zajímavé, že vzdálenost budoucnosti, na kterou je odkazováno pomocí daných struktur, je vždy odlišná v sérii Project Fourth Edition. Je otázkou proč tomu tak je? Možným vysvětlením by mohlo být, že série cílí na prezentaci co nejautentičtější podoby jazyka. Nikdy totiž do písmene neplatí zjednodušující poučka (*will* pro vzdálenou budoucnost, *be going to* pro budoucnost blízkou) a tato řada to určitým způsobem žákům ukazuje.

Tabulka 8 – Srovnání tematického kontextu gramatických struktur

4 vyjadřujících budoucnost v řadách anglického jazyka bez ohledu na pořadí

	PROJECT FOURTH EDITION	YOUR SPACE	WAY TO WIN
BE GOING TO	Vyjádření plánů na večer ohledně sledování televizního programu ( <b>televize a zábava</b> )	Mluvení o mých plánech týkajících se <b>povolání</b>	Mluvení o konkrétních plánech
	Mluvení o plánech ohledně ztřešší <b>oslavy narozenin</b>	Mluvení o předpovědi týkající se <b>dnešního koncertu</b>	
	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>	Mluvení plánech v období jednoho roku ( <b>ekologické bydlení</b> )	
WILL	Mluvení o budoucí cestě do <b>vesmíru</b>	Mluvení o životě v roce 2100, tak jak si ho představuji ( <b>život na Měsíci</b> )	Vyjádření předpovědi o životě v budoucnosti ( <b>rok 2040</b> )
	Mluvení o okamžitých rozhodnutích ( <b>fiktivní příběh o udělení ceny</b> )	Vyjádření předpovědi o tom, jaká bude <b>škola v roce 2030</b>	
	Mluvení o mém budoucím povolání a životě	Vyjádření nabídky, slibu a rozhodnutí ( <b>ekologické bydlení</b> )	Mluvení o okamžitém rozhodnutí ( <b>společná tvorba internetové stránky</b> )
	Mluvení o budoucích dějích ( <b>nakupování</b> )		
WILL/BE GOING TO	Mluvení o plánech na <b>praxi/brigádu</b>		Mluvení o životě v daleké budoucnosti ( <b>20 až 50 let</b> )/ Moje budoucnost - <b>svatba</b>
	Mluvení o plánech na <b>praxi/brigádu</b>		
	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>		
PŘÍTOMNÝ ČAS PRŮBĚHOVÝ	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>	Mluvení o plánech na zítřek/na víkend	Mluvení o plánech na zítřek
		Mluvení o plánech na odpoledne a příští víkend	
		Mluvení plánech na období jednoho roku ( <b>Ekologické bydlení</b> )	
PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ PODMÍNKOVÉ	Mluvení o následcích jednání ( <b>přítelé si pomáhají</b> )	Vyjádření následků současného jednání ( <b>vytváření internetové stránky</b> )	Vyjádření následků rozhodnutí v současnosti ( <b>výlet na kolech</b> )
	Mluvení o <b>podmínkách úspěchu</b>	Mluvení o následcích současného jednání ( <b>problémy teenagerů</b> )	
PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ ČASOVÉ	Mluvení o plánech ( <b>dovolená</b> )		Mluvení o mých plánech a životě v budoucnosti

<sup>4</sup> V tabulkách 8, 9, 10 je užíváno různé barevné značení (světle oranžová, tmavě oranžová, hnědá), pro větší přehlednost a upozornění na shodný tematický kontext/jazykovou funkci dané struktury vyjadřující budoucnost

Tabulka 9 – Srovnání specifického tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách anglického jazyka bez ohledu na pořadí

	<b>PROJECT FOURTH EDITION</b>	<b>YOUR SPACE</b>	<b>WAY TO WIN</b>
BE GOING TO	Vyjádření plánů na večer ohledně sledování televizního programu ( <b>televize a zábava</b> )	Mluvení o mých plánech týkajících se <b>povolání</b>	Mluvení o konkrétních plánech
	Mluvení o plánech ohledně ztřejší <b>oslavy narozenin</b>	Mluvení o předpovědi týkající se <b>dnešního koncertu</b>	
	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>	Mluvení plánech v období jednoho roku ( <b>ekologické bydlení</b> )	
WILL	Mluvení o budoucí cestě do <b>vesmíru</b>	Mluvení o životě v roce 2100, tak jak si ho představují ( <b>život na Měsíci</b> )	Vyjádření předpovědi o životě v budoucnosti ( <b>rok 2040</b> )
	Mluvení o okamžitých rozhodnutích ( <b>fiktivní příběh o udělení ceny</b> )	Vyjádření předpovědi o tom, jaká bude <b>škola v roce 2030</b>	
	Mluvení o mém budoucím povolání a životě	Vyjádření nabídky, slibu a rozhodnutí ( <b>ekologické bydlení</b> )	Mluvení o okamžitém rozhodnutí ( <b>společná tvorba internetové stránky</b> )
	Mluvení o budoucích dějích ( <b>nakupování</b> )		
WILL/BE GOING TO	Mluvení o plánech na <b>praxi/brigádu</b>		Mluvení o životě v daleké budoucnosti ( <b>20 až 50 let</b> )/ Moje budoucnost - <b>svatba</b>
	Mluvení o plánech na <b>praxi/brigádu</b>		
	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>		
PŘÍTOMNÝ ČAS PRŮBĚHOVÝ	Mluvení o mém budoucím <b>povolání a životě</b>	Mluvení o plánech na zítřek/na víkend	Mluvení o plánech na zítřek
		Mluvení o plánech na odpoledne a příští víkend	
		Mluvení plánech na období jednoho roku ( <b>Ekologické bydlení</b> )	
PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ PODMÍNKOVÉ	Mluvení o následcích jednání ( <b>přátel si pomáhají</b> )	Vyjádření následků současného jednání ( <b>vytváření internetové stránky</b> )	Vyjádření následků rozhodnutí v současnosti ( <b>výlet na kolech</b> )
	Mluvení o <b>podmínkách úspěchu</b>	Mluvení o následcích současného jednání ( <b>problémy teenagerů</b> )	
PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ ČASOVÉ	Mluvení o plánech ( <b>dovolená</b> )		Mluvení o mých plánech a životě v budoucnosti



Tabulka 10 – Srovnání jazykových funkcí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách anglického jazyka bez ohledu na pořadí prezentace

	PROJECT FOURTH EDITION	YOUR SPACE	WAY TO WIN
BE GOING TO	Vyjádření plánu	Vyjádření budoucích záměrů	Vyjádření plánů a záměrů
	Vyjádření záměru	Vyjádření předpokladu	
	Vyjádření budoucích plánů a záměrů	Vyjádření budoucnosti a plánů	
WILL	Vyjádření budoucích dějů	Vyjádření předpokladu	Vyjádření domněnky či předpovědi
	Vyjádření rozhodnutí v okamžiku rozhovoru	Vyjádření předpokladu	Vyjádření nabídky a rozhodnutí v okamžiku rozhovoru
	Vyjádření všeobecných budoucích plánů a spontánních rozhodnutí	Mluvení o okamžité nabídce, slibu či rozhodnutí	
	Vyjádření budoucnosti		
WILL/BE GOING TO	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti		Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti
	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti		
	Srovnání užití různých jazykových struktur pro vyjádření budoucnosti		
PŘÍTOMNÝ ČAS PRŮBĚHOVÝ	Vyjádření budoucích plánů	Vyjádření budoucích plánů	Vyjádření plánů
		Vyjádření jistých budoucích plánů	
		Vyjádření budoucnosti a plánů	
PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ PODMÍNKOVÉ	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky	Vyjádření co se stane v budoucnosti, za splnění podmínky
PŘÍTOMNÝ ČAS PROSTÝ VE VEDLEJŠÍ VĚTĚ ČASOVÉ	Vyjádření budoucích plánů		Vyjádření budoucích plánů

## **8. 5 Prostor věnovaný typickým chybám žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka**

V této části práce se budeme zabývat typickými chybami žáků. Budeme se snažit zjistit, nakolik autoři učebnic reflektují fakt, že jsou pro žáky některé gramatické struktury obtížné a často v nich chybují. Budeme zkoumat, zda se autoři snaží těmto chybám předcházet a případně jakým způsobem. Zkoumání tohoto aspektu v učebnicích se může ukázat jako problematické, protože pozornost věnovaná typickým chybám žáků není v učebnicích demonstrována tak explicitně jako např. tematický kontext gramatických struktur.

Velkou roli při práci s chybami žáků hrají bezpochyby učitelé. Z toho důvodu se při této etapě neomezíme pouze na analýzu samotných učebnic ze zvolených řad, ale budeme analyzovat i metodické příručky pro učitele. Budeme sledovat, zda jsou v nich učitelé upozorněni na problematickou oblast učiva, případně zda jsou jim poskytnuty tipy na práci s daným gramatickým jevem a postřehy, jak předejít chybám v této gramatice u žáků.

V učebnicích se budeme soustředit na to, jak autoři s problematikou pracují a zda se nějakým způsobem věnují předcházení typických chyb žáků. Za toto předcházení budeme považovat cvičení zaměřená na srovnání dvou gramatických struktur vyjadřujících budoucnost a zdůraznění rozdílu v užití obou struktur. Dále si budeme všimnout přímých upozornění na možnou chybu a zdůraznění, proč je jiná forma špatně.

Logickou otázkou samozřejmě je, co budeme chápat jako typické chyby žáků. Otázka typických chyb žáků je poměrně problematická, protože jsou mnohdy ovlivněny rodným jazykem žáků. My se v našem výzkumu zaměříme na typické chyby českých žáků. Vzhledem k tomu, že do našeho zkoumání je zahrnuta jedna série od českých autorek a jedna série globálních učebnic upravených pro český trh, dalo by se očekávat, že právě v těchto sériích bude typickým chybám žáků věnován prostor a v tomto ohledu se budou lišit od série vytvořené pouze zahraničními autory.

Do analýzy a následné komparace budou pochopitelně zařazeny ty gramatické jevy vyjadřující budoucnost, které byly prezentovány ve zkoumaných sériích, a zároveň se jedná o jevy, ve kterých žáci často chybují.

Nejprve bude uveden výčet typických chyb žáků. Ke každému zkoumanému gramatickému jevu odkazujícímu na budoucí čas budou doplněny typické chyby, které se s ním pojí. Tento výčet typických chyb bude vycházet především z vlastních pedagogických zkušeností a také ze zkušeností kolegů. Následně bude provedena hloubková analýza daných učebnic anglického jazyka a k nim náležících metodických příruček pro učitele. Poté bude u každého gramatického jevu blíže popsáno, kolik prostoru bylo věnováno typickým chybám pojícím se s tímto jevem a jakým způsobem se mu autoři daných sérií věnovali. Následně se pokusíme o shrnutí získaných poznatků a vyvození závěrů.

### 8. 5. 1. Typické chyby žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost

Nejzákladnější strukturou vyjadřující budoucnost, která je mnohdy prezentována jako ekvivalent „českého budoucího času“ je *will*. Pro české žáky je problematické, že si ji přeloží jako „budu“. Přitom „budu“ bychom do anglického jazyka přeložili jako „will be“. Mnohdy si tedy neuvědomí, že *will* je pouhým pomocným slovesem a musí za ním následovat sloveso plnovýznamové. Tedy místo, aby řekli: „I will at home.“. Musí říci: „I will be at home.“. Jejich chyba vychází z prosté dedukce – „I will dance. Já budu tančit. I will sing. Já budu zpívat.“. Závěr, který si vyvodí je tedy pro ně velmi logický.

Vzhledem k tomu, že žák příliš nepřemýšlí o způsobu tvoření budoucnosti v českém jazyce (rozdíl u dokonavých a nedokonavých sloves), chtěl by i v anglickém jazyce vyjadřovat budoucnost co možná nejjednodušeji, to v jeho podání znamená pouze jedním způsobem – nejčastěji s *will*. Pro žáky je mnohdy obtížné akceptovat, že v jazyce anglickém je způsobů vyjadřování budoucnosti více a mají nestejný význam. Tedy, že struktura *will* se týká nespecifikované budoucnosti (John will be married), struktura *be going to* se vztahuje k budoucnosti, na kterou již nyní probíhají přípravy (John is going to be married). Vzhledem k této dualitě je důležité, aby žáci viděli kontrast obou struktur a byl jim vysvětlen na pro ně pochopitelném příkladu. Prezentace musí být doplněna nutným vysvětlením a dostatkem cvičení. Bez zdůraznění tohoto rozdílu mezi strukturami, žáci nemají problém obě struktury vzájemně zaměňovat, a to zejména proto, že si obě mohou přeložit „John se bude ženit.“<sup>5</sup>

Problém žákům někdy dělá samotné pochopení struktury *be going to*. Někteří žáci mají problém uvědomit si, že *be going to* neznámá „Já jdu.“ či „Já jedu.“, ale že je to struktura, která jednoduše vyjadřuje budoucí děj, podobně jako *will*.

Podobné je to i s vyjádřením budoucnosti pomocí *přítomného času průběhového*. Jelikož žák zná formu této struktury pro vyjadřování přítomnosti, není pro něj problematické strukturu vytvořit, ale správně ji užívat. Proto je pro žáka důležitý opět kontrast struktury s ostatními jevy vyjadřujícími budoucnost, ideálně s *be going to* a *will*.

---

5

Pro žáka nehraje žádnou roli, že sémanticky správný překlad věty „John will get married.“ je „John se ožení.“.

Celkově žáci potřebují procvičovat funkci struktur spíše než jejich formu, a v tom jim velmi pomáhá právě kontrast a srovnání jednotlivých struktur vyjadřujících budoucnost.

Velmi problematická je pro žáka struktura: přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové. Samozřejmě jejich chybování v těchto gramatických strukturách vychází z popletení s jejich rodnou řečí. Podmínkové souvětí typu: „Když bude zítra sněžit, tak zůstanu doma.“ žák mnohdy přeloží jako: „If it will snow tomorrow, I will stay at home.“ Žák tedy v anglickém jazyce, stejně jako v jazyce českém, vyjádří budoucnost v obou větách – hlavní i vedlejší, místo, aby *will* užil pouze ve větě hlavní: „If it snows tomorrow, I will stay at home.“ Mnohdy si do podmínkového souvětí v anglickém jazyce žáci přidají spojku, stejně jako je tomu v jazyce českém: „Když bude zítra sněžit, *tak* zůstanu doma.“ - „If it snows tomorrow, *so* I will stay at home.“

Velmi podobná situace nastává u *přítomného času prostého ve vedlejší větě časové*. Kdy chyby opět vychází z ovlivnění mateřským jazykem. Žáci tedy vyjadřují budoucnost (užívají *will*), jak ve větě hlavní, tak ve větě vedlejší.

V učebnicích dále byly prezentovány struktury *may/might* a *let's/shall*, v těchto strukturách ovšem žáci obvykle nechybují, proto jim nebude v této kapitole věnována pozornost.

Pro žáky je velmi obtížné si pamatovat poučky a pravidla, proto se mnohdy spoléhají na selský rozum a cit. Bohužel to v cizím jazyce ne vždy funguje. Je tedy na učebním materiálu a zejména na učiteli, aby pomohl žákovi si daný gramatický jev osvojit a předejít chybám, které mnohdy vychází ze spojení s mateřským jazykem.

### 8. 5. 2. Analýza a srovnání typických chyb žáků v oblasti gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

V sériích *Your Space* a *Project Fourth Edition* není věnován prostor pro předcházení typických chyb žáků u struktury *be going to* v momentu, kdy je struktura prezentována samostatně. Je ovšem nutné zdůraznit, že tato skutečnost by mohla být alespoň v případě řady *Project Fourth Edition* částečně očekávána, jelikož se jedná o první prezentovanou strukturu vyjadřující budoucnost. V sérii *Way to Win* jsou žáci upozorněni na jejich případnou chybu ve shrnujícím přehledu kapitoly, kde je pomocí kreslených postaviček zdůrazněno, že *be going to* nemá nic společného s chůzí či jízdou. Ovšem v metodické příručce pro učitele se autoři možným problémům, se kterými se žáci mohou setkat, nevěnují.

Dalším gramatickým jevem, ve kterém žáci mnohdy chybují je *will*. V sérii *Your Space* je v metodické příručce pro učitele zdůrazněno, že žáci mohou vyjadřovat okamžitá rozhodnutí pomocí struktury *be going to* místo *will*, a učitelé musí pomocí žákům pochopit, že pouze *will* může být užito k vyjádření spontánních rozhodnutí. V řadě *Way to Win* najdeme v metodické příručce zmínku o tom, že pokud budou žáci chtít znát rozdíl mezi *be going to* a *will*, má jim učitel vysvětlit, že *will* užíváme pro předpovědi. V učebnici se autorky nijak nevěnují možným chybám žáků.

V případě série *Project Fourth Edition* opět není věnován prostor pro předcházení typických chyb žáků v učebnici, ovšem autor se jim věnuje v metodické příručce pro učitele. Zdůrazňuje, že žáci mají mnohdy tendence zcela „vypustit“ strukturu *be going to* a užívat k vyjadřování budoucnosti pouze *will*. Učitel by měl zopakovat, že pro předpovědi týkající se budoucnosti užíváme *will* a pro plány spíše *be going to*. Autor dále udává, že žáci mají někdy problém pochopit rozdíl v různých jazykových funkcích *will* (vyjádření předpovědi, vyjádření rozhodnutí), proto instruuje učitele, aby společně se žáky v rámci textu, kde se *will* frekventovaně vyskytuje, určili, kdy se jedná o jakou jazykovou funkci.

I když je v sériích věnována určitá pozornost aspektům užívání struktury *will*, které by mohly činit žákům potíže, v žádné sérii nebyla věnována pozornost chybám popsaným v kapitole 8. 5. 1. Zejména není kladen důraz na to, aby žáci nezaměňovali „*will*“ s „budu“ a netvořili souvětí typu „I will at school.“.

Navzdory tomu, že v sériích *Your Space* a *Way to Win* nebyl při samostatné prezentaci struktur *be going to* a *will*, věnován velký prostor pro předcházení chybám, můžeme říci, že obě tyto série (a samozřejmě i série *Project Fourth Edition*) se snaží o předcházení typických chyb žáků. Ve všech zkoumaných sériích je totiž uveden **kontrast** dvou (a případně i více) **struktur** vyjadřujících budoucnost a většinou se jedná právě o kontrast *will* a *be going to*.

V sérii *Project Fourth Edition* můžeme sledovat porovnání užití těchto dvou struktur hned dvakrát. Poprvé je prezentován rozdíl v užití struktur, kdy je *will* uvedeno s jazykovou funkcí „vyjádření spontánního rozhodnutí“ a *be going to* s funkcí „vyjádření záměru“. Podruhé je prezentován kontrast mezi *be going to* a *will*, kdy je *will* uvedeno s jazykovými funkcemi „vyjádření spontánních rozhodnutí“ a „vyjádření předpovědi“, *be going to* je uvedeno s jazykovými funkcemi „vyjádření záměru“ a „vyjádření jisté budoucnosti“. Jedná se tedy o komplexní srovnání užití obou struktur.

V sérii *Way to Win* je takový kontrast struktur uveden pouze jednou. Přičemž je v rámci tohoto srovnání prezentována škála jazykových funkcí u obou struktur (*be going to* – vyjádření záměrů a plánů, vyjádření jisté budoucnosti; *will* – vyjádření spontánního rozhodnutí, předpovědi, neovlivnitelného budoucího děje). V sérii *Your Space* je uvedeno shrnutí užití struktury *will*, *be going to* a *přítomného času průběhového*. Přičemž není kladen důraz na kontrast užití *be going to* a *will*, ale *be going to* a *přítomného času průběhového*. *Your Space* se také věnuje srovnání struktur *may/might* s *přítomným časem průběhovým* a *might* s *will*, proto můžeme říci, že v oblasti těchto gramatických struktur se série věnuje předcházení typických chyb žáků.

V případě samotné prezentace struktur ***may/might*** v sérii *Your Space* nemůžeme říci, že by byla věnována pozornost možným chybám v těchto strukturách. Ovšem vzhledem k faktu, že chyby ve strukturách *may/might* nepatří k typickým chybám žáků, nevidíme to jako velký problém. V blízké návaznosti na tuto samostatnou prezentaci je

totiž uveden kontrast *may/might* a *přítomného času průběhového*. Je zdůrazněno, že *may* a *might* jsou užívány k vyjádření nejistých plánů a *přítomný čas průběhový* k vyjádření plánů jistých. Dále je prezentován kontrast *might* a *will*, kdy *might* je užito pro plány nejisté a *will* pro plány jisté. Ovšem v sérii se již autoři nevěnují zdůraznění rozdílů ve vyjadřování budoucnosti s *will* a *přítomným časem průběhovým*.

***Přítomný čas průběhový*** byl prezentován ve všech zkoumaných sériích. V sérii *Your Space* byl v učebnici věnován prostor pro zdůraznění rozdílu v užívání *přítomného času průběhového* a struktury *be going to*. Přičemž v učebnici jsou cvičení pro žáky, aby si osvojili rozdíl mezi oběma strukturami, a v metodické příručce nalezneme tipy pro učitele, jak postupovat při výkladu. Zdůraznění kontrastu mezi strukturami *be going to*, *will* a *přítomným časem průběhovým* nalezneme i v učebnici série *Project Fourth Edition*. Ovšem v metodické příručce již nejsou obsaženy žádné specifické pokyny pro učitele, jak s tímto kontrastem struktur v hodině pracovat a na co případně žáky upozornit. V sérii *Way to Win* není kontrastu mezi *přítomným časem průběhovým* a dalšími strukturami věnována pozornost.

Gramatickou strukturou, v níž žáci mnohdy chybují, je ***přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové***. V sérii *Way to Win* není v učebnici věnován prostor pro upozornění žáky na fakt, že *will* se nachází pouze ve větě hlavní. V metodické příručce pro učitele náležící této sérii je tip na aktivitu, kdy žáci rozdělují souvětí na větu hlavní a větu vedlejší, vidí tedy že *will* je umístěno vždy ve větě hlavní. Série *Project Fourth Edition* přistupuje k problematice velmi obdobným způsobem. V učebnici je cvičení, kde k sobě žáci přiřazují větu hlavní a vedlejší, a v metodické příručce je zdůrazněno, že *will* je v souvětí užito pouze ve větě hlavní. Přestože učitelé nejsou v těchto sériích konkrétně upozorněni na možné problémy s touto gramatickou strukturou (tedy že žáci mohou užívat *will* ve větě hlavní i vedlejší), můžeme říci, že se tato série snaží předcházet chybám v této oblasti.

V metodické příručce série *Your Space* je jako v jediné konkrétně zdůrazněno, že učitel musí dát pozor na to, aby žáci *will* užívali pouze ve větě hlavní a je doplněno, že užívání *will* ve větě hlavní a vedlejší je velmi často chybou. V učebnici je názorně ukázáno, že *will* je pouze v hlavní větě. Tato demonstrace je doplněna cvičeními. Série



Your Space je tedy jedinou, která opravdu aktivně předchází tvorbě chyb v podmínkových souvětích.

V případě *přítomného času prostého ve vedlejší větě časové* se žáci potýkají s velmi obdobnými problémy a dělají stejné chyby jako v podmínkových souvětích. V sérii Way to Win je v metodické příručce pro učitele zmíněno, že v českém jazyce je ve vedlejší větě budoucí čas, zatímco v anglickém jazyce přítomný čas a učitelé jsou upozorněni na možné problémy žáků s touto gramatickou strukturou. V učebnici je poté otázka pro žáky, jaký je rozdíl v tomto souvětí v českém a anglickém jazyce, a v závěrečném shrnutí gramatiky lekce je právě tento rozdíl mezi jazyky zdůrazněn.

V řadě Project Fourth Edition je rovněž věnována pozornost předcházení chybám v této struktuře, avšak není tak implicitně vyjádřena. V metodické příručce pro učitele je zdůrazněno, že ve větě hlavní bude užita budoucnost s *will* a ve větě vedlejší *přítomný čas prostý*. V učebnici musí žáci na základě textu, pomocí induktivní metody, určit, jak je tvořena věta hlavní a vedlejší.

### 8. 5. 3. Shrnutí analýzy a srovnání typických chyb žáků v oblasti gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

V kapitole 8. 5 jsme se zabývali zkoumáním pozornosti a také prostoru, který zvolené série učebnic anglického jazyka věnují předcházení typických chyb žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost.

Celkově musíme říci, že všechny zkoumané série učebnic věnují určitý prostor upozornění na možné chyby žáků, a to jak v učebnicích, tak v metodických příručkách pro učitele. Je ale pravdou, že řady učebnic se celkově příliš nevěnují upozornění na chyby v případě jednotlivých struktur (konkrétně struktury *be going to* a *will*), spíše se zabývají srovnáním dvou a více struktur a umožňují žákům uvědomit si, jaký je rozdíl v užití struktur. V žádné z vybraných sérií učebnic nebyla věnována pozornost struktuře *will* v tom smyslu, že by učitelé byli upozorněni na chybu, kdy si žák přeloží „*will*“ jako „budu“. Pokud se série věnovaly předcházení chyb v případě jednotlivých prezentací struktur, spíše se zabývali jejich odlišením od jiných struktur či rozlišením různých jazykových funkcí struktur.

Podle našeho názoru se nejvíce snažily předcházet typickým chybám žáků ve strukturách vyjadřujících budoucnost dvě série, a to: Project Fourth Edition a Your Space.

V případě série Your Space bylo prezentováno mnoho kontrastů užití dvou a více struktur. Jednalo se o kontrasty *may/might* a *přítomný čas průběhový*, *might* a *will*, *přítomný čas průběhový* a *be going to*. Pozornost byla rovněž věnována typickým chybám v případě *přítomného času prostého ve vedlejší větě podmínkové*, a to v podobě upozornění v metodické příručce, že žáci často *přítomný čas prostý* ve vedlejší větě nahrazují budoucností s *will*. V učebnici byl poskytnut dostatek cvičení pro řádné procvičení struktury. Autoři se v metodické příručce pro učitele rovněž krátce věnovali upozornění na možné chyby žáků v užívání struktur *will* a *be going to*. Ovšem v učebnici nebyla této problematice věnována pozornost.

V řadě Project Fourth Edition se autoři rovněž věnovali prezentaci kontrastu mezi dvěma či více strukturami. Celkem dvakrát byl v učebnicích prezentován kontrast struktur *be going to* a *will*, přičemž se jednalo o opravdu komplexní srovnání. Jednou se

autoři věnovali srovnání užití tří struktur: *will*, *be going to* a *přítomného času průběhového*. Při samostatné prezentaci struktury *will* byly v učebnici poskytnuty tipy, jak pomoci žákům pochopit různé jazykové funkce *will* a tedy i rozdíly v užívání struktury. Rovněž se autor krátce věnoval tomu, jak předejít situaci, kdy žáci k vyjadřování budoucnosti užívají pouze *will*. Pozornost byla věnována i předcházení chybám v *přítomném čase prostém ve vedlejší větě podmínkové* a *přítomném čase prostém ve vedlejší větě časové*. Ovšem učitelé ani žáci nebyli na možné problémy ve struktuře upozorněni přímo jako v sérii *Your Space*, spíše bylo v metodické příručce i učebnici několikrát zdůrazněno, že *will* je v souvětí použito pouze ve větě hlavní. V učebnici poté bylo toto zdůraznění doplněno o vhodná cvičení.

Velmi překvapivé pro nás bylo, že mnohem menší prostor pro předcházení chyb byl poskytnut v sérii *Way to Win*. Jelikož se jedná o sérii od českých autorek, očekávali jsme, že naopak bude věnovat předcházení typickým chybám žáků mnohem větší prostor. V sérii byl prezentován kontrast struktur *be going to* a *will*. Kontrast ovšem nebyl uveden tak jasně jako v ostatních sériích. Spíše byly dané struktury prezentovány v odlišných kontextech v těsné blízkosti a jejich srovnání bylo zřejmé až ve finálním shrnutí gramatiky na konci kapitoly. V případě samostatných prezentací struktur *will* a *be going* byla případným problémům žáků věnována vždy jen krátká zmínka v učebnici či metodické příručce, již ovšem nebyl uveden tip, jak s případnou chybou pracovat. Série nevěnovala pozornost kontrastu užití *přítomného času průběhového* a jiných gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Upozornění na možné chyby žáků v *přítomném čase prostém ve vedlejší větě podmínkové* mělo podobnou podobu jako v sérii *Project Fourth Edition*. V učebnici a metodické příručce pro učitele bylo několikrát zdůrazněno, že *will* může být použito pouze v hlavní větě a v metodické příručce byl poskytnut tip na aktivitu, která by měla žákům pomoci si uvědomit tento kontrast. Velká pozornost však byla věnována možným chybám v *přítomném čase prostém ve vedlejší větě časové*. Žáci byli v učebnici upozorněni na kontrast s českým jazykem a bylo jim připomenuto, že *will* bude pouze ve větě hlavní. Rovněž v metodické příručce byla této struktuře věnována pozornost.

Navzdory tomu, že se některé série učebnic věnovaly předcházení případných chyb žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost více než jiné, musíme

řící, že všechny učebnice věnovaly této problematice pozornost a poskytly učitelům určitý základ pro to, jak s případným chybováním žáků pracovat.

## 8.6 Shrnutí analýzy a srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

V této kapitole jsme se zabývali hloubkovou analýzou a následnou komparací gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve vybraných sériích učebnic. Za tímto účelem byly analyzovány učebnice a metodické příručky pro učitele z vybraných sérií. Analýza a srovnání byly rozděleny do pěti částí.

V první části (viz 8. 1) jsme prezentovali tabulky, ve kterých byly uvedeny potřebné části gramatických kurikul daných sérií učebnic. V tabulkách tedy byly prezentovány gramatické struktury vyjadřující budoucnost v podobě a pořadí, ve kterém byly uvedeny v sériích učebnic, a byly doplněny o jazykové funkce a tematický kontext, v němž byly v sériích prezentovány.

Ve druhé části (viz 8. 2) jsme se zabývali analýzou a srovnáním výběru struktur odkazujících na budoucnost v daných řadách učebnic. Pro každou gramatickou strukturu byla vytvořena tabulka, ve které bylo znázorněno, zda je daná série prezentována ve všech sériích či nikoliv, kolikrát je případně v každé sérii prezentována a jaká je jazyková funkce každé z prezentací.

Ukázalo, se že všech zkoumaných sériích učebnic byla prezentována velmi podobná škála gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Gramatickými strukturami, které nebyly prezentovány ve všech zkoumaných sériích, byly: *přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* (nebyla prezentován v Your Space), *may/might* (prezentovány pouze v sérii Your Space), *let's/shall* (prezentovány pouze v Project Fourth Edition). Naopak strukturami, které se objevily ve všech zkoumaných sériích, byly: *be going to*, *will*, *přítomný čas průběhový*, *přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*. V sérii Your Space byly struktury mnohdy opětovně uváděny, oproti tomu v sérii Way to Win byla jedinou opětovně prezentovanou strukturou struktura *will*.

Ve třetí části (viz 8. 3) byla předmětem našeho zájmu analýza a srovnání pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v jednotlivých sériích. Do této analýzy a srovnání byly zahrnuty pouze ty gramatické jevy odkazující na budoucnost, které byly prezentovány v alespoň dvou zkoumaných sériích anglického jazyka. Zkoumali jsme

pouze pořadí prvních prezentací daných jevů, jelikož pro nás bylo důležité zjistit, jaká je posloupnost prezentace jevů (např. která gramatická struktura vyjadřující budoucnost je v daných sériích prezentována jako první). Pro každý jev opět byla vytvořena tabulka a srovnávali jsme, jaká je pozice daného jevu v každé z učebnic. Užili jsme barevné značení k upozornění na shodu v pozici dané struktury.

I v tomto případě jsme zjistili, že pořadí jednotlivých gramatických struktur vyjadřujících budoucnost bylo ve všech zkoumaných řadách učebnic velmi obdobné. Všechny učebnice měly společné, že struktura *be going to* byla prezentována před strukturou *will*. V sériích Project Fourth Edition a Way to Win byla první prezentovanou strukturou *be going to*, ovšem v sérii Your Space se jednalo o *přítomný čas průběhový*, což nás zaujalo. Tento rozpor měl samozřejmě za následek různá pořadí i dalších gramatických struktur. Pozice přítomné času průběhového byla v sériích celkově nestejná.

V sériích Project Fourth Edition a Way to Win byl prezentován kontrast struktur *be going to* a *will*. Ovšem v sérii Project Fourth Edition je tento kontrast prezentován na pozici třetí (v těsné návaznosti na *will*) a v sérii Way to Win až na poslední pozici. *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové* byl prezentován opět pouze v těchto dvou sériích a v obou byl uveden na páté pozici. *Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové* byl prezentován ve všech sériích učebnic, ale pouze v sériích Your Space a Project Fourth Edition se nacházel na shodné pozici.

Je očividné (viz tabulka 5), že pokud srovnáváme všechny zkoumané řady, objevíme shodu i rozpory v pořadí gramatických struktur. Žádná gramatická struktura se nenachází na shodné pozici ve všech zkoumaných sériích a na druhé straně můžeme najít obdobné sekvence různých struktur (např. *be going to* prezentováno před *will*).

Důležité ovšem je, že některé série jsou si pořadím gramatických struktur bližší než jiné. Zejména se jedná o série Way to Win a Project Fourth Edition, v nichž se tři ze šesti zkoumaných gramatických struktur nacházejí na zcela shodné pozici. A zbylé tři na pozicích obdobných. Celkově musíme říci, že pořadí gramatických struktur je v sériích obdobné, ale jejich rozložení do jednotlivých dílů je rozdílné.

Dále jsme se zabývali analýzou a srovnáním tematického kontextu a jazykových funkcí jednotlivých gramatických struktur vyjadřujících budoucnost (viz 8. 4). Do této části byly zahrnuty všechny prezentace (tedy i opakované) dané gramatické struktury s cílem porovnat, jaký je tematický kontext a jazyková funkce dalších uvedených struktur, a případně zda další prezentace struktury plní pouze roli opakování. Pro každou gramatickou strukturu byla vytvořena tabulka, do které byly zaneseny tematické kontexty a jazykové funkce každé prezentace struktury v různých sériích a následně jsme se věnovali srovnání sérií vzájemně. Zaměřovali jsme se na srovnání obecného tematického kontextu (např. hovoření o plánech na víkend) a specifického tematického kontextu (např. hovoření o plánech na víkend – návštěva kina).

Nejprve jsme zkoumali tematický kontext u konkrétní prezentace struktury (např. u první prezentace struktury *will*) a hledali jsme shodu. Ovšem jediným případem, kdy se potvrdila shoda v obecném tematickém kontextu ve všech sériích, byla první prezentace *přítomného času prostého ve vedlejší větě podmínkové*. Několikrát se poté ukázala shoda v případě dvou sérií. Specifický kontext byl shodný u konkrétní prezentace pouze v případě struktury *will* v sériích *Your Space* a *Project Fourth Edition*.

Poté jsme se zaměřili na zkoumání obecného tematického kontextu u dané struktury celkově (nebylo tedy důležité pořadí prezentace). V tomto případě se tematický kontext opakoval téměř ve všech případech. Obdobná podobnost ve specifickém tematickém kontextu ovšem byla zřejmá pouze v případě struktur *be going to* (téma povolání) a *will* (téma vesmíru a života ve velmi vzdálené budoucnosti).

Také jsme se zabývali tím, k jak dalekému odkazování do budoucnosti jsou struktury v jednotlivých sériích užívány. Zjistili jsme, že v polovině případů se série učebnic v tomto bodě shodují. V tomto aspektu se vždy lišila série *Project Fourth Edition* od zbylých sérií.

Dále jsme zkoumali jazykové funkce daných struktur u konkrétních prezentací v rámci daných sérií. Takovou shodu, která by se opakovala u všech třech sérií, jsme objevili v případě struktur: *přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové*, *be going to* a *přítomný čas průběhový*. Dále byla celkem pětkrát taková shoda očividná u pouze dvou zkoumaných sérií. Následně jsme hledali shodu v jazykových funkcích daných struktur

bez ohledu na pořadí prezentací. Tato shoda, se podobně jako u tematického kontextu, ukázala v téměř všech případech.

V této části se tedy ukázalo, že při celkovém obecném srovnání jsou si učebnice v aspektu obecného tematického kontextu a jazykových funkcí struktur velmi podobné. Ovšem pokud se zaměříme na konkrétní pořadí prezentace a hledáme shodu v tematickém kontextu a jazykových funkcí pouze tam, učebnice se příliš neshodují. Tento výsledek je poměrně logický a očekávatelný. Pokud by se série shodovaly v tematickém kontextu a jazykových funkcích u konkrétních prezentací, byly by řady učebnic opravdu „jako přes kopírák“. To samé platí pro specifický tematický kontext, který nebyl u jednotlivých struktur prezentovaných v různých sériích příliš podobný.

V poslední části jsme se zabývali analýzou a srovnáním prostoru, který je v sériích učebnic věnován typickým chybám žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost (viz podkapitola 8.5). Za účelem získání kýžených poznatků jsme se věnovali analýze učebnic a metodických příruček pro učitele daných řad. Nejprve jsme na základě pedagogických zkušeností (našich a kolegů) představili souhrn typických chyb týkajících se jevů odkazujících na budoucnost a posléze jsme popsali způsob i rozsah předcházení chybám v užívání struktur odkazujících na budoucnost v jednotlivých sériích.

Ukázalo se, že ve všech řadách je věnována pozornost předcházení typickým chybám žáků. Podle našeho názoru je na tuto problematiku pozornost nejméně zaměřena v sérii *Way to Win*, což je pro nás překvapivé, vzhledem k tomu, že se jedná o sérii od českých autorek a dalo by se očekávat, že této problematice bude naopak věnována zvýšená pozornost. V této sérii se upozornění na možné chyby objevovalo spíše u jednotlivých prezentací struktur. Toto bylo zaznamenáno zejména u *přítomného času prostého ve vedlejší větě časové* a okrajově také (v podobě zmínky v učebnici či metodické příručce) u *přítomného času prostého ve vedlejší větě podmínkové*, *be going to* a *will*. V učebnici byl prezentován *kontrast struktur be going to a will*, ovšem nebyl pojat tak efektivně, jako v jiných sériích. Srovnání obou struktur v podstatě vyplývá až ze shrnutí gramatiky na konci kapitoly.

V řadách *Your Space* a *Project Fourth Edition* bylo věnováno předcházení typickým chybám žáků mnohem více prostoru. Obě řady se zaměřovaly na vyjádření



kontrastu mezi různými strukturami vyjadřujícími budoucnost. V sérii Your Space se jednalo o kontrast *may/might* a *přítomného času průběhového*, *might* a *will, be going to* a *přítomného času průběhového*; v sérii Project Fourth Edition se jednalo o kontrasty struktur *will* a *be going to* (prezentován dvakrát); *will, be going to* a *přítomného času průběhového*. V sérii Your Space byli učitelé v metodické příručce důrazně upozorněni na možné chyby v *přítomném čase prostém ve vedlejší větě podmínkové* a také na možné problémy při užívání struktur *will* a *be going to*. V sérii Project Fourth Edition byli učitelé upozorněni na možné chyby v užívání struktury *will* (např. vhodné užívání struktury s různými jazykovými funkcemi) a okrajově také na možné problémy v osvojování *přítomného času prostého ve vedlejší větě podmínkové* a *přítomného času prostého ve vedlejší větě časové*.

Celkově můžeme říci, že jsou zvolené série učebnic v aspektu nakládání se strukturami vyjadřujícími budoucnost velmi obdobné a vzájemně blízké. Velmi blízké si byly všechny zkoumané série ve škále prezentovaných gramatických struktur a také v jejich vzájemném pořadí. Ovšem v těchto dvou charakteristikách si byly bližší série Way to Win a Project Fourth Edition. Když jsme zkoumali obecný tematický kontext a jazykové funkce celkově u všech prezentací dané gramatické série, zjistili jsme, že je velmi obdobný ve všech zkoumaných řadách. Ovšem pokud jsme se zaměřili na obecný tematický kontext a jazykové funkce u konkrétního pořadí prezentace zjistili jsme, že série vzájemně nekorespondují. Rovněž nebyla objevena většinová shoda v případě specifického tematického kontextu. Při analýze a srovnání prostoru věnovaného typickým chybám žáků v oblasti struktur vyjadřujících budoucnost jsme zjistili, že všechny zkoumané řady učebnic věnují této problematice pozornost. Ovšem v sériích Your Space a Project Fourth Edition věnují autoři možným chybám žáků v této oblasti větší pozornost než v případě série Way to Win.

## **9 Srovnání gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka s přístupem vědeckých gramatik**

V kapitole 8 jsme se zabývali tím, jak jsou gramatické struktury vyjadřující budoucnost prezentovány ve vybraných řadách učebnic. Zkoumali jsme jejich pořadí, tematický kontext, jazykové funkce i prostor věnovaný pro typické chyby žáků. V této kapitole na tento výzkum částečně navážeme. Budeme se zabývat srovnáním prezentovaných struktur odkazujících na budoucnost v sériích učebnic s jejich popisem ve vědeckých gramatikách.

V této části budeme vycházet z hloubkové analýzy vybraných řad učebnic a také z kapitoly 3, ve které je zmapován přístup vědeckých gramatik ke strukturám vyjadřujícím budoucnost. Rovněž užitíme poznatky uvedené v tabulkách prezentovaných v kapitole 8 (zejména pak z tabulky 4.8 a 5).

Na základě kapitoly 3.1 bude uveden výčet gramatických struktur vyjadřujících budoucnost, které byly prezentovány ve vědeckých gramatikách. Jelikož vědecké gramatiky uváděly ne vždy shodné struktury, budou do tohoto výčtu zařazeny struktury, které byly uvedeny v alespoň dvou vědeckých gramatikách.

Nejprve se zaměříme na srovnání výběru gramatických struktur v sériích učebnic anglického jazyka se strukturami, které uvádí vědecké gramatiky. Naším cílem bude porovnat, nakolik výběr gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v jednotlivých sériích odpovídá přístupu vědeckých gramatik. Rovněž se zaměříme na to, jaké gramatické struktury, uvedené ve vědeckých gramatikách, v sériích prezentovány nejsou a proč. Do této fáze budou zahrnuty všechny gramatické struktury vyjadřující budoucnost, které byly prezentovány ve vybraných sériích učebnic. Naším cílem bude mimo jiné zjistit, která ze zkoumaných sérií reflektuje přístup vědeckých gramatik nejvíce.

Vzhledem k tomu, že ve všech zkoumaných vědeckých gramatikách nejsou uváděny stejné struktury vyjadřující budoucnost ve shodném pořadí, nemůžeme se

věnovat srovnání sekvencí těchto struktur v jednotlivých sériích s jejich sekvencí ve vědeckých gramatikách jako celku v takovém rozsahu, v jakém bychom si přáli<sup>6</sup>. Z toho důvodu se pouze v krátkosti vyjádříme k pořadí těch gramatických struktur vyjadřujících budoucnost, jejichž pozice je ve vědeckých gramatikách obdobná. Shodou okolností se jedná o ty struktury, které jsou prezentovány ve všech zkoumaných sériích.

Následně se zaměříme na jednotlivé struktury vyjadřující budoucnost, které byly prezentovány ve vybraných sériích učebnic. Srovnáme jejich prezentaci v sériích s jejich pojetím ve vědeckých gramatikách. Budeme se soustředit, nakolik je při prezentaci reflektován přístup vědeckých gramatik. Bude nás zajímat nakolik je struktura v učebnicích zjednodušena a především, zda zjednodušená prezentace a přístup učebnic nebrání správnému pochopení a užívání struktur. Při tomto zkoumání se zaměříme se na všechny gramatické struktury vyjadřující budoucnost uvedené v jednotlivých sériích.

V závěru kapitoly se pokusíme o komplexní zhodnocení míry korespondence jednotlivých sérií učebnic, ale také sérií učebnic jako celku, s vědeckými gramatikami.

---

<sup>6</sup> Naším cílem není srovnávat série učebnic anglického jazyka s konkrétní vědeckou gramatikou. Naopak chceme poskytnout komplexní vyobrazení přístupu vědeckých gramatik jako celku, i proto není takové srovnání možné.

## 9. 1. Kontrast výběru struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách

*Tabulka 11 – Přehled struktur vyjadřujících budoucnost, které jsou uvedeny v alespoň dvou vědeckých gramatikách*

<b>Gramatické struktury vyjadřující budoucnost ve vědeckých gramatikách</b>
will/shall
be going to
přítomný čas průběhový
přítomný čas prostý
be about to , be on the point of, be on the verge of
be to
intend

*Tabulka 4. 8. – Shrnutí výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka*

GRAMATICKÝ JEV	ŘADA UČEBNIC		
	Project Fourth Edition	Your Space	Way to Win
be going to	ANO	ANO	ANO
will	ANO	ANO	ANO
přítomný čas průběhový	ANO	ANO	ANO
přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové	ANO	ANO	ANO
přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové	ANO	NE	ANO
may, might	NE	ANO	NE
let's, shall	ANO	NE	NE

Pro srovnání výběru struktur v sériích učebnic a vědeckých gramatikách uvádíme dvě tabulky. V tabulce 11 je zachycen výčet gramatických struktur odkazujících na budoucnost, které jsou uvedeny v alespoň dvou vědeckých gramatikách. Pro přehlednost znovu uvádíme tabulku 4.8, která demonstruje výběr struktur vyjadřujících budoucnost ve zvolených sériích učebnic.

Je očividné, že všechny zvolené učebnice podobou svého gramatického kurikula velmi silně reflektují přístup vědeckých gramatik, jelikož většina gramatických struktur vyjadřujících budoucnost uvedených ve vědeckých gramatikách je rovněž prezentována ve všech zkoumaných sériích učebnic. Jedná se o struktury *will*, *be going to*, *přítomný čas průběhový a přítomný čas prostý ve vedlejší větě*.

V sérii Project Fourth Edition byl věnován prostor vyjádření budoucnosti pomocí struktury *shall*, která je ve vědeckých gramatikách uváděna velmi frekventovaně, a to zejména jako v souvislosti se strukturou *will*. Autoři vědeckých gramatik většinou chápou strukturu *shall* jako zdvořilejší alternativu *will*. V sérii Your Space se autoři zabývají prezentací *may* a *might* pro vyjádření budoucnosti. Tento způsob vyjádření budoucnosti zmiňuje i Quirk (1985). Můžeme tedy říci, že tyto dvě série odpovídají uvedeným výčtem gramatických struktur odkazujících na budoucnost pojetí vědeckých gramatik více než série Way to Win. Ovšem jak již bylo řečeno výše i série Way to Win ve velké míře pojetí vědeckých gramatik kopíruje.

Samozřejmě byly ve vědeckých gramatikách uvedeny struktury, které nebyly obsaženy v sériích učebnic (viz tabulky 11, 4.8). Důvod je nasnadě, jednalo se o struktury užívané k vyjádření budoucnosti velmi výjimečně či s velmi specifickým významem, tedy struktury užívané jedincem s velmi pokročilou znalostí anglického jazyka. Je tedy pochopitelné, že nebyly zařazeny do učebnic pro druhý stupeň základní školy. Můžeme předpokládat, že by tyto struktury byly uvedeny v učebnicích pro střední školy. Jedná se například o struktury: *be to*, *be about to*, *be on the point of*, *přítomný čas prostý ve větě hlavní*.

Vědecké gramatiky také zmiňují vyjádření budoucnosti pomocí plnovýznamových sloves (např. *hope*, *intend*). Ovšem tato cesta vyjádření budoucnosti může být těžko chápána jako gramatický jev, proto logicky není začleněna do gramatického kurikula sérií. Žáci se jistě s významem těchto výrazů seznámí v rámci

slovní zásoby a budou je užívat k vyjadřování budoucnosti automaticky a bezmyšlenkovitě, stejně jako to dělají v rodné řeči.

## 9. 2. Kontrast pořadí struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách

Tabulka 12 – Přehled pořadí, ve kterém jsou struktury vyjadřujících budoucnost uvedeny ve vědeckých gramatikách

Quirk (1985)	Huddleston (2002)	Dušková (2012)
will/shall	will	will/shall
be going to	be going to	be going to
přítomný čas průběhový	přítomný čas prostý	přítomný čas průběhový
přítomný čas prostý	přítomný čas průběhový	be about to , be on the point of, be on the verge of
will/ + infinitiv v průběhové podobě	intend	be to
be to + infinitiv	rozkazovací způsob	přítomný čas prostý
be about to , be on the point of	be about to, be on the point of	předbudoucí čas
may must		
be sure to		
be bound to		
hope, intend		

Jak již bylo předesláno, v této části se budeme krátce věnovat srovnání pořadí uvedení gramatických struktur odkazujících na budoucnost ve vědeckých gramatikách a zvolených řadách učebnic. Této problematice se věnujeme velmi stručně, jelikož v samotných vědeckých gramatikách nejsou struktury uvedeny ve stejném pořadí.

Při tomto srovnání budeme vycházet mimo jiného ze dvou tabulek. Tabulky 5 (viz kapitola 8.3), ve které je uvedeno pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka a tabulky 11, ve které je uvedeno pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve vědeckých gramatikách. V tabulce 11 je užito barevné značení, aby bylo demonstrováno pořadí jednotlivých struktur vyjadřujících budoucnost v jednotlivých vědeckých gramatikách.

Chtěli bychom se zabývat pořadím zejména struktury *be going to*, *will*, *přítomného času průběhového*. Všechny zkoumané série učebnic měly společné to, že v nich byla prezentována struktura *be going to* před *will*. Je zajímavé, že naopak všechny zvolené vědecké gramatiky uváděly strukturu *will* před strukturou *be going to*. Samozřejmě je nasnadě otázka: Proč tomu tak je? Vědecké gramatiky shodně označují

*will* jako neutrální futurum, a také jej popisují jako nečastější způsob vyjádření budoucnosti.

Učebnice na druhé straně volí jako první prezentovanou strukturu *be going to*. Můžeme odhadovat, že je to z důvodu její jednoduchosti a užitečnosti. Pro žáky je mnohem jednodušší forma struktury *be going to*, protože je podobná formě *přítomného času průběhového*, ale zároveň ji dovedou od *přítomného času průběhového* odlišit, tedy nemají problémy s užíváním *be going to* pro vyjádření budoucnosti. Pro žáky je rovněž velmi užitečná jazyková funkce struktury „vyjádření blízké budoucnosti“. O blízké budoucnosti totiž žáci hovoří častěji než o budoucnosti vzdálené a nejisté (tedy budoucnost s *will*). Vědecké gramatiky oproti tomu popisují strukturu *be going to* jako významově mnohem blíže zaměřenou a idiomatickou, proto jej zřejmě uvádí až po *will*, které naopak chápou jako obecnější vyjádření budoucnosti.

Zajímavá je rovněž pozice *přítomného času průběhového* v jednotlivých sériích. V řadách *Way to Win* a *Project Fourth Edition* je uváděn až v návaznosti na struktury *be going to* a *will*. Oproti tomu v sérii *Your Space* je *přítomný čas průběhový* prezentován jako úplně první ze struktur vyjadřujících budoucnost. V kapitole 8. 3 jsme si kladli otázku, proč je v sérii *Your Space* prezentován na první pozici a jako možné vysvětlení jsme uváděli, že série vychází z přístupu vědeckých gramatik. Při srovnání s vědeckými gramatikami ovšem vidíme, že to není pravda, protože ty jej řadí až za *will* a *be going to*. Můžeme tedy říci, že v tomto ohledu korespondují s vědeckými gramatikami více série *Project Fourth Edition* a *Way to Win*.

Ze srovnání je zřejmé, že pořadí gramatických struktur ve zkoumaných sériích učebnic a vědeckých gramatikách není příliš podobné. Můžeme předpokládat, že autoři vědeckých gramatik a autoři učebnic anglického jazyka nepřístupují k formování pořadí na základě stejného klíče. Autoři učebnic vychází zejména z kompromisu mezi užitečností, frekvencí a jednoduchostí struktury. Zpravidla se tedy snaží prezentovat jako první, ty struktury, které jsou pro žáka jednoduché a užitečné. Oproti tomu, autoři vědeckých gramatik řadí struktury z hlediska častosti užití struktury a struktury obecné, neutrální řadí dříve než struktury se specifickým významem.



### 9. 3. Kontrast pojetí struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách

V této kapitole se budeme věnovat jednotlivým gramatickým strukturám prezentovaným v sériích učebnic a zaměříme se na srovnání jejich pojetí v sériích učebnic s jejich pojetím ve vědeckých gramatikách. Strukturami se budeme zabývat postupně dle tabulky 4. 8. Pokusíme se porovnat, jaké aspekty daných struktur jsou uvedené jak ve vědeckých gramatikách, tak v řadách učebnic a které aspekty naopak série učebnic vynechávají, tedy jakým způsobem struktury zjednodušují. Přičemž se budeme zaměřovat zejména na možná užití struktur a jejich jazykové funkce. Nejprve krátce shrneme stanovisko vědeckých gramatik a poté jej srovnáme s přístupem jednotlivých sérií.

Struktura *be going to* je uváděna ve všech zkoumaných sériích učebnic. Quirk et al. (1985) uvádí, že význam struktury vyjadřuje propojení přítomnosti a budoucnosti. Je užívána k vyjádření blízké budoucnosti. Může být použita k vyjádření budoucího následku současné příčiny a budoucí naplnění příslibu v přítomnosti. Dušková (2012) tvrdí, že jev *be going to* je užíván k vyjádření budoucího děje, který je součástí plánu v současnosti. Huddleston et. al. (2002) dodává, že *be going to* je spojeno s určitou jistotou děje.

Ve všech sériích učebnic je shodně uváděno užití struktury k vyjádření plánů a záměrů týkajících se budoucnosti. Přičemž z těchto jazykových funkcí struktury a také z tematických kontextů (viz tabulka 7.1), v nichž byla struktura uvedena, jasně vyplývá, že je v učebnicích prezentována s cílem vyjádření budoucího plánu, který je součástí přítomnosti.

V sériích *Your Space* a *Project Fourth Edition* je rovněž uvedeno užití struktury v souladu s tvrzením Duškové (2012), která popisuje hledisko blízké budoucnosti pro užití této struktury, až jako hledisko sekundární. Důležitější je podle ní právě spojení plánu s přítomností. V sérii *Project Fourth Edition* je struktura užitá k vyjádření plánů ohledně budoucího povolání a života, a v sérii *Your Space* vyjádření plánů ohledně

budoucnosti vzdálené jeden rok. Přičemž v obou případech se jedná o plány, na které započaly přípravy, avšak se jedná o budoucí plány poměrně vzdálené.

V učebnicích jsou samozřejmě pravidla pro užití této struktury mírně zjednodušená. V podstatě uvádí, že struktura *be going to* je užívána k vyjádření budoucích plánů bez bližší specifikace. Ovšem pomocí tematického kontextu a volby aktivit je vyjádřeno vhodné užití této struktury.

Gramatickou strukturu *will* popisují vědecké gramatiky jako tzv. neutrální futurum, tedy jako nejobecnější způsob vyjádření budoucnosti, která však není spojena s okamžikem promluvy. Soustředí se zejména na jeho roli v kondicionálních souvětích. Ovšem Quirk et al. (1985) dodává, že užívání *will* ke stanovení budoucího děje, jakožto výsledku podmínky, která není přímo stanovena – tedy užívání *will* k vyjádření předpovědi. Přičemž rozlišuje tři možná vyjádření předpovědi pomocí *will* (budoucí, přítomné a habituační). Dušková (2012) zdůrazňuje, že je *will* užíváno k vyjádření jisté i nejisté budoucnosti.

V sérii Project Fourth Edition je uvedeno užití *will* k vyjádření budoucích dějů. Přičemž je zde prezentováno vyjádření velmi vzdálené, ale i blízké budoucnosti. Série tak reflektuje přístup vědeckých gramatik, které stanovují, že *will* není užíváno pouze pro vyjádření budoucnosti vzdálené, ale také pro budoucnost blízkou.

V sériích Your Space a Way to Win je uvedeno užití *will* k vyjádření předpovědi. Ovšem opět je zde očividné zjednodušení oproti vědeckým gramatikám. A to zejména v tom ohledu, že série uvádí pouze vyjádření předpovědi budoucí, nikoliv již předpovědi přítomné.

Ve všech zkoumaných sériích je uvedena struktura *will* pro vyjádření nabídek a rozhodnutí. V tomto aspektu odpovídá jejich prezentace přístupu vědeckých gramatik. Ovšem ve vědeckých gramatikách stanoveno, že vyjádření nabídky a žádosti je v podstatě vyjádřením ochoty, učebnice se rovněž nevěnují možnosti užití *will* pro vyjádření záměru či naléhání (jak uvádí Quirk et al., 1985). Fakt, že není v sériích učebnic prezentováno *will* pro vyjádření záměru, může vycházet ze snahy autorů sérií co nejvíce oddělit užití struktury *will* a *be going to*, jelikož frekventovanou jazykovou funkcí uváděnou v sériích u struktury *be going to* bylo právě vyjádření záměrů.

Celkově je zajímavé srovnání přístupu vědeckých gramatik ke kontrastu užití dvou struktur a přístup učebnicových sérií k této problematice. V sériích Project Fourth Edition a Way to Win je prezentován kontrast struktur *be going to a will*.

V sérii Project Fourth Edition je v rámci kontrastu sérií uvedeno užití např. *will* pro spontánní rozhodnutí a *be going to* pro vyjádření blízkých, jistých plánů. Volba tematického kontextu v sérii (plány na brigádu) a i zvolené jazykové funkce struktur vytváří velmi autentický dojem.

V sérii Way to Win je v rámci tohoto kontrastu uvedeno užití *will* pro vyjádření vzdálené budoucnosti, kterou nemůžeme ovlivnit a také pro vyjádření předpovědi týkajících se vzdálené budoucnosti. Struktura *be going to* je užitá pro vyjádření jistých plánů, záměrů, úmyslů. V této oblasti můžeme pozorovat určité zjednodušení pravidel užití obou struktur, jelikož tematický kontext obou struktur implikuje užití *will* pro vzdálenou budoucnost a *be going to* pro budoucnost blízkou. Je zde tedy nastaveno jisté zjednodušovací pravidlo: *will* pro budoucnost vzdálenou a *be going to* pro budoucnost blízkou. Pravidlo blízkosti a vzdálenosti je vědeckými gramatikami chápáno až jako sekundární při volbě struktury. Ovšem je pochopitelné, že série toto zjednodušující pravidlo při kontrastu naznačuje. Na druhou stranu v sérii není popsáno, že by platilo – *will* = vzdálená budoucnost, *be going to* = blízká budoucnost. Můžeme tedy říci, že série částečně reflektuje přístup vědeckých gramatik.

Vědecké gramatiky uvádí, že **přítomný čas průběhový** je užíván k odkazování na bezprostřední budoucnost. Quirk et. al. (1985) udává, že se jedná o budoucnost, která je založena na současném plánu, programu či uspořádání. Tomuto pojetí odpovídá i přístup všech zkoumaných sérií učebnic, které užívají přítomný čas průběhový k vyjádření budoucích plánů.

Dále vědecké gramatiky věnovaly pozornost **přítomnému času prostému ve vedlejší větě**. Zejména se autoři zabývali rolí *will* v podmínkovém souvětí. Dušková (2010) udává, že vztah podmínky ve větě vedlejší a vyjádření budoucnosti ve větě hlavní je předpokladem pro neutrální futurum – tedy *will*. Quirk et al. (1985) popisuje užití *will* pro vyjádření předpovědi, která vyplývá z podmínkového souvětí. **Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové** byl prezentován ve všech zkoumaných sériích učebnic a ve všech z nich byl reflektován přístup vědeckých gramatik. Struktura byla prezentována

s jazykovou funkcí: vyjádření, co se stane v budoucnosti za splnění podmínky, což odpovídá předpovědi vyplývající z podmínkového souvětí. V případě této struktury tedy v sériích nedochází k přílišnému zjednodušení oproti vědeckým gramatikám. Stejně tak, nedochází k odklonu od přístupu vědeckých gramatik v případě **přítomného času prostého ve vedlejší větě časové**.

V sérii Your Space jsou prezentovány struktury **may/might** pro vyjádření budoucnosti. Quirk et al. (1985) udává, že je možné užít tyto struktury pro odkázání na budoucí děje. Zdůrazňuje, **may/might** nesou při vyjadřování budoucnosti význam možnosti. Struktury jsou tedy užívány k vyjadřování plánu nejistých. V souladu s tímto přístupem je prezentace struktur v řadě Your Space. V této sérii je také uveden kontrast struktur **may/might a přítomný čas průběhový, might a will**. V obou případech je srovnání zaměřeno na vyjádření plánů jistých (**will, přítomný čas průběhový**) a nejistých (**may, might**). Což opět věrně kopíruje přístup vědeckých gramatik.

V sérii Project Fourth Edition jsou uvedeny struktury **shall a let's**. Ve všech vědeckých gramatikách byla věnována pozornost struktuře **shall**, která v jejich pojetí představuje synonymum struktury **will**, které je ovšem užíváno pouze v 1. osobě čísla jednotného a množného. Quirk et al. (1985) připomíná, že je **shall** je velmi formálním a zdvořilým výrazem. Také zdůrazňuje jeho funkci – vyjadřování záměrů, nabídek, návrhů o sdílených či společných aktivitách. V této sérii se autoři zaměřili pouze na funkci vyjádření návrhů, kdy v tomto bodě reflektují přístup vědeckých gramatik. V sérii již ovšem není věnován prostor další možným jazykovým funkcím **shall**. Je poměrně zajímavé, že v žádné ze zkoumaných sérií není prezentováno **shall** jako synonymum **will** (tedy jako neutrální futurum) a způsob vyjadřování budoucnosti.

#### **9. 4. Shrnutí srovnání pojetí struktur vyjadřujících budoucnost v sériích učebnic anglického jazyka a vědeckých gramatikách**

V této kapitole jsme se zabývali srovnáním prezentace gramatických struktur v sériích učebnic anglického jazyka s jejich pojetím ve vědeckých gramatikách. Naším cílem bylo zjistit, nakolik série učebnic při prezentaci gramatických struktur vyjadřujících budoucnost vychází z vědeckých gramatik a nakolik je jejich pojetí zjednodušené.

V první části jsme se věnovali srovnání výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic a ve vědeckých gramatikách. Ve vědeckých gramatikách byla zachycena širší škála gramatických jevů odkazujících na budoucnost, což jsme ovšem anticipovali a bylo by zarážející, kdyby tomu tak nebylo.

Spíše nás zajímalo, nakolik zvolené série učebnic podobou svého gramatického kurikula reflektují přístup vědeckých gramatik. Ukázalo se, že jej zrcadlí ve velké míře. Více než polovina gramatických struktur odkazujících na budoucnost, které byly prezentovány v alespoň dvou vědeckých gramatikách, je prezentována ve zkoumaných sériích anglického jazyka. Série Your Space a Project Fourth Edition navazovaly na vědecké gramatiky více než řada Way to Win. Ovšem i řada Way to Win svým pojetím (v oblasti gramatických jevů vyjadřujících budoucnost) silně odpovídá vědeckým gramatikám.

Následovně jsme se věnovali pořadí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka a vědeckých gramatikách. Původně jsme zamýšleli věnovat se podrobné analýze a srovnání vzájemného pořadí, ovšem v průběhu práce jsme si uvědomili, že výsledek tohoto srovnání nebyl příliš validní. Pořadí gramatických struktur v učebnicích anglického jazyka a vědeckých gramatikách není tvořeno na základě stejného klíče a také nemá obdobný účel. V případě učebnic anglického jazyka je pořadí struktur velmi důležité, jelikož rozhoduje o tom, se kterými se žáci seznámí jako s prvními a se kterými až později, tedy jak na sebe bude učivo navazovat. Nejdříve tedy volí struktury, které jsou užitečné, jednoduché a frekventované. Oproti tomu ve vědeckých gramatikách autoři nemusí přemýšlet o návaznosti struktur, protože většinou neslouží žákům k osvojování jazyka. Jejich charakter je spíše než

vysvětlovací, popisný. Pořadí, ve kterém jsou ve vědeckých gramatikách, struktury uspořádány nesvědčí o tom, že by autoři struktury řadili podle frekvence užití či jiného klíče.

Z těchto důvodů jsme se nevěnovali hloubkové analýze, ale spíše jsme pro doplnění krátce okomentovali srovnání pořadí struktur ve vědeckých gramatikách a v sériích učebnic. Ovšem jak uvádíme výše, tomuto srovnání nepřikládáme z pochopitelných důvodů velkou váhu a uvádíme jej pro doplnění přehledu. Rovněž nebudeme toto srovnání brát v úvahu při zhodnocení výsledků práce.

Není příliš překvapivé, že se ukázalo, že pořadí struktur v sériích učebnic a vědeckých gramatikách není příliš podobné. Při srovnání jsme neobjevili žádnou podobnost v pořadí gramatických struktur odkazujících na budoucnost v učebnicích anglického jazyka a ve vědeckých gramatikách.

Velkou váhu naopak přikládáme závěrečné výzkumné části této kapitoly. Zabývali jsme se v ní srovnáním pojetí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka a ve vědeckých gramatikách. Zabývali jsme se všemi strukturami vyjadřujícími budoucnost, které byly prezentovány v řadách anglického jazyka. Soustředili jsme zejména na srovnání uvedených možností užití a jazykových funkcí struktury. Nejprve jsme krátce shrnuli přístup vědeckých gramatik k dané gramatické struktuře a poté jsme se věnovali srovnání se sériemi.

Celkově se ukázalo, že řady učebnic anglického jazyka vychází při prezentaci gramatických struktur vyjadřujících budoucnost z vědeckých gramatik. V případě, že došlo v sériích učebnic ke zjednodušení pravidla užití či zúžení možnosti užití struktury, nijak to nebránilo pochopení struktury a jejímu správnému užívání.

Ukázalo se, že série učebnic obecně příliš nespolehají na zobecňování a zjednodušování pravidel pro užívání struktur vyjadřujících budoucnost. Jediný takový příklad můžeme nalézt u struktur *be going to* a *will*, kdy je pomocí tematického kontextu a celkové prezentace v učebnicích implikováno, že struktura *be going to* je užívána pro vyjádření budoucnosti pouze blízké a *will* pro vyjádření budoucnosti pouze vzdálené. Přitom vědecké gramatiky uvádí hledisko blízkosti/vzdálenosti budoucnosti až jako

sekundární hledisko. Ovšem znovu uvádím, že toto zjednodušení pravidel užívání struktury nebrání správnému pochopení významu struktur.

Dále jsme si mohli všimnout, že v učebnicích je prezentována pouze jedna jazyková funkce z více možných (např. struktura *shall*). Tento jev je ovšem pochopitelný a je očekávatelné, že v učebních materiálech pro pokročilejší žáky (učebnice pro střední školy) by byly postupně prezentovány i ostatní jazykové funkce.

Celkově musíme říci, že všechny zkoumané série učebnic jsou pojetím gramatických struktur vyjadřujících budoucnost velmi podobné pojetí vědeckých gramatik. Samozřejmě můžeme v pojetí sérií učebnic najít změny, ty ovšem vychází ze vzdělávacího cíle učebnic. Žádná ze zkoumaných řad učebnic nezměnila přístup k těmto strukturám natolik, aby to vedlo k narušení či změnění jazykové funkce struktury. Všechny série učebnic reflektovaly přístup vědeckých gramatik, ovšem pokud bychom měly označit sérii, která jej zrcadlila nejvíce, byla by to *Your Space*, a to především kvůli široké škále prezentovaných struktur a jejich způsobu prezentace.

## 10 Závěr

V této diplomové práci jsme se zabývali gramatickými časy vyjadřujícími budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka pro druhý stupeň základní školy. Naším záměrem bylo podrobit hloubkové analýze a srovnání výběr gramatických struktur vyjadřujících budoucnost, jejich pořadí, tematický kontext a jazykové funkce; a prostor, který je věnován předcházení typickým chybám žáků ve strukturách odkazujících na budoucnost ve zvolených sériích učebnic. Dále bylo naším cílem srovnat pojetí gramatických struktur odkazujících na budoucnost s jejich pojetím ve vědeckých gramatikách. Za tímto účelem jsme zvolili a následně zkoumali tři řady učebnic anglického jazyka, které jsou běžně užívány při výuce na druhém stupni základních škol. Všechny zvolené série svým rozsahem tedy pokrývají výuku v šestém až devátém ročníku základní školy. Série učebnic jsme vybírali na základě kritérií, které jsou v práci blíže popsány. Ovšem primárním kritériem byla platná schvalovací doložka Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Před počátkem zkoumání byly vytyčeny čtyři dílčí výzkumné cíle a k nim byly přiřazeny hypotézy, které s cíli souvisejí. Prvním cílem bylo analyzovat struktury vyjadřující budoucnost prezentované ve vybraných učebnicích anglického jazyka. Důraz byl na zjištění, jaké struktury jsou prezentované ve vybraných učebnicích a také na srovnání jejich pořadí. K tomuto cíli náleží hypotéza č. 1, která předpokládá, že ve zkoumaných sériích učebnic budou prezentovány shodné gramatické struktury vyjadřující budoucnost ve velmi podobném pořadí.

Výše popsáný cíl byl naplněn pomocí hloubkové analýzy vybraných částí gramatického kurikula učebnic anglického jazyka náležících do daných řad. Postup i výsledky této analýzy jsou podrobně popsány v kapitolách 8. 2 a 8. 3. V tabulce 4. 8 je znázorněno, že ze sedmi struktur vyjadřujících budoucnost, které byly prezentovány v alespoň jedné sérii učebnic, čtyři byly prezentovány ve všech zkoumaných sériích, jedna ve dvou zkoumaných sériích a dvě pouze jedné sérii. Můžeme tedy říci, že jsou v sériích prezentovány shodné jevy.



Pořadí gramatických struktur odkazujících na budoucnost je demonstrováno v tabulce 5, kde je užíváno barevné značení k signalizaci pozice dané struktury v různých sériích. Ukázalo se, že žádná struktura vyjadřující budoucnost nebyla uvedena ve všech sériích na shodné pozici. Ovšem je zřejmé, že pořadí jednotlivých struktur v gramatických kurikulech sérií je velmi obdobné. Můžeme si všimnout, že ve všech sériích je struktura *be going to* prezentována před *will*. Rovněž je ve všech sériích prezentován *přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové* v těsné návaznosti na strukturu *will*. V sériích *Way to Win* a *Project Fourth Edition* jsou tři struktury vyjadřující budoucnost prezentovány na shodné pozici a zbylé tři na pozicích velmi obdobných. Celkově můžeme tvrdit, že pořadí, ve kterém jsou gramatické jevy odkazující na budoucnost prezentovány, je ve zkoumaných sériích velmi podobné. Hypotéza č. 1 se tedy potvrdila.

Náplní druhého dílčího cíle bylo srovnání tematického kontextu, ve kterém se dané struktury v učebnicích anglického jazyka vyskytují, aby bylo možné zjistit, zda existují typická témata, v jejichž kontextu jsou konkrétní gramatické struktury vyjadřující budoucnost opakovaně prezentovány. K tomuto cíli byla přiřazena hypotéza č. 2, která tvrdí, že autoři učebnic anglického jazyka užívají pro prezentaci daných gramatických jevů nezávisle na sobě podobný tematický kontext. Existuje tedy spojení konkrétní struktury vyjadřující budoucnost a tematického kontextu, které se v různých učebnicích opakuje.

Druhý cíl byl naplněn hloubkovou analýzou a komparací učebnicových řad anglického jazyka. Průběh a závěry tohoto zkoumání jsou zaznamenány v kapitole 8. 4. Ukázalo se, že při celkovém srovnání (tedy pokud se nezaměřujeme na srovnání tematického kontextu a jazykových funkcí u konkrétní prezentace struktury) jsou si učebnice v aspektu obecného tematického kontextu a jazykových funkcí velmi podobné (viz tabulka 8). Můžeme říci, že existuje typický obecný tematický kontext, ve kterém jsou dané struktury vyjadřující budoucnost opakovaně prezentovány. Ovšem my jsme se v našem zkoumání zaměřovali i na srovnání specifického tematického kontextu, tedy specifického tématu, které se u prezentace struktury vyskytuje (např. povolání). Ukázalo se, že se specifický tematický kontext opakoval pouze u dvou gramatických struktur vyjadřujících budoucnost (viz tabulka 9). Hypotéza č. 2 se potvrdila částečně.

Náplní třetího cíle bylo zhodnotit, zda autoři učebnic počítají s možnými problémy žáků při osvojování gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. V hypotéze náležící tomuto cíli jsme předpokládali, že autoři učebnic anglického jazyka budou počítat s možnými problémy žáků při osvojování gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Ovšem v učebnicích, jejichž autory jsou rodilí mluvčí, bude této problematice věnován menší prostor než v učebnicích, které napsali čeští autoři.

K naplnění třetího cíle došlo pomocí hloubkové analýzy učebnic a metodických příruček pro učitele daných učebnicových řad a následného srovnání. Tato analýza i srovnání jsou detailně popsány v kapitole 8. 5. Poznatky získané z analýzy jsme reflektovali s přehledem typických chyb, který vycházel z vlastních pedagogických zkušeností a také ze zkušeností kolegů. Zjistili jsme, že ve všech zkoumaných sériích učebnic se autoři snaží předcházet chybám žáků v gramatických strukturách vyjadřujících budoucnost a věnují této problematice prostor, jak v samotných učebnicích, tak v metodických příručkách pro učitele. Ovšem rovněž se ukázalo, že větší prostor pro předcházení chyb žáků v této problematice nalezneme v sériích *Your Space* a *Project Fourth Edition*, kde se autoři mimo jiného více věnovali srovnání jazykových funkcí struktur a porovnání užití dvou (a více) gramatických struktur vyjadřujících budoucnost. Je tedy zřejmé, že i hypotéza č. 3 se potvrdila pouze částečně.

Podstatou čtvrtého dílčího cíle bylo srovnat pojetí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost ve zvolených řadách učebnic s jejich popisem ve vědeckých gramatikách, přičemž hypotéza přiřazená k tomuto cíli tvrdila, že pojetí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka bude odpovídat jejich popisu ve vědeckých gramatikách.

Uskutečnění cíle bylo možné díky analýze učebnic ze zvolených sérií a také vybraných vědeckých gramatik. Informace získané z analýzy vědeckých gramatik jsou rovněž popsány v kapitole 3. Následně jsme se věnovali srovnání poznatků získaných analýzou a vyřčení závěrů týkajících se této problematiky. Analýza a srovnání jsou detailně přiblíženy v kapitole 9. Ukázalo se, že pojetí gramatických jevů odkazujících na budoucnost je velmi podobné v sériích učebnic i vědeckých gramatikách. V případě, že došlo v sériích učebnic ke zjednodušení pravidla užití či zúžení možnosti užití struktury, nijak to nebránilo pochopení struktury a jejímu správnému užívání. Samozřejmě můžeme

v pojetí sérií učebnic najít změny, ty ovšem vychází ze vzdělávacího cíle učebnic. Můžeme tedy říci, hypotéza č. 4 se potvrdila.

Je důležité zdůraznit, že mým záměrem při psaní práce nebylo vytvořit přehled učebnic anglického jazyka pro učitele, aby si na jeho základě mohli zvolit učebnici, která bude jejich potřebám vyhovovat nejvíce, a která má podle jejich názoru nejlepší přístup k prezentaci vyjadřování budoucnosti. Nemyslím si totiž, že by učitelé volili učebnici na základě aspektu prezentace jedné oblasti gramatických struktur. Mým úmyslem bylo vytvořit komplexní srovnání prezentace struktur vyjadřujících budoucnost ve vybraných sériích učebnic. Zajímalo mne srovnání výběru struktur, jejich pořadí i tematického kontextu, protože se jedná o problematiku, se kterou jsem se setkala v minulosti.

Ve svojí bakalářské práci jsem se totiž věnovala analýze a srovnání gramatických kurikul učebnic anglického jazyka pro šestý ročník základní školy. Přičemž jsme zjistila, že ve všech zkoumaných učebnicích je velký rozdíl ve škále prezentovaných gramatických jevů, v jejich pořadí a částečně i tematických kontextech. Kladla jsem si otázku, proč tomu tak je a předpokládala jsem, že tyto rozdíly by zmizely, kdybych se věnovala zkoumání celých učebnicových řad. Tato práce mi poskytla částečnou odpověď, vidím totiž, že alespoň v případě struktur vyjadřujících budoucnost tyto rozpory ve velké míře mizí. Díky této práci jsem zjistila, že mezi učebnicemi nejsou diametrální rozdíly a jsou si naopak podobné. Tento závěr totiž z bakalářské práce nevyplýnul, což bylo poměrně matoucí.

Z diplomové práce samozřejmě vyplývá, že jsou mezi učebnicemi stále jisté rozdíly – částečně ve volbě struktur a jejich pořadí, ve specifickém tematickém kontextu. Ovšem, vzhledem k tomu, že při komplexní pohledu na série vidíme, že jsou si velmi podobné, věřím, že je dobře, že mezi nimi existují rozdíly. Každý autor jistě vnáší do učebnice něco velmi individuálního, totiž jeho osobní postoj a filozofii výuky, a to je správné. Bylo by smutné, kdyby všechny učebnice (respektive učebnicové řady) měly úplně stejný obsah a podobu, a to zejména v oblasti specifického tematického kontextu.

Přestože jsem prováděla zkoumání gramatických časů vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka na poměrně malém vzorku, věřím, že podává dostačující informaci o způsobu prezentace právě gramatických časů vyjadřujících budoucnost

v učebnicích. Uvědomuji si, že vzhledem k malému výzkumnému vzorku nemohou být závěry práce široce aplikovatelné, ovšem pro mne mají zásadní význam.

Přestože jsem práci začala psát s cílem zjistit co nejvíce o výběru struktur vyjadřujících budoucnost, jejich pořadí a tematickém kontextu; nebyla to ve výsledku oblast, která mne zajímala nejvíce. Velmi mne oslovila problematika prostoru věnovaného typickým chybám žáků, která velmi úzce souvisí s učitelskou praxí. Osobně by mě velmi zajímalo srovnání popisu práce s danou chybou v publikaci a poté skutečná práce s chybou ve třídě. Jistě by bylo zajímavé srovnání nakolik je doporučené předcházení chybám v metodických příručkách pro učitele přínosné, zda se jím řídí či postupují jinak.

## 11 Summary

This diploma thesis deals with grammatical tenses expressing future in textbooks of English for lower secondary schools. It aims to analyze and compare grammatical tenses expressing future in chosen series of textbooks. Thesis is divided into two parts – a theoretical and empirical one. Emphasis is given on the empirical part.

The theoretical part includes distinction and definitions of types of grammar. Emphasis is given especially on two types of grammar – linguistic and pedagogical one. We also look in the aims of teaching grammar in English as Second Language courses.

However, the main focus lies in describing conception of grammatical tenses expressing future in linguistic grammars, pedagogical grammars and subsequent comparison of both conceptions. We have chosen these linguistic grammars: *A Comprehensive Grammar of the English Language* (Quirk et al., 1985), *The Cambridge Grammar of the English Language* (Huddleston et al., 2002), *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny* (Dušková et al. 2012) and these pedagogical grammars: *Grammar for English Language Teachers* (Parrott, 2000), *Teaching English Grammar: What to teach and when to teach it* (Scrivener, 2010).

It is also concerned with textbooks of English language, especially with topic content. There are stated various topic suitable for textbooks of English for lower secondary schools.

The empirical part is concerned with analysis and comparison of grammatical tenses expressing future in chosen series of textbooks. There have been chosen three series of textbooks of English language. Two of them have been written by foreign authors and one has been written by Czech authors. These series are: Project Fourth Edition, Your Space, Way to Win. Thesis methodology is based on in-depth analysis and comparative study of the series of textbooks.

The empirical part is divided into five sections.

First section aims to analyze grammatical structures expressing future which are presented in chosen series of textbooks. We use tables with colors to demonstrate which

grammatical structures expressing future which are presented in which series of textbooks.

Second section aims to analyze order in which are presented grammatical structures expressing future. There are used tables with colors to demonstrate differences and similarities in these sequences in various series of textbooks

Third section aims analyze and compare thematic context and language functions of presented structures expressing future. There are used tables for demonstration of similarities and differences among the series as well.

We look into typical mistakes of learners in the grammatical structures expressing future in the fourth section of empirical part. Our aim is to find out whether (and how) are the series of textbooks trying to prevent these mistakes.

Fifth section aims to find out whether the presentation of grammatical structures expressing future in textbooks corresponds with their conception in linguistic grammars. We want to find out what are the similarities and differences in both presentations.

I hope that this diploma thesis will provide comprehensive image of presentation of grammatical structures expressing future in textbooks.

## Literatura

### Primární literatura:

#### Project Fourth Edition

#### Učebnice

HUTCHINSON, Tom. *Project 1*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-476465-0.

HUTCHINSON, Tom. *Project 2*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-476466-7.

HUTCHINSON, Tom. *Project 3*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-476467-4.

HUTCHINSON, Tom. *Project 4*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-476468-1

HUTCHINSON, Tom. *Project 5*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-476469-8.

#### Metodické příručky

HUTCHINSON, Tom. *Project 1*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-470404-5.

HUTCHINSON, Tom. *Project Fourth Edition 2*. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-470405-2.

HUTCHINSON, Tom. *Project 3*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-476467-4.

HUTCHINSON, Tom. *Project 4*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014.  
ISBN 978-0-19-470407-6

HUTCHINSON, Tom. *Project 5*. Fourth Edition. Oxford: Oxford University Press, 2014. ISBN 978-0-19-470409-0

### Série Your Space

#### Učebnice

HOBBS, Martyn a Garan HOLCOMBE. *Your space 1: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2014. ISBN 978-80-7489-014-7.

HOBBS, Martyn, Garan HOLCOMBE, Julia Starr KEDDLE, Helena WDOUYCZYNOVÁ a Lucie BETÁKOVÁ. *Your space 2: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2015. ISBN 978-80-7489-018-5.

HOBBS, Martyn, Julia Starr KEDDLE, Helena WDOUYCZYNOVÁ, Lucie BETÁKOVÁ a Garan HOLCOMBE. *Your space 3: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2015. ISBN 978-80-7489-051-2.

HOBBS, Martyn, Julia Starr KEDDLE, Martina HOLKOVÁ, Lucie BETÁKOVÁ a Garan HOLCOMBE. *Your space 4: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2016. ISBN 978-80-7489-054-3.

#### Metodické příručky

HOBBS, Martyn a Garan HOLCOMBE. *Your space 1: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2014. ISBN 978-80-7489-016-7.

HOBBS, Martyn, Garan HOLCOMBE, Julia Starr KEDDLE, Helena WDOUYCZYNOVÁ a Lucie BETÁKOVÁ. *Your space 2: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2015. ISBN 978-80-7489-020-8.

HOBBS, Martyn, Julia Starr KEDDLE, Helena WDOUYCZYNOVÁ, Lucie BETÁKOVÁ a Garan HOLCOMBE. *Your space 3: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2015. ISBN 978-80-7489-050-5.



HOBBS, Martyn, Julia Starr KEDDLE, Martina HOLKOVÁ, Lucie BETÁKOVÁ a Garan HOLCOMBE. *Your space 4: angličtina pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2016. ISBN 978-80-7489-053-6.

### Série Way to Win

#### Učebnice

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 6: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-370-1.

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 7: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-389-2.

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 8: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007. ISBN 978-80-7238-399-3.

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 9: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2008. ISBN 978-80-7238-673-4.

#### Metodické příručky

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 6: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-372-8.

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 7: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2006. ISBN 80-7238-391-4.

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 8: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007. ISBN 978-80-7238-401-3.

BETÁKOVÁ, Lucie a Kateřina DVOŘÁKOVÁ. *Angličtina 9: way to win : pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2008. ISBN 978-80-7238-675-8.

### **Sekundární literatura:**

ALLEN, Robert. *The Penguin dictionary*. 2nd ed. Praha: Euromedia Group, 2005, xii, 1642 s. ISBN 80-242-1402-4.

CRYSTAL, David. *The Cambridge encyclopedia of language*. 3rd ed. New York: Cambridge University Press, 2010. ISBN 978-052-1736-503.

CUNNINGSWORTH, Alan. *Choosing your coursebook*. 1. vyd. Oxford: Heinemann Publishers, 1995. ISBN 0 435 24058 7.

DUŠKOVÁ, Libuše. *Mluvnice současné angličtiny na pozadí češtiny*. 4. vyd. Praha: Academia, 2012. ISBN 978-80-200-2211-0.

HENDRICH, J, A KOL. *Didaktika cizích jazyků*. Praha: SPN, 1988

HORNBY, Albert Sydney. *Oxford advanced learner's dictionary of current English*. 7th ed. Editor Sally Wehmeier, Colin McIntosh, Joanna Turnbull, Michael Ashby. Oxford: Oxford University Press, 2005, xii, 1715, 119 s., [32] s. obr. příl. ISBN 01-943-1659-9.

HRDLIČKA, Milan. *Gramatika a výuka češtiny jako cizího jazyka*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1527-1.

HUDDLESTON, Rodney D. a Geoffrey K. PULLUM. *The Cambridge grammar of the English language*. New York, 2002. ISBN 978-0-521-43146-0.

KOŤAROVÁ, Eva. *Gramatické kurikulum v učebnicích anglického jazyka pro základní školy: analýza pořadí a kontextu prezentovaných gramatických jevů*. České Budějovice, 2015. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Fakulta pedagogická.

MOHAMMED, A. M. *Informal Pedagogical Grammar*. *IRAL, International review of applied linguistics in language teaching*. Berlin: Walter de Gruyter, 1996, roč. 34, č. 4, s. 283-291. ISSN 1613-4141.

PARROTT, Martin. *Grammar for English language teachers: with exercises and a key*. 12. printing. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. ISBN 05-214-7797-2.

PRŮCHA, Jan. *Pedagogický slovník*. 3., rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001, 322 s. ISBN 80-717-8579-2.

PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média : příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998, 148 s. ISBN 80-859-3149-4.

QUIRK, Randolph, David CRYSTAL, Sidney GREENBAUM a Geoffrey N. LEECH. *A comprehensive grammar of the English language*. London: Longman, 1986. ISBN 05-825-1734-6.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha, 2013 [cit. 2014-12-20]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/zakladni-vzdelavani/upraveny-ramcovy-vzdelavaci-program-pro-zakladni-vzdelavani>

SCRIVENER, Jim. *Teaching English grammar*. London: Macmillan Education, 2010. ISBN 02-307-2321-7.

Schvalovací doložky učebnic. *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. Praha, 2017 [cit. 2017-03-15]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/schvalovaci-dolozky-ucebnic-2013>

THORNBURY, Scott. *How to teach grammar*. Harlow: Longman, 1999. How to. ISBN 0582339324.

UR, Penny. *A course in language teaching: practice and theory*. New York: Cambridge University Press, 1996, xiii, 375 p. ISBN 05-214-4994-4.

## Seznam tabulek

Tabulka 1 – Řada Project Fourth Edition

Tabulka 2 – Řada Your Space

Tabulka 3 – Řada Way to Win

Tabulka 4 – Gramatické struktury vyjadřující budoucnost v řadách učebnic anglického jazyka

Tabulka 4. 1. – struktura be going to

Tabulka 4. 2. – struktura will

Tabulka 4. 3. – Přítomný čas průběhový

Tabulka 4. 4. – Přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové

Tabulka 4. 5. – Přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové

Tabulka 4. 6. – struktury may, might

Tabulka 4. 7. – struktury let's, shall

Tabulka 4. 8. – Shrnutí výběru gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v učebnicích anglického jazyka

Tabulka 5 – Pořadí gramatických jevů v řadách učebnic anglického jazyka (první prezentace)

Tabulka 5. 1 – Pozice první prezentace gramatické struktury „be going to“ ve vybraných řadách učebnic

Tabulka 5. 2 – Pozice první prezentace gramatické struktury „will“ ve vybraných řadách učebnic

Tabulka 5. 3 – Pozice první prezentace kontrastu will a be going to ve vybraných řadách učebnic

Tabulka 5. 4 – Pozice první prezentace gramatické struktury „přítomný čas průběhový“ ve vybraných řadách učebnic

Tabulka 5. 5 – Pozice první prezentace gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové“ ve vybraných řadách učebnic

Tabulka 5. 6 – Pozice první prezentace gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové“ ve vybraných řadách učebnic

Tabulka 6 – Pořadí gramatických jevů v řadách učebnic anglického jazyka (všechny prezentace)

Tabulka 7.1 – Tematický kontext gramatické struktury „be going to“

Tabulka 7.2 – Tematický kontext gramatické struktury „will“

Tabulka 7.3 – Tematický kontext kontrastu struktur Will a Be going to

Tabulka 7.4 – Tematický kontext gramatické struktury „přítomný čas průběhový“

Tabulka 7.5 – Tematický kontext gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě podmínkové“

Tabulka 7.6 – Tematický kontext gramatické struktury „přítomný čas prostý ve vedlejší větě časové“

Tabulka 8 – Srovnání tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách anglického jazyka bez ohledu na pořadí prezentace

Tabulka 9 – Srovnání specifického tematického kontextu gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách anglického jazyka bez ohledu na pořadí prezentace

Tabulka 10 – Srovnání jazykových funkcí gramatických struktur vyjadřujících budoucnost v řadách anglického jazyka bez ohledu na pořadí prezentace

Tabulka 11 – Přehled struktur vyjadřujících budoucnost, které jsou uvedeny v alespoň dvou vědeckých gramatikách

Tabulka 12 – Přehled pořadí, ve kterém jsou struktury vyjadřujících budoucnost uvedeny ve vědeckých gramatikách